

Puranas. Kalkipurana
Kalkipuranam

Kalkipurana.

KALKIPURANA

BY

MAHARSHI VEDAVYASA

EDITED AND PUBLISHED

BY

PANDIT JIBANANDA VIDYASAGARA, B. A.

Superintendent Free Sanskrit College, Calcutta.

CALCUTTA.

PRINTED AT THE NARAYANA PRESS

1890.

To be had from Pandit Jibananda Vidyasagara, B. A.
Superintendent Free Sanskrit College,
No. 2 Ramanatha Majumdara's Street, Calcutta.

एतानि मुद्रितसंस्कृतपुस्तकानि।

१ आशुबोधव्याकरणम् २
२ धातुरूपादर्शः १।।
३ शब्दस्तोममहानिधिः ८
४ सिद्धान्तकौमुदी सरलासहिता १०
५ सिद्धान्तबिन्दुसारः (वेदान्त) ।।
६ तुलादानादिपद्धतिः (वङ्गाक्षरैः ४
७ गयाश्राद्धादिपद्धतिः १
८ शब्दार्थरत्नम् ।।।
९ वाक्यमञ्जरी (वङ्गाक्षरैः) ।०
१० छन्दोमञ्जरी तथा वृत्तरत्नाकर सटीक ।।०
११ वेणीसंहार नाटक सटीक ।।।०
१२ मुद्राराक्षस नाटक सटीक १
१३ रत्नावली नाटिका सटीक ।।
१४ मालविकाग्निमित्रनाटकसटीक १
१५ धनञ्जय विजय नाटक सटीक ।०
१६ महावीरचरितनाटकसटीक १।।
१७ महावीरचरित नाटक मूल ।।
१८ वैयाकरणभूषणसार ।।।
१९ लीलावतीभास्कराचार्य्यरचित ।।
२० बीजगणित भास्कराचार्य्यरचित ।।।
२१ शिशुपालवधकाव्यसटीक (माघ) २
२२ किरातार्जुनीयकाव्यसटीक १।।०
२३ कुमारसम्भवकाव्यपूर्वखण्डसटीक ।
२४ कुमारसम्भवकाव्यउत्तरखण्डसटीक ।।
२५ अष्टकम् पाणिनीयम् ।।०
२६ वाचस्पत्यम् (बृहदभिधान) १००
२७ कादम्बरीविस्तृतव्याख्यासहिता ३
२८ राजप्रशस्ति सटीक ।
२९ अनुमानचिन्तामणि तथा अनुमानदीधिति न्यायशास्त्र ४।।
३० सर्वदर्शनसंग्रहः दर्शनशास्त्र १
३१ भामिनीविलास काव्य सटीक ।।
३२ हितोपदेश सटीक ।।।
३३ भाषापरिच्छेदमुक्तावलीदिनकरी १।।
३४ बहुविवाहवाद ।०
३५ दशकुमारचरितगद्यकाव्यसटीक १
३६ परिभाषेन्दुशेखर ।।०
३७ कविकल्पद्रुम (धातुपाठः) ।०
३८ चक्रदत्त (वैद्यक) १।।०
३९ उणादिसूत्र सटीक २
४० मेदिनीकोष १
४१ पञ्चतन्त्रम् विष्णुशर्म्मकृतसटीक १
४२ विद्वन्मोदतरङ्गिणी (चम्पूकाव्य) ।
४३ माधवचम्पू काव्य ।०
४४ तर्कसंग्रह इं अनुवाद सहित ।।
४५ प्रसन्नराघव नाटकजयदेवकृत १
४६ विवेकचूडामणि वेदान्त ।/
४७ काव्यसंग्रह मूलमात्र ५
४८ काव्यसंग्रह सटीक (संपूर्ण) ७
४९ ऋतुसंहार काव्य सटीक ।/
५० विक्रमोर्वशी नाटक (सटीक) १
५१ वसन्ततिलक भाण नाटक ।/
५२ म यती व्याख्या ।।०
५३ सांख्यदर्शन (भाष्यसहित) २
५४ भोजप्रबन्ध ।।
५५ नलोदय काव्य सटीक ।/
५६ ईश केन कठ प्रश्न मुण्ड माण्डूक्यउपनिषद् (सटीकसभाष्य) ४
५७ छान्दोग्यउपनिषद्सटीकसभाष्य ५
५८ तैत्तिरीय ऐतरेय श्वेताश्वतर (उपनिषद्) सभाष्य सटीक २

कल्किपुराणम्।

महर्षिवेदव्यासप्रणीतम्।

पण्डितकुलपतिना

वि, ए, उपाधिधारिणा

श्रीजीवानन्दविद्यासागरभट्टाचार्य्येण

संस्कृतं प्रकाशितञ्च।

कलिकातानगर्य्यां

नारायणयन्त्रे

मुद्रितम्।

इं० १८९०।

প্রকাশক—শ্রীজীবানন্দ বিদ্যাসাগর

২ নং রমানাথ মজুমদারের লেন।

প্রিণ্টর - শ্রীরামনারায়ণ পাল

১৬ নং নূতন পগয়াপটী।

कल्किपुराणस्य सूचीपत्रम् ।

१ अंशः । १ अध्यायः ।

कल्किपुराणम् ।

प्रथमोऽध्यायः ।

यैन्द्रा देवगणा मुनीश्वरजना लोकाः सपालाः सदा
स्वं स्वं कर्म्म सुसिद्धये प्रतिदिनं भक्त्या भजन्त्युत्तमाः ।
तं विघ्नेशमनन्तमच्युतमजं सर्वज्ञसर्वाश्रयं
वन्दे वैदिकतान्त्रिकादिविविधैः शास्त्रैः पुरोवन्दितम् ॥१॥

नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमम् ।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥ २ ॥

यद्दोर्दण्डकरालसर्पकवलज्वालाज्वलद्विग्रहाः
नेतुः सत्करबालदण्डदलिता भूपाः क्षितिक्षोभकाः ।
शश्वत् सैन्धववाहनो द्विजजनिः कल्किः परात्मा हरिः
पायात् सत्ययुगादिकृत् स भगवान् धर्म्मप्रवृत्तिप्रियः ॥ ३ ॥

इति सूतवचः श्रुत्वा नैमिषारण्यवासिनः ।
शौनकाद्या महाभागाः पप्रच्छुस्तं कथामिमाम् ॥ ४ ॥

हे सूत ! सर्वधर्म्मज्ञ ! लोमहर्षणपुत्रक ! ।
त्रिकालज्ञ ! पुराणज्ञ ! वद भागवतीं कथाम् ॥ ५ ॥

कः कलिः ? कुत्र वा जातो जगतामीश्वरः प्रभुः ।
कथं वा नित्यधर्म्मस्य विनाशः कलिना कृतः ? ॥ ६ ॥

इति तेषां वचः श्रुत्वा सूतो ध्यात्वा हरिं प्रभुम् ।
सहर्षपुलकोद्भिन्न सर्वाङ्गः प्राह तान् मुनीन् ॥ ७ ॥
सूत उवाच । शृणुध्वमिदमाख्यानं भविष्यं परमाद्भुतम् ।
कथितं ब्रह्मणा पूर्वं नारदाय विपृच्छते ॥ ८ ॥
नारदः प्राह मुनये व्यासायामिततेजसे ।
स व्यासो निजपुत्राय ब्रह्मराताय धीमते ॥ ९ ॥
स चाभिमन्युपुत्राय विष्णुराताय संसदि ।
प्राह भागवतान् धर्म्मान् अष्टादशसहस्रकान् ॥ १० ॥
तदा नृपे लयं प्राप्ते सप्ताहे प्रश्नशेषितम् ।
मार्कण्डेयादिभिः पृष्टः प्राह पुण्याश्रमे शुकः ॥ ११ ॥
तत्राहं तदनुज्ञातः श्रुतवानस्मि याः कथाः ।
भविष्या कथयामीह पुण्या भागवतीः शुभाः ॥ १२ ॥
ताः शृणुध्वं महाभागाः ! समाहितधियोऽनिशम् ।
गते कृष्णे स्वनिलयं प्रादुर्भूतो यथा कलिः ॥ १३ ॥
प्रलयान्ते जगत्स्रष्टा ब्रह्मा लोकपितामहः ।
ससर्ज्ज घोरं मलिनं पृष्ठदेशात् स्वपातकम् ॥ १४ ॥
स चाधर्म्म इति ख्यातस्तस्य वंशानुकीर्त्तनात् ।
श्रवणात् स्मरणाल्लोकः सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ १५ ॥
अधर्म्मस्य प्रिया रम्या मिथ्या मार्ज्जारलोचना ।
तस्य पुत्रोऽतितेजस्वी दम्भः परमकोपनः ॥ १६ ॥
स मायायां भगिन्यान्तु लोभं पुत्रञ्च कन्यकाम् ।
निकृतिं जनयामास तयोः क्रोधः सुतोऽभवत् ॥ १७ ॥
स हिंसायां भगिन्यान्तु जनयामास तं कलिम् ।
वामहस्तधृतोपस्थं तैलाभ्यक्ताञ्जनप्रभम् ॥ १८ ॥

काकोदरं करालास्यं लोलजिह्वं भयानकम्।
पूतिगन्धं द्यूतमद्यस्त्रीसुवर्णकृताश्रयम्॥ १९॥
भगिन्यान्तु दुरुक्त्यां स भयं पुत्रञ्च कन्यकाम्।
मृत्युं स जनयामास तयोश्च निरयोऽभवत्॥ २०॥
यातनायां भगिन्यान्तु लेभे पुत्रायुतायुतम्।
इत्थं कलिकुले जाता बहवो धर्म्मनिन्दकाः॥ २१॥
यज्ञाध्ययनदानादिवेदतन्त्रविनाशकाः।
आधिव्याधिजराग्लानिदुःखशोकभयाश्रयाः॥ २२॥
कलिराजानुगाश्चेरुर्यूथशो लोकनाशकाः।
बभूवुः कालविभ्रष्टाः क्षणिकाः कामुका नराः॥ २३॥
दम्भाचारदुराचारास्तातमातृविहिंसकाः।
वेदहीना द्विजा दीनाः शूद्रसेवापराः सदा॥ २४॥
कुतर्कवादबहुला धर्म्मविक्रयिणोऽधमाः।
वेदविक्रयिणो व्रात्या रसविक्रयिणस्तथा॥ २५॥
मांसविक्रयिणः क्रूराः शिश्नोदरपरायणाः।
परदाररता मत्ता वर्णसङ्करकारकाः॥ २६॥
ह्रस्वाकाराः पापसाराः शठा मठनिवासिनः।
षोड़शाब्दायुषः श्यालबान्धवा नीचसङ्गमाः॥ २७॥
विवादकलहक्षुब्धाः केशवेशविभूषणाः।
कलौ कुलीना धनिनः पूज्या वार्द्धुषिका द्विजाः॥२८॥
सन्न्यासिनो गृहासक्ता गृहस्थास्त्वविवेकिनः।
गुरुनिन्दापरा धर्म्मध्वजिनः साधुवञ्चकाः॥ २९॥
प्रतिग्रहरताः शूद्राः परस्वहरणादराः।
द्वयोः स्वीकारमुद्वाहः शठे मैत्री वदान्यता॥ ३०॥

प्रतिदाने क्षमाशक्तौ विरक्तिकरणाक्षमे ।
वाचालत्वञ्च पाण्डित्ये यशोऽर्थे धर्म्मसेवनम् ॥ ३१ ॥
धनाढ्यत्वञ्च साधुत्वे दूरे नीरे च तीर्थता ।
सूत्रमात्रेण विप्रत्वं दण्डमात्रेण मस्करी ॥ ३२ ॥
अल्पशस्या वसुमती नदीतीरेऽवरोपिता ।
स्त्रियो वेश्यालापसुखाः स्वपुंसा त्यक्तमानसाः ॥ ३३ ॥
परान्नलोलुपा विप्राश्चण्डालगृहयाजकाः ।
स्त्रियो वैधव्यहीनाश्च स्वच्छन्दाचरणप्रियाः ॥ ३४ ॥
चित्रवृष्टिकरा मेघा मन्दशस्या च मेदिनी ।
प्रजाभक्षा नृपा लोकाः करपीड़ाप्रपीड़िताः ॥ ३५ ॥
स्कन्धे भारं करे पुत्त्रं कृत्वा क्षुब्धाः प्रजाजनाः ।
गिरिदुर्गं वनं घोरमाश्रयिष्यन्ति दुर्भगाः ॥ ३६ ॥
मधुमांसैर्मूलफलैराहारैः प्राणधारिणः ।
एवं तु प्रथमे पादे कलेः कृष्णविनिन्दकाः ॥ ३७ ॥
द्वितीये तन्नामहीनास्तृतीये वर्णसङ्कराः ।
एकवर्णाश्चतुर्थे च विस्मृताच्युतसत्क्रियाः ॥ ३८ ॥
निःस्वाध्यायस्वधास्वाहावौषड़ोंकारवर्ज्जिताः ।
देवाः सर्वे निराहारा ब्रह्माणं शरणं ययुः ॥ ३९ ॥
धरित्रीमग्रतः कृत्वा क्षीणां दीनां मनस्विनीम् ।
ददृशुर्ब्रह्मणो लोकं वेदध्वनिनिनादितम् ॥ ४० ॥
यज्ञधूमैः समाकीर्णं मुनिवर्य्यनिषेवितम् ।
सुवर्णवेदिकामध्ये दक्षिणावर्त्तमुज्ज्वलम् ॥ ४१ ॥
वह्निं यूपाङ्कितोद्यानवनपुष्पफलान्वितम् ।
सरोभिः सारसैर्हंसैराह्वयन्तमिवातिथिम् ॥ ४२ ॥

वायुलोलल्लताजालकुसुमालिकुलाकुलैः ।
प्रणामाह्वानसत्कारमधुरालापवीक्षणैः ॥ ४३ ॥
तद्ब्रह्मसदनं देवाः सेश्वराः क्लिन्नमानसाः ।
विविशुस्तदनुज्ञाता निजकार्य्यं निवेदितुम् ॥ ४४ ॥
त्रिभुवनजनकं सदासनस्थं सनकसनन्दनसनातनैश्च सिद्धैः ।
परिसेवितपादकमलं ब्रह्माणं देवता नेमुः ॥ ४५ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये कलिविवरणं
नाम प्रथमोऽध्यायः ।

द्वितीयोऽध्यायः ।

सूत उवाच । उपविष्टास्ततो देवा ब्रह्मणो वचनात् पुरः ।
कलेर्दोषाद्धर्म्महानिं कथयामासुरादरात् ॥ १ ॥
देवानां तद्वचः श्रुत्वा ब्रह्मा तानाह दुःखितान् ।
प्रसादयित्वा तं विष्णुं साधयिष्याम्यभीप्सितम् ॥ २ ॥
इति देवैः परिवृतो गत्वा गोलोकवासिनम् ।
स्तुत्वा प्राह पुरो ब्रह्मा देवानां हृदयेप्सितम् ॥ ३ ॥
तत् श्रुत्वा पुण्डरीकाक्षो ब्रह्माणमिदमब्रवीत् ।
शम्भले विष्णुयशसो गृहे प्रादुर्भवाम्यहम् ।
सुमत्यां मातरि विभो ! कन्यायां त्वन्निदेशतः ॥ ४ ॥
चतुर्भिर्भ्रातृभिर्देव ! करिष्यामि कलिक्षयम् ।
भवन्तो बान्धवा देवाः स्वांशेनावतरिष्यथ ॥ ५ ॥
इयं मम प्रिया लक्ष्मीः सिंहले सम्भविष्यति ।
बृहद्रथस्य भूपस्य कौमुद्यां कमलेक्षणा ।
भार्य्यायां मम भार्य्यैषा पद्मानाम्नी जनिष्यति ॥ ६ ॥

यात यूयं भुवं देवाः स्वांशावतरणे रताः ।
राजानौ मरुदेवापी स्थापयिष्याम्यहं भुवि ॥ ७ ॥
पुनः कृतयुगं कृत्वा धर्म्मान् संस्थाप्य पूर्ववत् ।
कलिव्यालं संनिरस्य प्रयास्ये स्वालयं विभो ! ॥ ८ ॥
इत्युदीरितमाकर्ण्य ब्रह्मा देवगणैर्वृतः ।
जगाम ब्रह्मसदनं देवाश्च त्रिदिवं ययुः ॥ ९ ॥
महिमा स्वस्य भगवान् निजजन्मकृतोद्यमः ।
विप्रर्षे ! शम्भलग्राममाविवेश परात्मकः ॥ १० ॥
सुमत्यां विष्णुयशसा गर्भमाधत्त वैष्णवम् ।
ग्रहनक्षत्रराश्यादिसेवितश्रीपदाम्बुजम् ॥ ११ ॥
सरित्समुद्रा गिरयो लोकाः सस्थाणुजङ्गमाः ।
सहर्षा ऋषयो देवा जाते विष्णौ जगत्पतौ ॥ १२ ॥
बभूवुः सर्वसत्वानामानन्दा विविधाश्रयाः ।
नृत्यन्ति पितरो हृष्टास्तुष्टा देवा जगुर्यशः ॥ १३ ॥
चक्रुर्वाद्यानि गन्धर्वानृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ १४ ॥
द्वादश्यां शुक्लपक्षस्य माधवे मासि माधवः ।
जातं ददृशतुः पुत्रं पितरौ हृष्टमानसौ ॥ १५ ॥
धात्रमाता महाषष्ठी नाभिच्छेत्री तदम्बिका ।
गङ्गोदकक्लेदमोक्षा सावित्री मार्जनोद्यता ॥ १६ ॥
तस्य विष्णोरनन्तस्य वसुधाऽधात् पयःसुधाम् ।
मातृका माङ्गल्यवचः कृष्णजन्मदिने तथा ॥ १७ ॥
ब्रह्मा तदुपधार्य्याशु स्वाशुगं प्राह सेवकम् ।
याहीति सूतिकागारं गत्वा विष्णुं प्रबोधय ॥ १८ ॥
चतुर्भुजमिदं रूपं देवानामपि दुर्लभम् ।

त्यक्त्वा मानुषवद्रूपं कुरु नाथ ! विचारितम् ॥ १८ ॥
इति ब्रह्मवचः श्रुत्वा पवनः सुरभिः सुखम् ।
सशीतः प्राह तरसा ब्रह्मणो वचनात्ततः ॥ २० ॥
तच्छ्रुत्वा पुण्डरीकाक्षस्तत्क्षणात् द्विभुजोऽभवत् ।
तदा तत् पितरौ दृष्ट्वा विस्मयापन्नमानसौ ॥ २१ ॥
भ्रमसंस्कारवत्तत्र मेनाते तस्य मायया ।
ततस्तु शम्भलग्रामे सोत्सवा जीवजातयः ।
मङ्गलाचारबहुलाः पापतापविवर्जिताः ॥ २२ ॥
सुमतिस्तं सुतं लब्ध्वा विष्णुं जिष्णुं जगत्पतिम् ।
पूर्णकामा विप्रमुख्यानाहूयादात् गवां शतम् ॥ २३ ॥
हरेः कल्याणकृद्विष्णुयशाः शुद्धेन चेतसा ।
सामर्ग्यजुर्विद्भिरग्र्यैस्तन्नामकरणे रतः ॥ २४ ॥
तदा रामः कृपो व्यासो द्रौणिर्भिक्षुशरीरिणः ।
समायाता हरिं द्रष्टुं बालकत्वमुपागतम् ॥ २५ ॥
तानागतान् समालोक्य चतुरः सूर्य्यसन्निभान् ।
हृष्टरोमा द्विजवरः पूजयाञ्चक्र ईश्वरान् ॥ २६ ॥
पूजितास्ते स्वासनेषु संविष्टाः स्वसुखाश्रयाः ।
हरिं क्रोड़गतं तस्य ददृशुः सर्वमूर्त्तयः ॥ २७ ॥
तं बालकं नराकारं विष्णुं नत्वा मुनीश्वराः ।
कल्किं कल्कविनाशार्थमाविर्भूतं विदुर्बुधाः ॥ २८ ॥
नामाकुर्वंस्ततस्तस्य कल्किरित्यभिविश्रुतम् ।
कृत्वा संस्कारकर्म्माणि ययुस्ते हृष्टमानसाः ॥ २८ ॥
ततः स ववृधे तत्र सुमत्या परिपालितः ।
कालेनाल्पेन कंसारिः शुक्लपक्षे यथा शशी ॥ ३० ॥

कल्केर्ज्येष्ठास्त्रयः शूराः कविप्राज्ञसुमन्त्रकाः ।
पितृमातृप्रियकरा गुरुविप्रप्रतिष्ठिताः ॥ ३१ ॥
कल्केरंशाः पुरो जाताः साधवो धर्म्मतत्पराः ।
गार्ग्यभर्ग्यविशालाद्या ज्ञातयस्तदनुव्रताः ॥ ३२ ॥
विशाखयूपभूपालपालितास्तापवर्जिताः ।
ब्राह्मणाः कल्किमालोक्य परां प्रीतिमुपागताः ॥ ३३ ॥
ततो विष्णुयशाः पुत्रं धीरं सर्वगुणाकरम् ।
कल्किं कमलपत्राक्षं प्रोवाच पठनादृतम् ॥ ३४ ॥
तात ! ते ब्रह्मसंस्कारं यज्ञसूत्रमनुत्तमम् ।
सावित्रीं वाचयिष्यामि ततो वेदान् पठिष्यसि ॥ ३५ ॥
कल्किरुवाच । को वेदः का च सावित्री केन सूत्रेण संस्कृताः ।
ब्राह्मणा विदिता लोके तत्तत्त्वं वद तात ! माम् ॥३६॥
पितोवाच । वेदो हरेर्वाक् सावित्री वेदमाता प्रतिष्ठिता ।
त्रिगुणञ्च त्रिवृत् सूत्रं तेन विप्राः प्रतिष्ठिताः ॥ ३७ ॥
दशयज्ञैः संस्कृता ये ब्राह्मणा ब्रह्मवादिनः ।
तत्र वेदाश्च लोकानां त्रयाणामिह पोषकाः ॥ ३८ ॥
यज्ञाध्ययनदानादितपःस्वाध्यायसंयमैः ।
प्रीणयन्ति हरिं भक्त्या वेदतन्त्रविधानतः ॥ ३९ ॥
तस्मात् यथोपनयनकर्म्मणोऽहं द्विजैः सह ।
संस्कर्तुं बान्धवजनैस्त्वामिच्छामि शुभे दिने ॥ ४० ॥
पुत्र उवाच । के च ते दश संस्कारा ब्राह्मणेषु प्रतिष्ठिताः ।
ब्राह्मणाः केन वा विष्णुमर्चयन्ति विधानतः ॥ ४१ ॥
पितोवाच । ब्राह्मण्यां ब्राह्मणाद् यातो गर्भाधानादिसंस्कृतः ।
सन्ध्यात्रयेण सावित्रीपूजाजपपरायणः ॥ ४२ ॥

तपस्वी सत्यवाग् धीरो धर्म्मात्मा त्राति संसृतिम् ।
विष्णवर्चनमिदं ज्ञात्वा सदानन्दमयो द्विजः ॥ ४३ ॥
पुत्र उवाच । कुत्रास्ते स द्विजो येन तारयत्यखिलं जगत् ।
सन्मार्गेण हरिं प्रीणन् कामदोग्धा जगत्त्रये ॥ ४४ ॥
पितोवाच । कलिना बलिना धर्म्मघातिना द्विजपातिना ।
निराकृता धर्म्मरता गता वर्षान्तरान्तरम् ॥ ४५ ॥
ये स्वल्पतपसो विप्राः स्थिताः कलियुगान्तरे ।
शिश्नोदरभृतोऽधर्म्मनिरता विरतक्रियाः ॥ ४६ ॥
पापसारा दुराचारास्तेजोहीनाः कलाविह ।
आत्मानं रक्षितुं नैव शक्ताः शूद्रस्य सेवकाः ॥ ४७ ॥
इति जनकवचो निशम्य कल्किः
कलिकुलनाशमनोऽभिलाषजन्मा ।
द्विजनिजवचनैस्तद्दोपनीतो
गुरुकुलवासमुवास साधुनाथः ॥ ४८ ॥
इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये कल्किजन्मोपनयनं
नाम द्वितीयोऽध्यायः ।

तृतीयोऽध्यायः ।

सूत उवाच । ततो वस्तुं गुरुकुले यान्तं कल्किं निरीक्ष्य सः ।
महेन्द्राद्रिस्थितो राम समानीयाश्रमं प्रभुः ॥ १ ॥
प्राह त्वां पाठयिष्यामि गुरुं मां विद्धि धर्म्मतः ।
भृगुवंशसमुत्पन्नं जामदग्न्यं महाप्रभुम् ॥ २ ॥
वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञं धनुर्वेदविशारदम् ।
कृत्वा निःक्षत्त्रियां पृथ्वीं दत्त्वा विप्राय दक्षिणाम् ॥ ३ ॥

महेन्द्राद्रौ तपस्तप्तुमागतोऽहं द्विजात्मज ! ।
त्वं पठात्र निजं वेदं यच्चान्यच्छास्त्रमुत्तमम् ॥ ४ ॥
इति तद्वच आश्रुत्य संप्रहृष्टतनूरुहः ।
कल्किः पुरो नमस्कृत्य वेदाधीती ततोऽभवत् ॥ ५ ॥
साङ्गं चतुःषष्टिकलं धनुर्वेदादिकञ्च यत् ।
समधीत्य जामदग्न्यात् कल्किः प्राह कृताञ्जलिः ॥ ६ ॥
दक्षिणां प्रार्थय विभो ! या देया तव सन्निधौ ।
यया मे सर्वसिद्धिः स्याद् या स्यात् त्वत्तोषकारिणी ॥७॥
ब्रह्मणा प्रार्थितो भूमन् ! कलिनिग्रहकारणात् ।
विष्णुः सर्वाश्रयः पूर्णः स जातः शम्भले भवान् ॥ ८ ॥
मत्तो विद्यां शिवादस्त्रं लब्ध्वा वेदमयं शुकम् ।
सिंहले च प्रियां पद्मां धर्म्मान् संस्थापयिष्यसि ॥ ९ ॥
ततो दिग्विजये भूपान् धर्म्महीनान् कलिप्रियान् ।
निगृह्य बौद्धान् देवापिं मरुञ्च स्थापयिष्यसि ॥ १० ॥
वयमेतैस्तु सन्तुष्टाः साधुकृत्यैः सदक्षिणाः ।
यज्ञं दानं तपः कर्म्म करिष्यामो यथोचितम् ॥ ११ ॥
इत्येतत् वचनं श्रुत्वा नमस्कृत्य मुनिं गुरुम् ।
विल्वोदकेश्वरं देवं गत्वा तुष्टाव शङ्करम् ॥ १२ ॥
पूजयित्वा यथान्यायं शिवं शान्तं महेश्वरम् ।
प्रणिपत्याशुतोषं तं ध्यात्वा प्राह हृदिस्थितम् ॥ १३ ॥

कल्किरुवाच ।

गौरीनाथं विश्वनाथं शरण्यं भूतावासं वासुकीकण्ठभूषम् ।
त्र्यक्षं पञ्चास्यादिदेवं पुराणं वन्दे सान्द्रानन्दसन्दोहदक्षम् ॥१४॥
योगाधीशं कामनाशं करालं गङ्गासङ्गक्लिन्नमूर्द्धानमीशम् ।

जटाजूटाटोपरिच्छिन्नभावं महाकालं चन्द्रभालं नमामि॥१५॥
श्मशानस्थं भूतवेतालसङ्गं नानाशस्त्रैः खड्गशूलादिभिश्च।
व्यग्रात्युग्रा बाहवो लोकनाशे यस्य क्रोधोद्भूतलोकोऽस्तमेति १६
यो भूतादिः पञ्चभूतैः सिसृक्षुः तन्मात्रात्मा कालकर्म्मस्वभावैः।
प्रहृत्येदं प्राप्य जीवत्वमीशो ब्रह्मानन्दो रमते तं नमामि॥१७॥

स्थितौ विष्णुः सर्वजिष्णुः सुरात्मा
लोकान् साधून् धर्म्मसेतून् बिभर्षि।
ब्रह्माद्यांशे योऽभिमानी गुणात्मा
शब्दाद्यङ्गैस्तं परेशं नमामि॥ १८ ॥

यस्याज्ञया वायवो वान्ति लोके ज्वलत्यग्निः सविता याति तप्यन्
शीतांशुः खे तारकैः सग्रहैश्च प्रवर्त्तते तं परेशं प्रपद्ये॥ १९ ॥
यस्याश्वासात् सर्वधात्री धरित्री देवो वर्षत्यम्बु कालः प्रमाता।
मेरुर्मध्ये भुवनानाञ्च भर्त्ता तमीशानं विश्वरूपं नमामि॥२०॥

इति कल्किस्तवं श्रुत्वा शिवः सर्वात्मदर्शनः।
साक्षात् प्राह हसन्नीशः पार्वतीसहितोऽग्रतः॥ २१ ॥
कल्केः संस्पृश्य हस्तेन समस्तावयवं मुदा।
तमाह वरय श्रेष्ठ! वरं यत्तेऽभिकाङ्क्षितम्॥ २२ ॥
त्वया कृतमिदं स्तोत्रं ये पठन्ति जना भुवि।
तेषां सर्वार्थसिद्धिः स्यादिह लोके परत्र च॥ २३ ॥
विद्यार्थी चाप्नुयाद्विद्यां धर्म्मार्थी धर्म्ममाप्नुयात्।
कामानवाप्नुयात् कामी पठनात् श्रवणादपि॥ २४ ॥
त्वं गारुड़मिदं चाश्वं कामगं बहुरूपिणम्।
शुकमेनञ्च सर्वज्ञं मया दत्तं गृहाण भोः!॥ २५ ॥
सर्वशास्त्रास्त्रविद्वांसं सर्ववेदार्थपारगम्।

जयिनं सर्व्वभूतानां त्वां वदिष्यन्ति मानवाः ॥ २६ ॥
रत्नत्सरुं करालञ्च करबालं महाप्रभम् ।
गृहाण गुरुभारायाः पृथिव्या भारसाधनम् ॥ २७ ॥
इति तद्वच आश्रुत्य नमस्कृत्य महेश्वरम् ।
शम्भलग्राममगमत् तुरगेण त्वरान्वितः ॥ २८ ॥
पितरं मातरं भ्रातॄन् नमस्कृत्य यथाविधि ।
सर्वं तद्वर्णयामास जामदग्न्यस्य भाषितम् ॥ २९ ॥
शिवस्य वरदानञ्च कथयित्वा शुभाः कथाः ।
कल्किः परमतेजस्वी ज्ञातिभ्योऽप्यवदन्मुदा ॥ ३० ॥
गार्ग्य भर्ग्य विशालाद्यास्तत् श्रुत्वा नन्दिताः स्थिताः ।
कथोपकथनं जातं शम्भलग्रामवासिनाम् ॥ ३१ ॥
विशाखयूपभूपालः श्रुत्वा तेषाञ्च भाषितम् ।
प्रादुर्भावं हरेर्मेने कलिनिग्रहकारकम् ॥ ३२ ॥
माहिष्मत्यां निजपुरे यागदानतपोव्रतान् ।
ब्राह्मणान् क्षत्रियान् वैश्यान् शूद्रानपि हरेः प्रियान् ॥ ३३ ॥
स्वधर्म्मनिरतान् दृष्ट्वा धर्म्मिष्ठोऽभूनृपः स्वयम् ।
प्रजापालः शुद्धमनाः प्रादुर्भावात् श्रियः पतेः ॥ ३४ ॥
अधर्म्मवंश्यांस्तान् दृष्ट्वा जनान् धर्म्मक्रियापरान् ।
लोभानृतादयो जग्मुस्तद्देशात् दुःखिता भृशम् ॥ ३५ ॥
जैत्रं तुरगमारुह्य खड्गञ्च विमलप्रभम् ।
दंशितः सशरं चापं गृहीत्वागात् पुराद्बहिः ॥ ३६ ॥
विशाखयूपभूपालः प्रायात् साधुजनप्रियः ।
कल्किं द्रष्टुं हरेरंशमाविर्भूतञ्च शम्भले ॥ ३७ ॥
कविं प्राज्ञं सुमन्तुञ्च पुरस्कृत्य महाप्रभम् ।

गार्ग्यभर्ग्यविशालैश्च ज्ञातिभिः परिवारितम् ॥ ३८ ॥
विशाखयूपो ददृशे चन्द्रं तारागणैरिव।
पुराद्वहिः सुरैर्यद्वदिन्द्रमुच्चैःश्रवःस्थितम् ॥ ३९ ॥
विशाखयूपोऽवनतः सम्प्रहृष्टतनूरुहः।
कल्केरालोकनात् सद्यः पूर्णात्मा वैष्णवोऽभवत् ॥४०॥
सह राज्ञा वसन् कल्किः धर्म्मानाह पुरोदितान्।
ब्राह्मणक्षत्त्रियविशामाश्रमाणां समासतः ॥ ४१ ॥
ममांशान् कलिविभ्रष्टानिति मज्जन्मसङ्गतान्।
राजसूयाश्वमेधाभ्यां मां यजस्व समाहितः ॥ ४२ ॥
अयमेव परो लोको धर्म्मश्चाहं सनातनः।
कालस्वभावसंस्काराः कर्म्मानुगतयो मम ॥ ४३ ॥
सोमसूर्य्यकुले जातौ देवापिमरुसंज्ञकौ।
स्थापयित्वा कृतयुगं कृत्वा यास्यामि सद्गतिम् ॥ ४४ ॥
इति तद्वचनं श्रुत्वा राजा कल्किं हरिं प्रभुम्।
प्रणम्य प्राह सद्धर्म्मान् वैष्णवान् मनसेप्सितान् ॥ ४५ ॥
इति नृपवचनं निशम्य कल्किः कलिकुलनाशनवासनावतारः।
निजजनपरिषद्विनोदकारी मधुरवचोभिराह साधुधर्म्मान् ॥४६॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये कल्किवरलाभ-
नामकस्तृतीयोऽध्यायः।

चतुर्थोऽध्यायः।

सूत उवाच। ततः कल्किः सभामध्ये राजमानो रविर्यथा।
बभाषे तं नृपं धर्म्ममयो धर्म्मान् द्विजप्रियान् ॥ १ ॥

कल्किरुवाच। कालेन ब्रह्मणो नाशे प्रलये मयि सङ्गताः।
अहमेवासमेवाग्रे नान्यत् कार्य्यमिदं मम॥ २ ॥
प्रसुप्तलोकतन्त्रस्य द्वैतहीनस्य चात्मनः।
महानिशान्ते रन्तुं मे समुद्भूतो विराट् प्रभुः॥ ३ ॥
सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात्।
तदङ्गजोऽभवद् ब्रह्मा वेदवक्ता महाप्रभुः॥ ४ ॥
जीवोपाधिर्ममांशाच्च प्रकृत्या मायया स्वया।
ब्रह्मोपाधिः स सर्वज्ञो मम वाग्वेदशासितः॥ ५ ॥
ससर्ज्ज जीवजातानि कालमायांशयोगतः।
देवा मन्वादयो लोकाः सप्रजापतयः प्रभुः॥ ६ ॥
गुणिन्या माययांशा मे नानोपाधौ ससर्जिरे।
सोपाधय इमे लोका देवाः सस्थानुजङ्गमाः॥ ७ ॥
ममांशा मायया सृष्टा यतो मय्याविशन् लये।
एवंविधा ब्राह्मणा ये मत्शरीरा मदात्मिकाः॥ ८ ॥
मामुद्धरन्ति भुवने यज्ञाध्ययनसत्क्रियाः।
मां प्रसेवन्ति शंसन्ति तपोदानक्रियास्विह॥ ९ ॥
स्मरन्त्यामोदयन्त्येव नान्ये देवादयस्तथा।
ब्राह्मणा वेदवक्तारो वेदा मे मूर्त्तयः पराः॥ १० ॥
तस्मादिमे ब्राह्मणजास्तैः पुष्टास्त्रिजगज्जनाः।
जगन्ति मे शरीराणि तत्पोषे ब्राह्मणो वरः॥ ११ ॥
तेनाहं तान् नमस्यामि शुद्धसत्वगुणाश्रयः।
ततो जगन्मयं पूर्वं मां सेवन्तेऽखिलाश्रयाः॥ १२ ॥
विशाखयूप उवाच। विप्रस्य लक्षणं ब्रूहि त्वद्भक्तिः का च तत्कृता।
यतस्तवानुग्रहेण वाग्बाणा ब्राह्मणाः कृताः॥ १३ ॥

कल्किरुवाच। वेदा मामीश्वरं प्राहुरव्यक्तं व्यक्तिमत्परम्।
ते वेदा ब्राह्मणमुखे नानाधर्म्मैं प्रकाशिताः॥ १४॥
यो धर्म्मो ब्राह्मणानां हि सा भक्तिर्मम पुष्कला।
तयाहं तोषितः श्रीशः सम्भवामि युगे युगे॥ १५॥
ऊर्द्ध्वन्तु त्रिवृतं सूत्रं सधवानिर्म्मितं शनैः।
तन्तुत्रयमधोवृत्तं यज्ञसूत्रं विदुर्बुधाः॥ १६॥
त्रिगुणं तद्ग्रन्थियुक्तं वेदप्रवरसंमितम्।
शिरोधरात् नाभिमध्यात् पृष्ठार्द्धपरिमाणकम्॥ १७॥
यजुर्विदां नाभिमितं सामगानामयं विधिः।
वामस्कन्धेन विधृतं यज्ञसूत्रं बलप्रदम्॥ १८॥
मृद्भस्मचन्दनाद्यैस्तु धारयेत् तिलकं द्विजः।
भाले त्रिपुण्ड्रं कर्म्माङ्गं केशपर्य्यन्तमुज्ज्वलम्॥ १९॥
पुण्ड्रमङ्गुलिमानन्तु त्रिपुण्ड्रं तत् त्रिधा कृतम्।
ब्रह्मविष्णुशिवावासं दर्शनात् पापनाशनम्॥ २०॥
ब्राह्मणानां करे स्वर्गा वाचो वेदाः करे हरिः।
गात्रे तीर्थानि रागाश्च नाड़ीषु प्रकृतिस्त्रिवृत्॥ २१॥
सावित्री कण्ठकुहरा हृदयं ब्रह्मसंज्ञितम्।
तेषां स्तनान्तरे धर्म्मः पृष्ठोऽधर्म्मः प्रकीर्त्तितः॥ २२॥
भूदेवा ब्राह्मणा राजन्! पूज्या वन्द्या सदुक्तिभिः।
चतुराश्रम्यकुशला मम धर्म्मप्रवर्त्तकाः॥ २३॥
बालाश्चापि ज्ञानवृद्धास्तपोवृद्धा मम प्रियाः।
तेषां वचः पालयितुम् अवताराः कृता मया॥ २४॥
महाभाग्यं ब्राह्मणानां सर्वपापप्रणाशनम्।
कलिदोषहरं श्रुत्वा मुच्यते सर्वतो भयात्॥ २५॥

इति कल्किवचः श्रुत्वा कलिदोषविनाशनम् ।
प्रणम्य तं शुद्धमनाः प्रययौ वैष्णवाग्रणीः ॥ २६ ॥
गते राजनि सन्ध्यायां शिवदत्तशुको बुधः ।
चरित्वा कल्किपुरतः स्तुत्वा तं पुरतः स्थितः ॥ २७ ॥
तं शुकं प्राह कल्किस्तु सस्मितं स्तुतिपाठकम् ।
स्वागतं भवता कस्मात् देशात् किं खादितं ततः ॥२८॥
शुक उवाच । शृणु नाथ ! वचो मह्यं कौतूहलसमन्वितम् ।
अहं गतश्च जलधेर्मध्ये सिंहलसंज्ञके ॥ २९ ॥
यथावृत्तं द्वीपगतं तच्चित्रं श्रवणप्रियम् ।
वृहद्रतस्य नृपतेः कन्यायाश्चरितामृतम् ॥ ३० ॥
कौमुद्यामिह जाताया जगतां पापनाशनम् ।
चरितं सिंहले द्वीपे चातुर्वर्ण्यजनावृते ॥ ३१ ॥
प्रासादधर्म्यसदनपुरराजिविराजिते ।
रत्नस्फाटिककुड्यादिस्वर्लताभिर्विभूषिते ॥ ३२ ॥
स्त्रीभिरुत्तमवेशाभिः पद्मिनीभिः समावृते ।
सरोभिः सारसैर्हंसैरुपकूलजलाकुले ॥ ३३ ॥
भृङ्गरङ्गप्रसङ्गाढ्यैः पद्मैः कह्लारकुन्दकैः ।
नानाम्बुजलताजालवनोपवनमण्डिते ॥ ३४ ॥
देशे वृहद्रतो राजा महाबलपराक्रमः ।
तस्य पद्मावती कन्या धन्या रेजे यशस्विनी ॥ ३५ ॥
भुवने दुर्लभा लोकेऽप्रतिमा वरवर्णिनी ।
काममोहकरी चारुचरित्रा चित्रनिर्मिता ॥ ३६ ॥
शिवसेवापरा गौरी यथा पूज्या सुसम्मता ।
सखीभिः कन्यकाभिश्च जपध्यानपरायणा ॥ ३७ ॥

ज्ञात्वा ताञ्च हरिर्लक्ष्मीं समुद्भूतां वराङ्गनाम् ।
हरः प्रादुरभूत् साक्षात् पार्वत्या सह हर्षितः ॥ ३८ ॥
सा तमालोक्य वरदं शिवं गौरीसमन्वितम् ।
लज्जिताधोमुखी किञ्चिन्नोवाच पुरतः स्थिता ॥ ३९ ॥
हरस्तामाह सुभगे ! तव नारायणः पतिः ।
पाणिं ग्रहीष्यति मुदा नान्यो योग्यो नृपात्मजः ॥४०॥
कामभावेन भुवने ये त्वां पश्यन्ति मानवाः ।
तेनैव वयसा नार्य्यो भविष्यन्त्यपि तत्क्षणात् ॥ ४१ ॥
देवासुरास्तथा नागा गन्धर्वाश्चारणादयः ।
त्वया रन्तुं यथाकाले भविष्यन्ति किल स्त्रियः ॥ ४२ ॥
विना नारायणं देवं त्वत्पाणिग्रहणार्थिनम् ।
गृहं याहि तपस्त्यक्त्वा भोगायतनमुत्तमम् ॥ ४३ ॥
मा क्षोभय हरेः पत्नि ! कमले ! विमलं कुरु ।
इति दत्त्वा वरं सोमस्तत्रैवान्तर्दधे हरः ॥ ४४ ॥

हरवरमिति सा निशम्य पद्मा
समुचितमात्ममनोरथप्रकाशम् ।
विकसितवदना प्रणम्य सोमं
निजजनकालयमाविवेश रामा ॥ ४५ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये हरवरप्रदान-
नामकश्चतुर्थोऽध्यायः ।

पञ्चमोऽध्यायः ।

शुक उवाच । गते बहुतिथे काले पद्मां वीक्ष्य बृहद्रथः ।
निरूढ़यौवनां पुत्रीं विस्मितः पापशङ्कया ॥ १ ॥

कौमुदीं प्राह महिषीं पद्मोद्वाहेऽत्र कं नृपम् ।
वरयिष्यामि सुभगे ! कुलशीलसमन्वितम् ॥ २ ॥
सा तमाह पतिं देवी शिवेन प्रतिभाषितम् ।
विष्णुरस्याः पतिरिति भविष्यति न संशयः ॥ ३ ॥
इति तस्या वचः श्रुत्वा राजा प्राह कदेति ताम् ।
विष्णुः सर्वगुहावासः पाणिमस्या ग्रहीष्यति ॥ ४ ॥
न मे भाग्योदयः कश्चित् येन जामातरं हरिम् ।
वरयिष्यामि कन्यार्थे वेदवत्या मुनिर्यथा ॥ ५ ॥
इमां स्वयंवरां पद्मां पद्मामिव महोदधेः ।
मथनेऽसुरदेवानां तथा विष्णुर्ग्रहीष्यति ॥ ६ ॥
इति भूपगणान् भूपः समाहूय पुरस्कृतान् ।
गुणशीलवयोरूपविद्याद्रविणसंवृतान् ॥ ७ ॥
स्वयंवरार्थं पद्मायाः सिंहले बहुमङ्गले ।
विचार्य्य कारयामास स्थानं भूपनिवेशनम् ॥ ८ ॥
तत्रायाता नृपाः सर्वे विवाहकृतनिश्चयाः ।
निजसैन्यैः परिवृताः स्वर्णरत्नविभूषिताः ॥ ९ ॥
रथान् गजानश्ववरान् समारूढा महाबलाः ।
श्वेतच्छत्रकृतच्छायाः श्वेतचामरवीजिताः ॥ १० ॥
शस्त्रास्त्रतेजसा दीप्ता देवाः सेन्द्रा इवाभवन् ।
रुचिराश्वः सुकर्म्मा च मदिराक्षो दृढाशुगः ॥ ११ ॥
कृष्णसारः पारदश्च जीमूतः क्रूरमर्दनः ।
काशः कुशाम्बुर्वसुमान् कङ्कः क्रथनसञ्जयौ ॥ १२ ॥
गरुमित्रः प्रमाथी च विजृम्भः सृञ्जयोऽक्षमः ।
एते चान्ये च बहवः समायाता महाबलाः ॥ १३ ॥

विविशुस्ते रङ्गगता स्वस्वस्थानेषु पूजिताः।
वाद्यताण्डवसंहृष्टाश्चित्रमाल्याम्बराधराः॥ १४ ॥
नानाभोगसुखोद्रिक्ताः कामरामा रतिप्रदाः।
तानालोक्य सिंहलेशः स्वां कन्यां वरवर्णिनीम्॥ १५ ॥
गौरीं चन्द्राननां श्यामां तारहारविभूषिताम्।
मणिमुक्ताप्रबालैश्च सर्वाङ्गालङ्कृतां शुभाम्॥ १६ ॥
किं मायां मोहजननीं किंवा कामप्रियां भुवि।
रूपलावण्यसम्पत्त्या न चान्यामिह दृष्टवान्॥ १७ ॥
स्वर्गे क्षितौ वा पातालेऽप्यहं सर्वत्रगो यदि।
पश्चाद्दासीगणाकीर्णा सखीभिः परिवारिता॥ १८ ॥
दौवारिकैर्वेत्रहस्तैः शासितान्तःपुराद्बहिः।
पुरोवन्दिगणाकीर्णां प्रापयामास तां शनैः॥ १९ ॥
नूपुरैः किङ्किणीभिश्च क्वणन्तीं जनमोहिनीम्।
स्वागतानां नृपाणाञ्च कुलशीलगुणान् बहून्॥ २० ॥
शृण्वन्ती हंसगमना रत्नमालाकरग्रहा।
रुचिरापाङ्गभङ्गेन प्रेक्षन्ती लोलकुण्डला॥ २१ ॥
नृत्यत्कुन्तलसोपानगण्डमण्डलमण्डिता।
किञ्चित् स्मेरोल्लसद्वक्त्रदशनद्योतदीपिता॥ २२ ॥
वेदीमध्यारुणक्षौमवसना कोकिलस्वना।
रूपलावण्यपण्येन क्रेतुकामा जगत्त्रयम्॥ २३ ॥

समागतां तां प्रसमीक्ष्य भूपाः संमोहिनीं कामविमूढचित्ताः।
पेतुः क्षितौ विस्मृतवस्त्रशस्त्राः रथाश्वमत्तद्विपवाहनास्ते॥२४॥
तस्याः स्मरक्षोभनिरीक्षणेन स्त्रियो बभूवः कमनीयरूपाः।
बृहन्नितम्बस्तनभारनम्राः सुमध्यमास्तत्स्मृतिजातरूपाः॥२५॥

विलासहासव्यसनातिचित्राः कान्ताननाः शोणसरोजनेत्राः ।
स्त्रीरूपमात्मानमवेक्ष्य भूपाः तामन्वगच्छन् विशदानुवृत्त्या ॥२६
अहं वटस्थः परिधर्षितात्मा पद्माविवाहोत्सवदर्शनाकुलः ।
तस्या वचोऽन्तर्हृदि दुःखितायाःश्रोतुं स्थितः स्त्रीत्वमितेषु तेषु२७
जानीहि कल्के! कमलाविलापं श्रुतं विचित्रं जगतामधीश! ।
गते विवाहोत्सवमङ्गले सा शिवं शरण्यं हृदये निधाय ॥२८॥
तान् दृष्ट्वा नृपतीन् गजाश्वरथिभिस्त्यक्तान् सखित्वं गतान्
स्त्रीभावेन समन्वितानुगतान् पद्मां विलोक्यान्तिके ।
दीना त्यक्तविभूषणा विलिखती पादाङ्गुलैः कामिनी
ईशं कर्त्तुं निजनाथमीश्वरवचस्तथ्यं हरिं साऽस्मरत् ॥ २९ ॥
इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये पद्मास्वयंवरे भूपतीनां
स्त्रीत्वकथनं नाम पञ्चमोऽध्यायः ।

षष्ठोऽध्यायः ।

शुक उवाच । ततः सा विस्मितमुखी पद्मा निजजनैर्वृता ।
हरिं पतिं चिन्तयन्ती प्रोवाच विमलां स्थिताम् ॥ १ ॥
पद्मोवाच । विमले ! किं कृतं धात्रा ललाटे लिखनं मम ।
दर्शनादपि लोकानां पुंसां स्त्रीभावकारकम् ॥ २ ॥
ममापि मन्दभाग्यायाः पापिन्याः शिवसेवनम् ।
विफलत्वमनुप्राप्तं वीजमुप्तं यथोषरे ॥ ३ ॥
हरिर्लक्ष्मीपतिः सर्वजगतामधिपः प्रभुः ।
मत्कृतेऽप्यभिलाषं किं करिष्यति जगत्पतिः ॥ ४ ॥
यदि शम्भोर्वचो मिथ्या यदि विष्णुर्न मां स्मरेत् ।

तदाहमनले देहं त्यच्यामि करिभाविता ॥ ५ ॥
क्व चाहं मानुषी दीना क्वास्ते देवो जनार्द्दनः।
निगृहीता विधात्राहं शिवेन परिवञ्चिता ॥ ६ ॥
विष्णुना च परित्यक्ता मदन्या कात्र जीवति ॥ ७ ॥
इति नाना विलापिन्या वचनं शोचनाश्रयम्।
पद्मायाश्चारुचेष्टायाः श्रुत्वायातस्तवान्तिके ॥ ८ ॥
शुकस्य वचनं श्रुत्वा कल्किः परमविस्मितः।
तं जगाद पुनर्याहि पद्मां बोधयितुं प्रियाम् ॥ ९ ॥
मत्सन्देशहरो भूत्वा मद्रूपगुणकीर्त्तनम्।
श्रावयित्वा पुनः कीर ! समायास्यसि बान्धव ! ॥१०॥
सा मे प्रिया पतिरहं तस्या दैवविनिर्मितः।
मध्यस्थेन त्वया योगमावयोश्च भविष्यति ॥ ११ ॥
सर्वज्ञोऽसि विधिज्ञोऽपि कालज्ञोऽसि कथामृतैः।
तामाश्वास्य ममाश्वासकथास्तस्याः समाहर ॥ १२ ॥
इति कल्केर्वचः श्रुत्वा शुकः परमहर्षितः।
प्रणम्य तं प्रीतमनाः प्रययौ सिंहलं त्वरन् ॥ १३ ॥
खगः समुद्रपारेण स्नात्वा पीत्वामृतं पयः।
वीजपूरफलाहारी ययौ राजनिवेशनम् ॥ १४ ॥
तत्र कन्यापुरं गत्वा वृक्षे नागेश्वरे वसन्।
पद्मामालोक्य तां प्राह शुको मानुषभाषया ॥ १५ ॥
कुशलं ते वरारोहे ! रूपयौवनशालिनि !।
त्वां लोलनयनां मन्ये लक्ष्मीरूपामिवापराम् ॥ १६ ॥
पद्माननां पद्मगन्धां पद्मनेत्रां कराम्बुजे।
कमलं कालयन्तीं त्वां लक्षयामि परां श्रियम् ॥ १७ ॥

किं धाता सर्वजगतां रूपलावण्यसम्पदाम् ।
निर्मितासि वरारोहे ! जीवानां मोहकारिणि ! ॥१८॥
इति भाषितमाकर्ण्य कीरस्यामितमङ्गलम् ।
हसन्ती प्राह सा देवी तं पद्मा पद्ममालिनी ॥ १९ ॥
कस्त्वं ? कस्मादागतोऽसि ? कथं मां शुकरूपधृक् ।
देवो वा दानवो वा त्वम् ? आगतोऽसि दयापरः ॥२०॥
शुक उवाच । सर्वज्ञोऽहं कामगामी सर्वशास्त्रार्थतत्त्ववित् ।
देवगन्धर्वभूपानां सभासु परिपूजितः ॥ २१ ॥
चरामि स्वेच्छया खे त्वाम् ईक्षणार्थमिहागतः ।
त्वामहं हृदि सन्तप्तां त्यक्तभोगां मनस्विनीम् ॥ २२ ॥
हास्यालापसखीसङ्गदेहाभरणवर्ज्जिताम् ।
विलोक्याहं दीनचेताः पृच्छामि श्रोतुमीरितम् ।
कोकिलालाप-सन्तापजनकं मधुरं मृदु ॥ २३ ॥
तव दन्तौष्ठजिह्वाग्रलुलिताक्षरपङ्क्तयः ।
यत्कर्णकुहरे मग्नास्तेषां किं वर्ण्यते तपः ॥ २४ ॥
सौकुमार्य्यं शिरीषस्य क्व कान्तिर्वा निशाकरे ।
पीयुषं क्व वदन्त्येवानन्दं ब्रह्मणि ते बुधाः ॥ २५ ॥
तव बाहुलताबद्धा ये पास्यन्ति सुधाननम् ।
तेषां तपोदानजपैर्य्यैः किं जनयिष्यति ॥ २६ ॥
तिलकालकसंमिश्रं लोलकुण्डलमण्डितम् ।
लोलेक्षणोल्लसद्वक्त्रं पश्यतां न पुनर्भवः ॥ २७ ॥
बृहद्रतसुते ! स्वाधिं वद भामिनि ! यत्कृते ।
तपःक्षीणामिव तनूं लक्षयामि रुजं विना ।
कनकप्रतिमा यद्वत् पांशुभिर्मलिनीकृता ॥ २८ ॥

ज्ञोवाच। किं रूपेण कुलेनापि धनेनाभिजनेन वा।
सर्वं निष्फलतामेति यस्य दैवमदक्षिणम् ॥ २९ ॥
शृणु कीर ! समाख्यानं यदि वाविदितं तव।
बाल्य-पौगण्ड-कैशोरे हरसेवां करोम्यहम् ॥ ३० ॥
तेन पूजाविधानेन तुष्टो भूत्वा महेश्वरः।
वरं वरय पद्मे ! त्वमित्याह प्रियया सह ॥ ३१ ॥
लज्जयाधोमुखीमग्रे स्थितां मां वीक्ष्य शङ्करः।
प्राह, ते भविता स्वामी हरिर्नारायणः प्रभुः ॥ ३२ ॥
देवो वा दानवो वान्यो गन्धर्व्वो वा तवेक्षणात्।
कामेन मनसा नारी भविष्यति न संशयः ॥ ३३ ॥
इति दत्त्वा वरं सोमः प्राह विष्णुर्च्चनं यथा।
तथाहं ते प्रवक्ष्यामि समाहितमनाः शृणु ॥ ३४ ॥
एताः सख्यो नृपाः पूर्वमाहृता ये स्वयम्बरे।
पित्रा धर्म्मार्थिना दृष्ट्वा रम्यां मां यौवनान्विताम् ॥ ३५॥
स्वागतास्ते सुखासीना विवाहकृतनिश्चयाः।
युवानो गुणवन्तश्च रूपद्रविणसम्मताः ॥ ३६ ॥
स्वयंवरगतां मां ते विलोक्य रुचिरप्रभाम्।
रत्नमालाश्रितकरां निपेतुः काममोहिताः ॥ ३७ ॥
तत उत्थाय संभ्रान्ताः संप्रेक्ष्य स्त्रीत्वमात्मनः।
स्तनभारनितम्बेन गुरुणा परिणामिताः ॥ ३८ ॥
ह्रिया भिया च शत्रूणां मित्राणामतिदुःखदम्।
स्त्रीभावं मनसा ध्यात्वा मामवानुगताः शुक ! ॥ ३९ ॥
पारिचर्य्यां हररताः सख्यः सर्वगुणान्विताः।
मया सह तपोध्यानपूजाः कुर्वन्ति सम्मताः ॥ ४० ॥

तदुदितमिति संनिशम्य कीरः श्रवणसुखं निजमानसप्रकाशम्।
समुचितवचनैः प्रतोष्य पद्मां मुरहरयजनं पुनः प्रचष्टे॥ ४१ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये शुकपद्मासंवादे षष्ठोऽध्यायः।

सप्तमोऽध्यायः।

शुक उवाच। विष्ण्वर्च्चनं शिवेनोक्तं श्रोतुमिच्छाम्यहं शुभे!।
धन्यासि कृतपुण्यासि शिवशिष्यत्वमागता॥ १ ॥
अहं भाग्यवशादत्र समागम्य तवान्तिकम्।
शृणोमि परमाश्चर्य्यं कीराकारनिवारणम्॥ २ ॥
भगवद्भक्तियोगञ्च जपध्यानविधिं मुदा।
परमानन्दसन्दोहदानदक्षं श्रुतिप्रियम्॥ ३ ॥
पद्मोवाच। श्रीविष्णोरर्च्चनं पुण्यं शिवेन परिभाषितम्।
यत् श्रद्धयानुष्ठितस्य श्रुतस्य गदितस्य च॥ ४ ॥
सद्यः पापहरं पुंसां गुरुगोब्रह्मघातिनाम्।
समाहितेन मनसा शृणु कीर! यथोदितम्॥ ५ ॥
कृत्वा यथोक्तकर्म्माणि पूर्वाह्णे स्नानकृत् शुचिः।
प्रक्षाल्य पाणी पादौ च स्पृष्टापः स्वासने वसेत्॥ ६ ॥
प्राचीमुखः संयतात्मा साङ्गन्यासं प्रकल्पयेत्।
भूतशुद्धिं ततोऽर्घ्यस्य स्थापनं विधिवच्चरेत्॥ ७ ॥
ततः केशवकृत्यादिन्यासेन तन्मयो भवेत्।
आत्मानं तन्मयं ध्यात्वा हृदिस्थं स्वासने न्यसेत्॥ ८ ॥
पाद्यार्घ्याचमनीयाद्यैः स्नानवासोविभूषणैः।
यथोपचारैः संपूज्य मूलमन्त्रेण देशिकः॥ ९ ॥

ध्यायेत् पादादिकेशान्तं हृदयाम्बुजमध्यगम्।
प्रसन्नवदनं देवं भक्ताभीष्टफलप्रदम्॥ १०॥

ओं नमो नारायणाय स्वाहा।

योगीन सिद्धविबुधैः परिभाव्यमाणं
लक्ष्म्यालयं तुलसिकाचितभक्तभृङ्गम्।
प्रोत्तुङ्गरक्तनखराङ्गुलिपत्रचित्रं
गङ्गारसं हरिपदाम्बुजमाश्रयेऽहम्॥ ११॥
गुम्फन्मणिप्रचयघट्टितराजहंस-
सिञ्जत्सुनूपुरयुतं पदपद्मवृन्तम्।
पीताम्बराञ्चलविलोलवलत्पताकं
स्वर्णत्रिवक्रवलयञ्च हरेः स्मरामि॥ १२॥
जङ्घे सुपर्णगलनीलमणिप्रवृद्धे
शोभास्पदारुणमणिद्युतिचञ्चुमध्ये।
आरक्तपादतललम्बनशोभमाने
लोकेक्षणोत्सवकरे च हरेः स्मरामि॥ १३॥
ते जानुनी मखपतेर्भुजमूलसङ्ग-
रङ्गोत्सवावृततडिद्वसने विचित्रे।
चञ्चत्पतत्त्रमुखनिर्गतसामगीत-
विस्तारितात्मयशसी च हरेः स्मरामि॥ १४॥
विष्णोः कटिं विधिकृतान्तमनोजभूमिं
जीवाण्डकोषगणसङ्गदुकूलमध्याम्।
नानागुणप्रकृतिपीतविचित्रवस्त्रां
ध्यायेन्निबद्धवसनां खगपृष्ठसंस्थाम्॥ १५॥

शातोदरं भगवतस्त्रिवलिप्रकाशम्
आवर्त्तनाभिविकसद्विधिजन्मपद्मम्।
नाड़ीनदीगणरसोत्थसितान्त्रसिन्धुं
ध्यायेऽण्डकोषनिलयं तनुलोमरेखम्॥ १६॥
वक्षः पयोधितनयाकुचकुङ्कुमेन
हारेण कौस्तुभमणिप्रभया विभातम्।
श्रीवत्सलक्ष्म हरिचन्दनजप्रसून-
मालोचितं भगवतः सुभगं स्मरामि॥ १७॥
बाहू सुवेशसदनौ वलयाङ्गदादि-
शोभास्पदौ दुरितदैत्यविनाशदक्षौ।
तौ दक्षिणौ भगवतश्च गदासुनाभ-
तेजोजितौ सुललितौ मनसा स्मरामि॥ १८॥
वामौ भुजौ मुररिपोर्धृतपद्मशङ्खौ
श्यामौ करीन्द्रकरवन्मणिभूषणाढ्यौ।
रक्ताङ्गुलिप्रचयचुम्बितजानुमध्यौ
पद्मालयाप्रियकरौ रुचिरौ स्मरामि॥ १९॥
कण्ठं मृणालममलं मुखपङ्कजस्य
लेखात्रयेण वनमालिकया निवीतम्।
किंवा विमुक्तिवसमन्त्रकसत्फलस्य
वृन्तं चिरं भगवतः सुभगं स्मरामि॥ २०॥
रक्ताम्बुजं दशनहासविकाशरम्यं
रक्ताधरौष्ठवरकोमलवाक्सुधाढ्यम्।
सन्मानसोद्भवचलेक्षणपत्रचित्रं
लोकाभिराममलञ्च हरेः स्मरामि॥ २१॥

शूरात्मजावसथगन्धविदं सुनाशं
भ्रूपल्लवं स्थितिलयोदयकर्म्मदक्षम्।
कामोत्सवञ्च कमलाहृदयप्रकाशं
संचिन्तयामि हरिवक्त्रविलासदक्षम्॥ २२॥
कर्णौ लसन्मकरकुण्डलगण्डलोलौ
नानादिशाञ्च नभसश्च विकासगेहौ।
लोलालकप्रचयचुम्बनकुञ्चिताग्रौ
लग्नौ हरेर्मणिकिरीटतटे स्मरामि॥ २३॥
भालं विचित्रतिलकं प्रियचारुगन्ध-
गोरोचनारचनया ललनाक्षिसख्यम्।
ब्रह्मैकधाममणिकान्तकिरीटयुष्टं
ध्यायेन्मनोनयनहारकमीश्वरस्य॥ २४॥
श्रीवासुदेवचिकुरं कुटिलं निबद्धं
नानासुगन्धिकुसुमैः स्वजनादरेण।
दीर्घं रमाहृदयगाशमनं धुनन्तं
ध्यायेऽम्बुवाहरुचिरं हृदयाब्जमध्ये॥ २५॥
मेघाकारं सोमसूर्य्यप्रकाशं सुभ्रून्नशं शक्रचापैकमानम्।
लोकातीतं पुण्डरीकायताक्षं विद्युच्चेलञ्चाश्रयेऽहं त्वपूर्वम्॥२६॥
दीनं हीनं सेवया वेदवत्या पापैस्तापैः पूरितं मे शरीरम्।
लोभाक्रान्तं शोकमोहाधिविद्धं कृपादृष्ट्या पाहि मां वासुदेव! २७
ये भक्त्याद्यां ध्यायमानां मनोज्ञां
व्यक्तिं विष्णोः षोड़शश्लोकपुष्पैः।
स्तुत्वा नत्वा पूजयित्वा विधिज्ञाः
शुद्धा मुक्ता ब्रह्मसौख्यं प्रयान्ति॥ २८॥

पद्मे रितमिदं पुण्यं शिवेन परिभाषितम्।
धन्यं यशस्यमायुष्यं स्वर्ग्यं स्वस्त्ययनं परम् ॥ २९ ॥
पठन्ति ये महाभागास्ते मुच्यन्ते ऽंहसोऽखिलात्।
धर्म्मार्थकाममोक्षाणां परत्रेह फलप्रदम् ॥ ३० ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये हरिभक्ति-
विवरणं नाम सप्तमोऽध्यायः।
समाप्तश्चायं प्रथमांशः

———— १

द्वितीयांशः।

प्रथमोऽध्यायः।

सूत उवाच। इति पद्मावचः श्रुत्वा कीरो धीरः सतां मत
कल्किदूतः सखीमध्ये स्थितां पद्मामथाब्रवीत् ॥ १ ॥
वद पद्मे! साङ्गपूजां हरेरद्भुतकर्मणः।
यामास्थाय विधानेन चरामि भुवनत्रयम् ॥ २ ॥
पद्मोवाच। एवं पादादिकेशान्तं ध्यात्वा तं जगदीश्वरम्
पूर्णात्मा देशिको मूलं मन्त्रं जपति मन्त्रवित् ॥ ३ ॥
जपादनन्तरं दण्डप्रणतिं मतिरुच्च रेत्।
विष्वक्सेनादिकानान्तु दत्त्वा विष्णुनिवेदितम् ॥ ४ ॥
ततः उद्वास्य हृदये स्थापयेन्मनसा सह।
नृत्यन् गायन् हरेर्नाम तं पश्यन् सर्वतः स्थितम् ॥ ५
ततः शेषं मस्तकेन कृत्वा नैवेद्यभुग्भवेत्।
इत्येतत् कथितं कीर! कमलानाथसेवनम् ॥ ६ ॥
सकामानां कामपूरमकामामृतदायकम्।
श्रोत्रानन्दकरं देवगन्धर्वनरहृत्प्रियम् ॥ ७ ॥

शुक उवाच । समीरितं श्रुतं साध्वि ! भगवद्भक्तिलक्षणम् ।
त्वत्प्रसादात् पापिनो मे कीरस्य भुवि मुक्तिदम् ॥ ८ ॥
किन्तु त्वां काञ्चनमयीं प्रतिमां रत्नभूषिताम् ।
सजीवामिव पश्यामि दुर्लभां रूपिणीं श्रियम् ॥ ९ ॥
नान्यां पश्यामि सदृशीं रूपशीलगुणैस्तव ।
नान्यो योग्यो गुणी भर्त्ता भुवनेऽपि न दृश्यते ॥ १० ॥
किन्तु पारे समुद्रस्य परमाश्चर्य्यरूपवान् ।
गुणवानीश्वरः साक्षात् कश्चिद् दृष्टोऽतिमानुषः ॥ ११ ॥
न हि धातृकृतं मन्ये शरीरं सर्वसौभगम् ।
यस्य श्रीवासुदेवस्य नान्तरं ध्यानयोगतः ॥ १२ ॥
त्वया ध्यातं तु यद्रूपं विष्णोरमिततेजसः ।
तत् साक्षात्कृतमित्येव न तत्र कियदन्तरम् ॥ १३ ॥
पद्मोवाच । ब्रूहि तन्मम किं कुत्र जातः कीर ! परस्वरम् ।
जानासि तत्कृतं कर्म्म विस्तरेणात्र वर्णय ॥ १४ ॥
वृक्षादागच्छ पूजां ते करोमि विधिबोधिताम् ।
वीजपुरफलाहारं कुरु साधु पयः पिब ॥ १५ ॥
तव चञ्चुयुगं पद्मरागादारुणमुज्ज्वलम् ।
रत्नसङ्कितमहं करोमि मनसः प्रियम् ॥ १६ ॥
कन्धरं सूर्य्यकान्तेन मणिना स्वर्णघट्टिना ।
करोम्याच्छादनं चारुमुक्ताभिः पक्षतिं तव ॥ १७ ॥
पतत्त्रं कुङ्कुमेनाङ्गं सौरभेणातिचित्रितम् ।
करोमि नयनानन्ददायकं रूपमीदृशम् ॥ १८ ॥
पुच्छमच्छमणिव्रातघर्घरेणातिशब्दितम् ।
पादयोर्नूपुरालापलापिनं त्वां करोम्यहम् ॥ १९ ॥

तवामृतकथाव्रातत्यक्ताधिं साधि मामिह ।
सखीभिः संगीताभिस्ते किं करिष्यामि तद्वद ॥ २० ॥
इति पद्मावचः श्रुत्वा तदन्तिकमुपागतः ।
कीरो धीरः प्रसन्नात्मा प्रवक्तुमुपचक्रमे ॥ २१ ॥
कीर उवाच। ब्रह्मणा प्रार्थितः श्रीशो महाकारुणिको बभौ ।
शम्भले विष्णुयशसो गृहे धर्म्मरिरक्षिषुः ॥ २२ ॥
चतुर्भिर्भ्रातृभिर्ज्ञातिगोत्रजैः परिवारितः ।
कृतोपनयनो वेदमधीत्य रामसन्निधौ ॥ २३ ॥
धनुर्वेदञ्च गान्धर्वं शिवादश्वमसिं शुकम् ।
कवचञ्च वरं लब्ध्वा शम्भलं पुनरागतः ॥ २४ ॥
विशाखयूपभूपालं प्राप्य शिक्षा विशेषतः ।
धर्म्मानाख्याय मतिमान् अधर्म्मांश्च निराकरोत् ॥ २५ ॥
इति पद्मा तदाख्यानं निशम्य मुदितानना ।
प्रस्थापयामास शुकं कल्केरानयनादृता ॥ २६ ॥
भूषयित्वा स्वर्णरत्नैस्तमुवाच कृताञ्जलिः ॥ २७ ॥
पद्मोवाच। निवेदितं तु जानासि किमन्यत् कथयाम्यहम् ।
स्त्रीभावभयभीतात्मा यदि नायाति स प्रभुः ॥ २८ ॥
तथापि मे कर्म्मदोषात् प्रणतिं कथयिष्यसि।
शिवेन यो वरो दत्तः स मे शापोऽभवत् किल ॥ २९ ॥
पुंसां मद्दर्शनेनापि स्त्रीभावं कामतः शुक ! ।
श्रुत्वेति पद्मामामन्त्र्य प्रणम्य च पुनः पुनः ॥ ३० ॥
उड्डीय प्रययौ कीरः शम्भलं कल्किपालितम् ।
तमागतं समाकर्ण्य कल्किः परपुरञ्जयः ॥ ३१ ॥
क्रोड़े कृत्वा तं ददर्श स्वर्णरत्नविभूषितम् ।

सानन्दं परमानन्ददायकं प्राह तं तदा ॥ ३२ ॥
कल्किः परमतेजस्वी तरस्मिन्नमलं शुकम् ।
पूजयित्वा करे स्पृष्ट्वा पयःपानेन तर्पयन् ॥ ३३ ॥
तन्मुखे स्वमुखं दत्त्वा पप्रच्छ विविधाः कथाः ।
कस्माद्देशाच्चरित्वा त्वं दृष्टापूर्वं किमागतः ? ॥ ३४ ॥
कुत्रोषितः कुतो लब्धं मणिकाञ्चनभूषणम् ।
अहर्निशं त्वन्मिलनं वाञ्छितं मम सर्वतः ॥ ३५ ॥
तवानालोकनेनापि क्षणं मे युगवद्भवेत् ॥ ३६ ॥
इति कल्केर्वचः श्रुत्वा प्रणिपत्य शुको भृशम् ।
कथयामास पद्मायाः कथाः पूर्वोदिता यथा ॥ ३७ ॥
संवादमात्मनस्तस्या निजालङ्कारधारणम् ।
सर्वं तद्वर्णयामास तस्याः प्रणतिपूर्वकम् ॥ ३८ ॥
श्रुत्वेति वचनं कल्किः शुकेन सहितो मुदा ।
जगाम त्वरितोऽश्वेन शिवदत्तेन तन्मनाः ॥ ३९ ॥
समुद्रपारममलं सिंहलं जलसंकुलम् ।
नानाविमानबहुलं भास्वरं मणिकाञ्चनैः ॥ ४० ॥
प्रासादसदनाग्रेषु पताकातोरणाकुलम् ।
श्रेणीसभापणाट्टालपुरगोपुरमण्डितम् ॥ ४१ ॥
पुरस्त्रीपद्मिनीपद्मगन्धामोदद्विरेफिणीम् ।
पुरीं कारुमतीं तत्र ददर्श पुरतः स्थिताम् ॥ ४२ ॥
मरालजालसञ्चालविलोलकमलान्तराम् ।
उन्मीलिताब्जमालालिकलिताकुलितं सरः ॥ ४३ ॥
जलकुक्कुटदात्यूहनादितं हंससारसैः ।
ददर्श स्वच्छपयसां लहरीलोलवीजितम् ॥ ४४ ॥

वनं कदम्बकुद्दालशालतालाम्रकेसरैः ।
कपित्थाश्वत्थखर्जूरवीजपूरकरञ्जकैः ॥ ४५ ॥
पुन्नागपनसैर्नागरङ्गैरर्जुनशिंशपैः ।
क्रमुकैर्नारिकेलैश्च नानावृक्षैश्च शोभितम् ।
वनं ददर्श रुचिरं फलपुष्पदलावृतम् ॥ ४६ ॥
दृष्ट्वा हृष्टतनुः शुकं सकरुणः कल्किः पुरान्ते वने
प्राह प्रीतिकरं वचोऽत्र सरसि स्नातव्यमित्यादृतः ।
तत् श्रुत्वा विनयान्वितः प्रभुमतं यामीति पद्माश्रमं
तत्सन्देशमिह प्रयाणमधुना गत्वा स कीरोऽवदत् ॥४७॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये द्वितीयांशे
कल्केरागमनवर्णनं नाम प्रथमोऽध्यायः ।

द्वितीयोऽध्यायः ।

सूत उवाच । कल्किः सरोवराभ्याशे जलाहरणवर्त्मनि ।
स्वच्छस्फटिकसोपाने प्रवालाचितवेदिके ॥ १ ॥
सरोजसौरभव्यग्रभ्रमद्भ्रमरनादिते ।
कदम्बपोतपत्रालिवारितादित्यदर्शने ॥ २ ॥
समुवासासने चित्रे सदश्वेनावतारितः ।
कल्किः प्रस्थापयामास शुकं पद्माश्रमं मुदा ॥ ३ ॥
स नागेश्वरसध्यस्थः शुको गत्वा ददर्श ताम् ।
हर्म्यास्थां विषिणीपतशायिनीं सखीभिर्वृताम् ॥ ४ ॥
निश्वासवाततापेन म्लायतीं वदनाम्बुजम् ।
उत्क्षिपन्तीं सखीदत्तकमलं चन्दनोक्षितम् ॥ ५ ॥

रेवावारिपरिस्नातं परागास्यं समागतम् ।
धृतनीरं रसगतं निन्दन्तीं पवनं प्रियम् ॥ ६ ॥
शुक: सकरुण: साधुवचनैस्तामतोषयत् ।
सा, त्वमेह्येहि, ते स्वस्ति, स्वागतं ? स्वस्ति मे शुभे! ॥७॥
गते त्वय्यतिव्यग्राहं शान्तिस्तेऽस्तु रसायनात् ।
रसायनं दुर्लभं मे, सुलभं ते शिवाश्रमे ॥ ८ ॥
क्व मे भाग्यविहीनाया: ? इहैव वरवर्णिनि ! ।
देवि ! तं सरसस्तीरे प्रतिष्ठाप्यागता वयम् ॥ ९ ॥
एवमन्योऽन्यसंवादमुदितात्ममनोरथे ।
मुखं मुखेन नयनं नयने साद्दता ददौ ॥ १० ॥
विमला मालिनी लोला कमला कामकन्दला ।
विलासिनी चारुमती कुमुदेत्यष्टनायिका: ॥ ११ ॥
सख्य एता मतास्ताभिर्जलक्रीड़ार्थमुद्यता: ।
पद्मा प्राह, सरस्तीरमायान्तु सा मया स्त्रिय: ॥ १२ ॥
इत्याख्यायाशु शिविकामारुह्य परिवारिता ।
सखीभिश्चारुवेशाभिर्भूत्वा स्वान्त:पुराद्बहि: ।
प्रययौ त्वरितं द्रष्टुं भैष्मी यदुपतिं यथा ॥ १३ ॥

जना: पुमांस: पथि ये पुरस्था:
प्रदुद्रुवु: स्त्रीत्वभयात् दिगन्तरम् ।
शृङ्गाटके वा विपणिस्थिता ये
निजाङ्गनास्थापितपुण्यकार्य्या: ॥ १४ ॥

निवारितां तां शिविकां वहन्त्य: नार्य्योऽतिमत्ता बलवत्तराश्च ।
पद्मा शुकोक्त्या तदुपर्य्युपस्था जगाम ताभि: परिवारिताभि:१५॥
सरोजलं सारसहंसनादितं प्रफुल्लपद्मोद्भवरेणुवासितम् ।

चेरुर्विगाह्याशु सुधाकरालसाः कुमुद्वतीनामुदयाय शोभना॥१६॥
तासां मुखामोदमदान्धभृङ्गाः विहाय पद्मानि मुखारविन्दे ।
लग्नाः सुगन्धाधिकमाकलय्य निवारितश्चापि न तत्यजुस्ते॥१७॥
हासोपहासैः सरसप्रकाशैः वाद्यैश्च नृत्यैश्च जले विहारैः ।
करग्रहैस्ता जलयोधनार्त्ताः चकर्ष ताभिर्वनिताभिरुच्चैः ॥१८॥
सा कामतप्ता मनसा शुकोक्तिं विविच्य पद्मा सखिभिः समेता।
जलात् समुत्थाय महार्हभूषा जगाम निर्दिष्टकदम्बषण्डम्॥१९॥
सुखे शयानं मणिवेदिकागतं कल्किं पुरस्तादतिसूर्य्यवर्च्चसम् ।
महामणिव्रातविभूषणाचितं शुकेन सार्द्धं तमुदैक्षतेशम् ॥२०॥
तमालनीलं कमलापतिं प्रभुं पीताम्बरं चारुसरोजलोचनम् ।
आजानुबाहुं पृथुपीनवक्षसं श्रीवत्सत्कौस्तुभकान्तिराजितम् २१
तदद्भुतं रूपमवेक्ष्य पद्मा संस्तम्भिता विस्मृतसत्क्रियार्था ।
सुप्तं तु संबोधयितुं प्रवृत्तं निवारयामास विशङ्कितात्मा ॥२२॥
कदाचिदेषोऽतिबलोऽतिरूपी मद्दर्शनात् स्त्रीत्वमुपैति साक्षात् ।
तदात्र किं मे भविता भवस्य वरेण शापप्रतिमेन लोके ॥२३॥
चराचरात्मा जगतामधीशः प्रबोधितस्तद्धृदयं विविच्य ।
ददर्श पद्मां प्रियरूपशोभां यथा रमा श्रीमधुसूदनाग्रे ॥ २४ ॥
संवीक्ष्य मायामिव मोहिनीं तां जगाद कामाकुलितः स कल्किः
सखीभिरीशां समुपागतां तां कटाक्षविक्षेपविनामितास्याम् २५
इहेहि सुखागतमस्तु भाग्यात् समागमस्ते कुशलाय मे स्यात्।
तवाननेन्दुः किल कामपूरतापापनोदाय सुखाय कान्ते ! २६
लीलाञ्चिलावण्यरसामृतं ते कामाहिदष्टस्य विधातुरस्य ।
तनोतु शान्तिं सुकृतेन कृत्वा सुदुर्लभां जीवनमाश्रितस्य ॥२७
बाहू तवैतौ कुरुतां मनोज्ञौ हृदि स्थितं काममुदन्तवासम् ।

ार्वायतौ चारुनखाङ्कुशेन द्विपं यथा सादिविदीर्णकुम्भम् २८
तनाविमावुत्थितमस्तकौ ते कामप्रतोदाविव वाससाक्तौ।
मोरसा भिन्ननिजाभिमानौ सुवर्त्तुलौ व्यादिशतां प्रियं मे २९

कान्तस्य सोपानमिदं वलित्रयं
सूत्रेण लोमावलिलेखलच्छितम्।
विभाजितं वेदिविलग्नमध्यमे!
कामस्य दुर्गाश्रयमस्तु मे प्रियम्॥ ३०॥

म्भोरु! सम्भोगसुखाय मे स्यात् नितम्बविम्बं पुलिनोपमं ते।
न्वङ्गि! तन्वंशुकसङ्गशोभं प्रमत्तकामाविमदोद्यमग्लम्॥३१॥
ादाम्बुजं तेऽङ्गुलिपत्रचित्रितं वरं मरालक्वणनूपुरावृतम्।
ामाहिदष्टस्य ममास्तु शान्तये हृदि स्थितं सद्मघने सुशोभने ३२

श्रुत्वैतद्वचनामृतं कलिकुलध्वंसस्य कल्केरलं
दृष्ट्वा सत्पुरुषत्वमस्य मुदिता पद्मा सखीभिर्वृता।
कान्तं क्लान्तमनाः कृताञ्जलिपुटा प्रोवाच तत् सादरं
धीरं धीरपुरस्कृतं निजपतिं नत्वा नमत्कन्धरा॥ ३३॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये द्वितीयांशे पद्मा-
कल्किसाक्षात्संवादो नाम द्वितीयोऽध्यायः।

तृतीयोऽध्यायः।

ूत उवाच। सा पद्मा तं हरिं मत्वा प्रेमगद्गदभाषिणी।
तुष्टाव व्रीड़िता देवी करुणावरुणालयम्॥ १॥
प्रसीद जगतां नाथ! धर्म्मवर्म्मन्! रमापते!।
विदितोऽसि विशुद्धात्मन्! वशगां त्राहि मां प्रभो!॥२॥

धन्याहं कृतपुण्याहं तपोदानजपव्रतैः ।
त्वां प्रतोष्य दुराराध्यं लब्धं तव पदाम्बुजम् ॥ ३ ॥
आज्ञां कुरु पदाम्भोजं तव संस्पृश्य शोभनम् ।
भवनं यामि राजानमाख्यातुं स्वागतं तव ॥ ४ ॥
इति पद्मा रूपसद्मा गत्वा स्वपितरं नृपम् ।
प्रोवाचागमनं कल्केर्विष्णोरंशस्य दौत्यकैः ॥ ५ ॥
सखीमुखेन पद्मायाः पाणिग्रहणकाम्यया ।
हरेरागमनं श्रुत्वा सहर्षोऽभूत् बृहद्रथः ॥ ६ ॥
पुरोधसा ब्राह्मणैश्च पात्रैर्मित्रैः सुमङ्गलैः ।
वाद्यताण्डवगीतैश्च पूजायोजनपाणिभिः ॥ ७ ॥
जगामानयितुं कल्किं सार्द्धं निजजनैः प्रभुः ।
मण्डयित्वा कारुमतीं पताकास्वर्णतोरणैः ॥ ८ ॥
ततो जलाशयाभ्यासं गत्वा विष्णुयशःसुतम् ।
मणिवेदिकयासीनं भुवनैकगतिं पतिम् ॥ ९ ॥
घनाघनोपरि यथा शोभन्ते रुचिराण्यहो ।
विद्युदिन्द्रायुधादीनि तथैव भूषणान्युत ॥ १० ॥
शरीरे पीतवासाश्चघोरभासा विभूषितम् ।
रूपलावण्यसदने मदनोद्यमनाशने ॥ ११ ॥
ददर्श पुरतो राजा रूपशीलगुणाकरम् ।
साश्रुः सपुलकः श्रीशं दृष्ट्वा साधु तमर्च्चयत् ॥ १२ ॥
ज्ञानागोचरमेतन्मे तवागमनमीश्वर ! ।
यथा मान्धातृपुत्रस्य यदुनाथेन कानने ॥ १३ ॥
इत्युक्त्वा तं पूजयित्वा समानीय निजाश्रमे ।
हर्म्यप्रासादसंबाधे स्थापयित्वा ददौ सुताम् ॥१४॥

पद्मां पद्मपलाशाक्षीं पद्मनेत्राय पद्मिनीम्।
पद्मजादेशतः पद्मनाभायादात् यथाक्रमम्॥ १५॥
कल्किर्लब्ध्वा प्रियां भार्य्यां सिंहले साधुसत्कृतः।
समुवास विशेषज्ञः समीक्ष्य द्वीपमुत्तमम्॥ १६॥
राजानः स्त्रीत्वमापन्नाः पद्मायाः सखितां गताः।
द्रष्टुं समीयुस्त्वरिताः कल्किं विष्णुं जगत्पतिम्॥ १७॥
ताः स्त्रियोऽपि तमालोक्य संस्पृश्य चरणाम्बुजम्।
पुनः पुंस्त्वं समापन्ना रेवास्नानात् तदाज्ञया॥ १८॥
पद्माकल्की गौरकृष्णौ विपरीतान्तरावुभौ।
वहिःस्फुटौ नीलपीतवासोव्याजेन पश्यतु॥॥ १९॥
दृष्ट्वा प्रभावं कल्केस्तु राजानः परमाद्भुतम्।
प्रणम्य परया भक्त्या तुष्टुवुः शरणार्थिनः॥ २०॥

जय जय निजमायया कल्पिताशेषविशेषकल्पनापरिणाम! जलाप्लुतलोकत्रयोपकरणमाकलय्य मनुमनिशम्य पूरितमविजनाविजनाविर्भूतमहामीनशरीर! त्वं निजकृतधर्म्मसेतुसंरक्षणकृतावतारः॥ २१॥

पुनरिह दितिजबलपरिलङ्घितवासवसूदनादृतजितभुवनपराक्रमहिरण्याक्षनिधनपृथिव्युद्धरणसंकल्पाभिनिवेशेन धृतकोलावतारः पाहि नः॥ २२॥

पुनरिह जलधिमथनादृतदेवदानवगणमन्दराचलानयनव्याकुलितानां साहाय्येनादृतचित्त! पर्वतोद्धरणामृतप्राशनरचनावतार! कूर्म्माकार! प्रसीद परेश! त्वं दीननृपाणाम्॥२३

पुनरिह त्रिभुवनजयिनो महाबलपराक्रमस्य हिरण्यकशिपोरर्द्दितानां देववराणां भयभीतानां कल्याणाय दिति-

सुतवधप्रेप्सुर्ब्रह्मणो वरदानादवध्यस्य न शस्त्रास्त्रैरास्त्रिदिवा-स्वर्गमर्त्यपातालतले देवगन्धर्वकिन्नरनरनागैरिति विचिन्त्य नरहरिरूपेण नखाग्रभिन्नोरुन्दष्टदन्तच्छदं त्यक्तासुं कृतवानसि ॥ २४ ॥

पुनरिह त्रिजगज्जयिनो बलेः सत्रे शक्रानुजो वटुवामनो दैत्यसम्मोहनाय त्रिपदभूमियाञ्चाच्छलेन विश्वकायस्तदुत्सृष्टजलसंस्पर्शविवृद्धमनोऽभिलाषस्त्वं भूतले बलेर्दौवारिकत्वमङ्गीकृतमुचितं दानफलम् ॥ २५ ॥

पुनरिह हैहयादिनृपाणाम् अमितबलपराक्रमाणां नानामदोल्लङ्घितमर्य्यादावर्त्मनां निधनाय भृगुवंशजो जामदग्न्यः पितृहोमधेनुहरणप्रवृद्धमन्युवशात् त्रिसप्तकृत्वो निःक्षत्रियां पृथिवीं कृतवानसि परशुरामावतारः ॥ २६ ॥

पुनरिह पुलस्त्यवंशावतंसस्य विश्रवसः पुत्रस्य निशाचरस्य रावणस्य लोकत्रयतापनस्य निधनमुररीकृत्य रविकुलजातदशरथात्मजो विश्वामित्रादस्त्राण्युपलभ्य वने सीताहरणवशात् प्रवृद्धमन्युना अम्बुधिं वानरैर्निबध्य सगणं दशकन्धरं हतवानसि रामावतारः ॥ २७ ॥

पुनरिह यदुकुलजलधिकलानिधिः सकलसुरगणसेवितपादारविन्दद्वन्द्वः विविधदानवदैत्यदलनलोकत्रयदुरिततापनो वसुदेवात्मजो रामावतारो बलभद्रस्त्वमसि ॥ २८ ॥

पुनरिह विधिकृतवेदधर्म्मानुष्ठानविहितनानादर्शनसंघृणः संसारकर्म्मत्यागविधिना ब्रह्माभासविलासचातुरीं प्रकृतिविमाननामसम्पादयन् बुद्धावतारस्त्वमसि ॥ २९ ॥

अधुना कलिकुलनाशावतारो बौद्धपाषण्डम्लेच्छादीनाञ्च

वेदधर्म्मसेतुपरिपालनाय कृतावतारः कल्किरूपेणास्मान्
स्त्रीत्वनिरयादुद्धृतवानसि तवानुकम्पां किमिह कथयामः॥३०

क्व ते ब्रह्मादीनामविदितविलासावतरणं
क्व नः कामा वामाकुलितमृगतृष्णार्त्तमनसाम्।
सुदुष्प्राप्यं युष्मच्चरणजलजालोकनमिदं
कृपापारावारः प्रमुदितदृशाश्वासय निजान्॥ ३१ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये द्वितीयांशे नृपाणां
स्तवो नाम तृतीयोऽध्यायः।

चतुर्थोऽध्यायः।

सूत उवाच। श्रुत्वा नृपाणां भक्तानां वचनं पुरुषोत्तमः।
ब्राह्मणक्षत्त्रविट्शूद्रवर्णानां धर्म्ममाह यत्॥ १ ॥
प्रवृत्तानां निवृत्तानां कर्म्म यत् परिकीर्त्तितम्।
सर्वं संश्रावयामास वेदानामनुशासनम्॥ २ ॥
इति कल्केर्वचः श्रुत्वा राजानो विषदाशयाः।
प्रणिपत्य पुनः प्राहुः पूर्वान्तु गतिमात्मनः॥ ३ ॥
स्त्रीत्वं वाप्यथवा पुंस्त्वं कस्य वा केन वा कृतम्।
जरायौवनबाल्यादिसुखदुःखादिकञ्च यत्॥ ४ ॥
कस्मात् कुतो वा कस्मिन् वा किमेतदिति वा विभो!।
अनिर्णीतान्यविदितान्यपि कर्म्माणि वर्णय॥ ५ ॥
(तदा तदाकर्ण्य कल्किरनन्तं मुनिमस्मरत्।)
सोऽप्यनन्तो मुनिवरस्तीर्थपादो बृहद्व्रतः॥ ६ ॥
कल्केर्दर्शनतो मुक्तिमाकलय्यागतस्त्वरन्।
समागत्य पुनः प्राह किं करिष्यामि कुत्र वा।

यास्यामीति वचः श्रुत्वा कल्किः प्राह हसन् मुनिम् ॥७॥
कृतं दृष्टं त्वया सर्वं ज्ञातं यात्यनिवर्त्तकम् ।
अदृष्टमकृतञ्चेति श्रुत्वा हृष्टमना मुनिः ॥ ८ ॥
गमनायोद्यतं तं तु दृष्ट्वा नृपगणास्ततः ।
कल्किं कमलपत्राक्षं प्रोचुर्विस्मितचेतसः ॥ ९ ॥
राजान ऊचुः। किमनेन नापि कथितं त्वया वा किमुतान्युत ।
सर्वं तत् श्रोतुमिच्छामः कथोपकथनं द्वयोः ॥ १० ॥
नृपाणां तद्वचः श्रुत्वा तानाह मधुसूदनः ।
पृच्छतामुं मुनिं शान्तं कथोपकथनादृताः ॥ ११ ॥
इति कल्केर्वचो भूयः श्रुत्वा ते नृपसत्तमाः ।
अनन्तमाहुः प्रणताः प्रश्नपारतितीर्षवः ॥ १२ ॥
राजान ऊचुः । मुने ! किमत्र कथनं कल्किना धर्म्मवर्म्मणा ।
दुर्बोधः केन वा जातस्तत्त्वं वर्णय नः प्रभो ! ॥ १३ ॥
मुनिरुवाच । पुरिकायां पुरि पुरा पिता मे वेदपारगः ।
विद्रुमो नाम धर्म्मज्ञः ख्यातः परहिते रतः ॥ १४ ॥
सोमा मम विभो ! माता पतिधर्म्मपरायणा ।
तयोर्वयःपरिणतौ काले षण्डाकृतिस्त्वहम् ॥ १५ ॥
सञ्जातः शोकदः पित्रोर्लोकानां निन्दिताकृतिः ।
मामालोक्य पिता क्लीवं दुःखशोकभयाकुलः ॥ १६ ॥
त्यक्त्वा गृहं शिववनं गत्वा तुष्टाव शङ्करम् ।
सम्पूज्येशं विधानेन धूपदीपानुलेपनैः ॥ १७ ॥

विद्रुम उवाच ।

शिवं शान्तं सर्वलोकैकनाथं भूतावासं वासुकीकण्ठभूषम् ।
जटाजूटाबद्धगङ्गातरङ्गं वन्दे सान्द्रानन्दसन्दोहदक्षम् ॥ १८ ॥

इत्यादि बहुभिः स्तोत्रैः स्तुतः स शिवदः शिवः ।
वृषारूढ़ः प्रसन्नात्मा पितरं प्राह मे वृणु ॥ १९ ॥
विद्रुमो मे पिता प्राह मत् पुंस्त्वं तापतापितः ।
हसन् शिवो ददौ पुंस्त्वं पार्वत्या प्रतिमोदितः ॥ २० ॥
मम पुंस्त्वं वरं लब्ध्वा पितायातः पुनर्गृहम् ।
पुरुषं मां समालोक्य सहर्षः प्रियया सह ॥ २१ ॥
ततः प्रवयसौ तौ तु पितरौ द्वादशाब्दके ।
विवाहं मे कारयित्वा बन्धुभिर्मुदमापतुः ॥ २२ ॥
यज्ञरातसुतां पत्नीं मानिनीं रूपशालिनीम् ।
प्राप्याहं परितुष्टात्मा गृहस्थः स्त्रीवशोऽभवम् ॥ २३ ॥
ततः कतिपये काले पितरौ मे मृतौ नृपाः ! ।
पारलौकिककार्य्याणि सुहृद्भिर्ब्राह्मणैर्वृतः ॥ २४ ॥
तयोः कृत्वा विधानेन भोजयित्वा द्विजान् बहून् ।
पित्रोर्वियोगतप्तोऽहं विष्णुसेवापरोऽभवम् ॥ २५ ॥
तुष्टो हरिर्मे भगवान् जपपूजादिकर्म्मभिः ।
स्वप्ने मामाह मायेयं स्नेहमोहविनिर्मिताः ॥ २६ ॥
अयं पितेयं मातेति ममताकुलचेतसाम् ।
शोकदुःखभयोद्वेगजरामृत्युविधायिका ॥ २७ ॥
श्रुत्वेति वचनं विष्णोः प्रतिवादार्थमुद्यतम् ।
मामालक्ष्यान्तर्हितः स विनिद्रोऽहं ततोऽभवम् ॥ २८ ॥
सविस्मयः सभार्य्योऽहं त्यक्त्वा तां पुरिकां पुरीम् ।
पुरुषोत्तमाख्यं श्रीविष्णोरालयञ्चागमं नृपाः ! ॥ २९ ॥
तत्रैव दक्षिणे पार्श्वे निर्माायाश्रममुत्तमम् ।
सभार्य्यः सानुगामात्यः करोमि हरिसेवनम् ॥ ३० ॥

मायासन्दर्शनाकाङ्क्षी हरिसद्मनि संस्थितः ।
गायन् नृत्यन् जपन् नाम चिन्तयन् शमनापहम् ॥२१॥
एवं वृत्ते द्वादशाब्दे द्वादश्यां पारणा दिने ।
स्नातुकामः समुद्रेऽहं बन्धुभिः सहितो गतः ॥ २२ ॥
तत्र मग्नं जलनिधौ लहरीलोलसंकुले ।
समुत्थातुमशक्तं मां प्रतुदन्ति जलेचराः ॥ २३ ॥
निमज्जनोन्मज्जनेन व्याकुलीकृतचेतसम् ।
जलहिल्लोलमिलनदलिताङ्गमचेतनम् ॥ २४ ॥
जलधेर्दक्षिणे कूले पतितं पवनेरितम् ।
मां तत्र पतितं दृष्ट्वा वृद्धशर्मा द्विजोत्तमः ॥ २५ ॥
सन्ध्यामुपास्य सघृणः स्वपुरं मां समानयत् ।
स वृद्धशर्मा धर्मात्मा पुत्रदारधनान्वितः ।
कृत्वा रुग्नन्तु मां तत्र पुत्रवत् पर्य्यपालयत् ॥ २६ ॥
अहन्तु तत्र दीनात्मा दिग्देशाभिज्ञ एव न ।
दम्पती तौ स्वपितरौ मत्वा तत्रावसं नृपाः ! ॥ २७ ॥
स मां विज्ञाय बहुधा वेदधर्मेष्वनुष्ठितम् ।
प्रददौ स्वां दुहितरं विवाहे विनयान्वितः ॥ २८ ॥
लब्ध्वा चामीकराकारां रूपशीलगुणान्विताम् ।
नाम्ना चारुमतीं तत्र मानिनीं विस्मितोऽभवम् ॥ २९ ॥
तयाहं परितुष्टात्मा नानाभोगसुखान्वितः ।
जनयित्वा पञ्च पुत्रान् सम्मदेनावृतोऽभवम् ॥ ४० ॥
जयश्च विजयश्चैव कमलो विमलस्तथा ।
बुध इत्यादयः पञ्च विदितास्तनया मम ॥ ४१ ॥
स्वजनैर्बन्धुभिः पुत्रैर्धनैर्नानाविधैरहम् ।

विदितः पूजितो लोके देवैरिन्द्रो यथा दिवि ॥ ४२ ॥
वुधस्य ज्येष्ठपुत्रस्य विवाहार्थं समुद्यतम्।
दृष्ट्वा द्विजवरस्तुष्टो धर्मसारो निजां सुताम् ॥ ४३ ॥
दित्सुः कर्माणि वेदज्ञश्चकाराभ्युदयान्यपि।
वाद्यैर्गीतैश्च नृत्यैश्च स्त्रीगणैः स्वर्णभूषितैः ॥ ४४ ॥
अहञ्च पुत्राभ्युदये पितृदेवर्षितर्पणम्।
कर्त्तुं समुद्रवेलायां प्रविष्टः परमादरात् ॥ ४५ ॥
वेलालोलायिततनुर्जलादुत्थाय सत्वरः।
तीरे सखीन् स्नानसन्ध्यापरान् वीक्ष्याहमुन्मनाः ॥४६॥
सद्यः समभवं भूपाः! द्वादश्यां पारणाद्दृतान्।
पुरुषोत्तमसंवासान् विष्णुसेवार्थमुद्यतान् ॥ ४७ ॥
तेऽपि मामग्रतः कृत्वा तद्रूपवयसां निधिम्।
विस्मयाविष्टमनसं दृष्ट्वा मामब्रुवन् जनाः ॥ ४८ ॥
अनन्त! विष्णुभक्तोऽसि जले किं दृष्टवानिह।
स्थले वा व्यग्रमनसं लक्षयामः कथं तव ॥ ४९ ॥
पारणं कुरु तद् ब्रूहि त्यक्त्वा विस्मयमात्मनः।
तानब्रुवमहं नैव किञ्चित् दृष्टं श्रुतं जनाः! ॥ ५० ॥
कामात्मा तत् कृपणधीर्मायासन्दर्शनाद्दृतः।
तया हरेर्माययाहं मूढ़ो व्याकुलितेन्द्रियः ॥ ५१ ॥
न शर्म्म वेद्मि कुत्रापि स्नेहमोहवशं गतः।
आत्मनो विस्मृतिरियं को वेद विदितां तु ताम् ॥५२॥
इति भार्य्याधनागारपुत्रोद्वाहानुरक्तधीः।
अनन्तोऽहं दीनमना न जाने स्वापसन्निभम् ॥ ५३ ॥
मां वीक्ष्य मानिनी भार्य्या विवशं मूढ़वत् स्थितम्।

क्रन्दन्ती किमहोऽकस्मात् आलपन्ती ममान्तिके ॥५४॥
इह तां वीक्ष्य तांस्तत्र स्मृत्वा कातरमानसम् ।
हंसोऽप्येको बोधयितुमागतो मां सदुक्तिभिः ॥ ५५ ॥
धीरो विदितसर्व्वार्थः पूर्णः परमधर्म्मवित् ॥ ५६ ॥
सूर्य्याकारं सत्त्वसारं प्रशान्तं दान्तं शुद्धं लोकशोकक्षयिष्णुम् ।
ममाग्रे तं पूजयित्वा मदङ्गाः पप्रच्छुस्ते मत्शुभध्यानकामाः ५

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये द्वितीयांशे
अनन्तमायादर्शनं नाम चतुर्थोऽध्यायः ।

पञ्चमोऽध्यायः ।

सूत उवाच । उपविष्टे तदा हंसे भिक्षां कृत्वा यथोचिताम् ।
ततः प्राहुरनन्तस्य शरीरारोग्यकाम्यया ॥ १ ॥
हंसस्तेषां मतं ज्ञात्वा प्राह मां पुरतः स्थितम् ।
तव चारुमती भार्य्या पुत्राः पञ्च बुधादयः ॥ २ ॥
धनरत्नान्वितं सद्म सम्बाधं सौधसंकुलम् ।
त्यक्त्वा कदागतोऽसीह पुत्रोद्वाहदिने न तु ॥ ३ ॥
समुद्रतीरसञ्चारः पुरात् धर्म्मजनाद्दतः ।
निमन्त्र्य मामिहायातः शोकसंविग्नमानसः ॥ ४ ॥
त्वञ्च सप्ततिवर्षीयस्तत्र दृष्टो मया प्रभो ! ।
त्रिंशद्वर्षीयवत् कस्मात् इति मे सम्भ्रमो महान् ॥ ५ ॥
इयं भार्य्या सहाया ते न तत्रालोकिता क्वचित् ।
अहं वा क्व कुतस्तस्मात् कथं वा केन काशितः ॥ ६ ॥
स एव वा न वापि त्वं नाहं वा भिक्षुरेव सः ।
आवयोरिह संयोगश्चेन्द्रजाल इवाभवत् ॥ ७ ॥

त्वं गृहस्थः स्वधर्म्मज्ञो भिक्षुकोऽहं परात्मकः।
आवयोरिह संवादो बालकोन्मत्तयोरिव ॥ ८ ॥
तस्मादीशस्य मायेयं त्रिजगन्मोहकारिणी।
ज्ञानाप्राप्याद्वैतलभ्या मन्येऽहमिति भो द्विज ! ॥ ९ ॥
इति भिक्षुः समाश्राव्य यदन्यत् प्राह विस्मितः।
मार्कण्डेय ! महाभाग ! भविष्यं कथयामि ते ॥१०॥
प्रलये या त्वया दृष्टा पुरुषस्योदराम्भसि।
सा माया मोहजनिका पन्थानं गणिका यथा ॥ ११ ॥
तमो ह्यनन्तसन्तापा नोदनोद्यतमञ्चरी।
ययेदमखिलं लोकमावृत्यावस्थया स्थितम् ॥ १२ ॥
लये लीने त्रिजगति ब्रह्म तन्मात्रतां गतः।
निरुपाधौ निरालोके सिसृक्षुरभवत् परः ॥ १३ ॥
ब्रह्मण्यपि द्विधाभूते पुरुषप्रकृती स्वया।
भासा संजनयामास महान्तं कालयोगतः ॥ १४ ॥
कालस्वभावकर्म्मात्मा सोऽहङ्कारस्ततोऽभवत्।
त्रिवृत् विष्णुशिवब्रह्ममयः संसारकारणम् ॥ १५ ॥
तन्मात्राणि ततः पञ्च यज्ञिरे गुणवन्ति च।
महाभूतान्यपि ततः प्रकृतौ ब्रह्मसंश्रयात् ॥ १६ ॥
जाता देवासुरनरा ये चान्ये जीवजातयः।
ब्रह्माण्डभाण्डसंभारजन्मनाशक्रियात्मिकाः ॥ १७ ॥
मायया मायया जीवपुरुषः परमात्मनः।
संसारशरणव्यग्रो न वेदात्मगतिं क्वचित्॥ १८ ॥
अहो बलवती माया ब्रह्माद्या यद्वशे स्थिताः।
गावो यथा नसि प्रोता गुणबद्धाः खगा इव ॥ १९ ॥

तां मायां गुणमय्यां ये तितीर्षन्ति मुनीश्वराः ।
स्रवन्तीं वासनानक्रां त एवार्थविदो भुवि ॥ २० ॥
शौनक उवाच । मार्कण्डेयो वशिष्ठश्च वामदेवादयोऽपरे ।
श्रुत्वा गुरुवचो भूयः किमाहुः श्रवणादृताः ॥ २१ ॥
राजानोऽनन्तवचनमिति श्रुत्वा सुधोपमम् ।
किंवा प्राहुरतो सूत ! भविष्यमिह वर्णय ॥ २२ ॥
इति तद्वच आश्रुत्य सूतः सत्कृत्य तं पुनः ।
कथयामास कार्त्स्न्येन शोकमोहविघातकम् ॥ २३ ॥
सूत उवाच । तत्रानन्तो भूपगणैः पृष्टः प्राह कृतादरः ।
तपसा मोहनिधनमिन्द्रियाणाञ्च निग्रहम् ॥ २४ ॥
अनन्त उवाच । अतोऽहं वनमासाद्य तपः कृत्वा विधानतः ।
नेन्द्रियाणां न मनसो निग्रहोऽभूत् कदाचन ॥ २५ ॥
वने ब्रह्म ध्यायतो मे भार्य्यापुत्रधनादिकम् ।
विषयश्चान्तरा शश्वत् संस्मारयति मे मनः ॥ २६ ॥
तेषां स्मरणमात्रेण दुःखशोकभयादयः ।
प्रतुदन्ति मम प्राणान् धारणाध्याननाशकाः ॥ २७ ॥
ततोऽहं निश्चितमतिरिन्द्रियाणाञ्च घातने ।
मनसो निग्रहस्तेन भविष्यति न संशयः ॥ २८ ॥
अतो मामिन्द्रियाणाञ्च निग्रहव्यग्रचेतसम् ।
तदधिष्ठातृदेवाश्च दृष्ट्वा मामीयुरञ्जसा ॥ २९ ॥
रूपिणो माममयोचुस्ते भोऽनन्त ! इति ते दश ।
दिग्वातार्कप्रचेतोऽश्विवह्नीन्द्रोपेन्द्रमित्रकाः ॥ ३० ॥
इन्द्रियाणां वयं देवास्तव देहे प्रतिष्ठिताः ।
नखाग्रकाण्डसंभिन्नान् नास्मान् कर्त्तुमिहार्हसि ॥३१॥

न श्रेयो हि तवानन्त ! मनोनिग्रहकर्म्मणि ।
छेदने भेदनेऽस्माकं भिन्नमर्म्मा मरिष्यसि ॥ ३२ ॥
अन्धानां वधिराणाञ्च विकलेन्द्रियजीविनाम् ।
वनेऽपि विषयव्यग्रं मानसं लक्षयामहे ॥ ३३ ॥
जीवस्यापि गृहस्थस्य देहो गेहं मनोऽनुगः ।
बुद्धिर्भार्य्या तदनुगा वयमित्यवधारय ॥ ३४ ॥
कर्म्मायत्तस्य जीवस्य मनो बन्धविमुक्तिकृत् ।
संसारयति लुब्धस्य ब्रह्मणो यस्य मायया ॥ ३५ ॥
तस्मान्मनोनिग्रहार्थं विष्णुभक्तिं समाचर ।
सुखमोक्षप्रदा नित्यं दाहिका सर्वकर्म्मणाम् ॥ ३६ ॥
द्वैताद्वैतप्रदानन्दसन्दोहा हरिभक्तिका ।
हरिभक्त्या जीवकोषविनाशान्ते महामते ! ॥ ३७ ॥
परं प्राप्स्यसि निर्वाणं कल्केरालोकनात् त्वया ।
इत्यहं बोधितस्तेन भक्त्या संपूज्य केशवम् ॥ ३८ ॥
कल्किं दिदृक्षुरायातः कृष्णं कलिकुलान्तकम् ।
दृष्टं रूपमरूपस्य स्पृष्टस्तत्पदपल्लवः ।
अपदस्य, श्रुतं वाक्यमवाच्यस्य परात्मनः ॥ ४० ॥
इत्यनन्तः प्रमुदितः पद्मानाथं निजेश्वरम् ।
कल्किं कमलपत्राक्षं नमस्कृत्य ययौ मुनिः ॥ ४१ ॥
राजानो मुनिवाक्येन निर्वाणपदवीं गताः ।
कल्किमभ्यर्च्य पद्माञ्च नमस्कृत्य मुनिव्रताः ॥ ४२ ॥
शुक उवाच । अनन्तस्य कथामेतामज्ञानध्वान्तनाशिनीम् ।
मायानियन्त्रीं प्रपठन् शृण्वन् बन्धाद्विमुच्यते ॥ ४३ ॥
संसाराब्धिविलासलालसमतिः श्रीविष्णुसेवादरो

भक्त्याख्यानमिदं स्वभेदरहितं निर्माय धर्म्मात्मना।
ज्ञानोल्लासनिशातखड्गमुदितः सद्भक्तिदुर्गाश्रयः
षड्वर्गं जयतादशेषजगतामात्मस्थितं वैष्णवः॥ ४४॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये द्वितीयांशे
अनन्तमायानिरसनं नाम पञ्चमोऽध्यायः।

षष्ठोऽध्यायः।

सूत उवाच। गते नृपगणे कल्किः पद्मया सह सिंहलात्।
शम्भलग्रामगमने मतिं चक्रे स्वसेनया॥ १॥
ततः कल्केरभिप्रायं विदित्वा वासवस्त्वरन्।
विश्वकर्माणमाहूय वचनञ्चेदमब्रवीत्॥ २॥
इन्द्र उवाच। विश्वकर्मन्! शम्भले त्वं गृहोद्यानाट्टघट्टितम्।
प्रासादहर्म्यसम्बाधं रचय स्वर्णसञ्चयैः॥ ३॥
रत्नस्फटिकवैदूर्य्यनानामणिविनिर्मितैः।
तत्रैव शिल्पनैपुण्यं तव यच्चास्ति तत् कुरु॥ ४॥
श्रुत्वा हरेर्वचो विश्वकर्मा शर्म निजं स्मरन्।
शम्भले कमलेशस्य स्वस्त्यादिप्रमुखान् गृहान्॥ ५॥
हंससिंहसुपर्णादिमुखांश्चक्रे स विश्वकृत्।
उपर्य्युपरि तापघ्नवातायनमनोहरान्॥ ६॥
नानावनलतोद्यानसरोवापीसुशोभितः।
शम्भलग्रामभवत् कल्केर्यथेन्द्रस्यामरावती॥ ७॥
कल्किस्तु सिंहलाद् द्वीपात् वहिः सेनागणैर्वृतः।
त्यक्त्वा कारुमतीं कूले पाथोधेरकरोत् स्थितिम्॥ ८॥

वृहद्रतस्तु कौमुद्या सहित: स्नेहकातर:।
पद्मया सहितायास्मै पद्मानाथाय विष्णवे॥ ९ ॥
ददौ गजानामयुतं लक्षं मुख्यञ्च वाजिनाम्।
रथानाञ्च द्विसाहस्रं दासीनां द्वे शते मुदा॥ १० ॥
दत्त्वा वासांसि रत्नानि भक्तिस्नेहाश्रुलोचन:।
तयोर्मुखालोकनेन नाशकत् किंयदीरितुम्॥ ११ ॥
महाविष्णुदम्पती तौ प्रस्थाप्य पुनरागतौ।
पूजितौ कल्किपद्माभ्यां निजकारुमतीं पुरीम्॥ १२ ॥
कल्किस्तु जलधेरम्भो विगाह्य पृतनागणै:।
पारं जिगमिषुं दृष्ट्वा जम्बुकं स्तम्भितोऽभवत्॥ १३ ॥
जलस्तम्भमथालोक्य कल्कि: सबलवाहन:।
प्रययौ पयसां राशेरुपरि श्रीनिकेतन:॥ १४ ॥
गत्वा पारं शुकं प्राह याहि मे शम्भलालयम्॥ १५ ॥
विश्वकर्म्मकृतं यत्र देवराजाज्ञया बहु।
सद्म संबाधममलं मत्प्रियार्थं सुशोभनम्॥ १६ ॥
तत्रापि पित्रोर्ज्ञातीनां स्वस्ति ब्रूया यथोचितम्।
यदत्राङ्ग! विवाहादि सर्वं वक्तुं त्वमर्हसि॥ १७ ॥
पश्चाद् यामि वृतस्त्वेतैस्त्वमादौ याहि शम्भलम्॥ १८ ॥
कल्केर्वचनमाकर्ण्य कीरो धीरस्ततो ययौ।
आकाशगामी सर्वज्ञ: शम्भलं सुरपूजितम्॥ १९ ॥
सप्तयोजनविस्तीर्णं चातुर्वर्ण्यजनाकुलम्।
सूर्य्यरश्मिप्रतीकाशं प्रसादाशतशोभितम्॥ २० ॥
सर्वर्त्तुसुखदं रम्यं शम्भलं विह्वलोऽविशत्॥ २१ ॥
गृहात् गृहान्तरं दृष्ट्वा प्रासादादपि चाम्बरम्।

वनाद् वनान्तरं तत्र वृक्षाद् वृक्षान्तरं व्रजन् ॥ २२ ॥
शुकः स विष्णुयशसः सदनं मुदितोऽव्रजत् ।
तं गत्वा रुचिरालापैः कथयित्वा प्रियाः कथाः ॥२३॥
कल्केरागमनं प्राह सिंहलात् पद्मया सह ॥ २४ ॥
ततस्त्वरन् विष्णुयशाः समानाय्य प्रजाजनान् ।
विशाखयूपभूपालं कथयामास हर्षितः ॥ २५ ॥
स राजा कारयामास पुरग्रामादिमण्डितम् ।
स्वर्णकुम्भैः सदम्भोधिः पूरितैश्चन्दनोचितैः ॥ २६ ॥
कालागुरुसुगन्धाढ्यैर्दीपलाजाङ्कुराक्षतैः ।
कुसुमैः सुकुमारैश्च रम्भापूगफलान्वितैः ।
शुशुभे शम्भलग्रामो विबुधानां मनोहरः ॥ २७ ॥
तं कल्किः प्राविशद् भीमसेनागणविलक्षणः ।
कामिनीनयनानन्दमन्दिराङ्गः कृपानिधिः ॥ २८ ॥
पद्मया सहितः पित्रोः पदयोः प्रणतोऽपतत् ।
सुमतिर्मुदिता पुत्रं स्नुषां शक्रं शचीमिव ।
ददृशे त्वमरावत्यां पूर्णकामा दितिः सती ॥ २९ ॥
शम्भलग्रामनगरी पताकाध्वजशालिनी ।
अवरोधसुजघना प्रासादविपुलस्तनी ।
मयूरचूचुका हंससंघहारमनोहरा ॥ ३० ॥
पटवासोद्योतधूमवसना कोकिलस्वना ।
सहासगोपुरमुखी वामनेत्रा यथाङ्गना ।
कल्किं पतिं गुणवती प्राप्य रेजे तमीश्वरम् ॥ ३१ ॥
स रेमे पद्मया तत्र वर्षपूगानजाश्रयः ।
शम्भले विह्वलाकारः कल्किः कल्कविनाशनः ॥ ३२ ॥

कवे: पत्नी कामकला सुषुवे परमेष्ठिनौ।
बृहत्कीर्त्तिबृहद्बाहू महाबलपराक्रमौ॥ ३३॥
प्राज्ञस्य सन्नतिर्भार्य्या तस्यां पुत्रौ बभूवतु:।
यज्ञविज्ञौ सर्वलोकपूजितौ विजितेन्द्रियौ॥ ३४॥
सुमन्त्रकस्तु मालिन्यां जनयामास शासनम्।
वेगवन्तञ्च साधूनां द्वावेतावुपकारकौ॥ ३५॥
तत: कल्किश्च पद्मायां जयो विजय एव च।
द्वौ पुत्रौ जनयामास लोकख्यातौ महाबलौ॥ ३६॥
एतै: परिवृतोऽमात्यै: सर्वसम्पत्समन्वितौ।
वाजिमेधविधानार्थमुद्यतं पितरं प्रभु:॥ ३७॥
समीक्ष्य कल्कि: प्रोवाच पितामहमिवेश्वर:।
दिशां पालान् विजित्याहं धनान्याहृत्य इत्युत॥ ३८॥
कारयिष्याम्यश्वमेधं यामि दिग्विजयाय भो:!॥ ३९॥
इति प्रणम्य तं प्रीत्या कल्कि: परपुरञ्जय:।
सेनागणै: परिवृत: प्रययौ कीकटं पुरम्॥ ४०॥
बुद्धालयं सुविपुलं वेदधर्म्मबहिष्कृतम्।
पितृदेवार्च्चनाहीनं परलोकविलोपकम्॥ ४१॥
देहात्मवादबहुलं कुलजातिविवर्ज्जितम्।
धनै: स्त्रीभिर्भक्ष्यभोज्यै: स्वपराभेददर्शिनम्॥ ४२॥
नानाजनै: परिवृतं पानभोजनतत्परै:॥ ४३॥
श्रुत्वा जिनो निजगणै: कल्के रागमनं क्रुधा।
अक्षौहिणीभ्यां सहित: संबभूव पुराद्बहि:॥ ४४॥

गजरथतुरगै: समाचिता भू:
कनकविभूषणभूषितैर्वराङ्गै:।

शतशतरथिभिर्धृतास्त्रशस्त्रै:
ध्वजपटराजिनिवारितातपैर्बभौ सा ॥ ४५ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये द्वितीयांशे बुद्धनिग्रहे कीकटपुरगमनं नाम षष्ठोऽध्यायः ।

सप्तमोऽध्यायः ।

सूत उवाच । ततो विष्णुः सर्वजिष्णुः कल्किः कल्कविनाशनः ।
कालमायास तां सेनां करिणीमिव केशरी ॥ १ ॥

सेनाङ्गनां तां रतिसङ्गरच्चतीं
रक्तात्तवस्त्रां विद्गतोरुमध्याम् ।
पलायतीं चारुविकीर्णकेशां
विकूजतीं प्राह स कल्किनायकः ॥ २ ॥

रे बौद्धाः ! मा पलायध्वं निवर्त्तध्वं रणाङ्गणे ।
युध्यध्वं पौरुषं साधु दर्शयध्वं पुनर्मम ॥ ३ ॥
जिनो हीनबलः कोपात् कल्केराकर्ण्य तद्वचः ।
प्रतियोद्धुं वृषारूढ़ः खड्गचर्म्मधरो ययौ ॥ ४ ॥
नानाप्रहरणोपेतो नानायुधविशारदः ।
कल्किना युयुधे धीरो देवानां विस्मयावहः ॥ ५ ॥
शूलेन तुरगं विद्धा कल्किं बाणेन मोहयन् ।
क्रोड़ीकृत्य द्रुतं भूमेर्नाशकत् तोलनाद्दतः ॥ ६ ॥
जिनो विश्वम्भरं ज्ञात्वा क्रोधाकुलितलोचनः ।
चिच्छेदास्य तनुत्राणं कल्केः शस्त्रञ्च दासवत् ॥ ७ ॥
विशाखयूपोऽपि तथा निहत्य गदया जिनम् ।
मूर्च्छितं कल्किमादाय लीलया रथमारुहत् ॥ ८ ॥

लब्धसंज्ञस्तथा कल्किः सेवकोत्साहदायकः ।
समुत्पत्य रथात् तस्य नृपस्य जिनमाययौ ॥ ९ ॥
शूलव्यथां विहायाजौ महासत्वस्तुरङ्गमः ।
रिङ्गणैर्भ्रमणैः पादविक्षेपहननैर्मुहुः ॥ १० ॥
दण्डाघातैः सटाक्षेपैर्बौद्धसेनागणान्तरे ।
निजघान रिपून् कोपात् शतशोऽथ सहस्रशः ॥ ११ ॥
निश्वासवातैरुड्डीय केचिद् द्वीपान्तरेऽपतत् ।
हस्त्यश्वरथसम्बाधाः पतिता रणमूर्द्धनि ॥ १२ ॥
गर्ग्यो जघ्नुः षष्टिशतं गर्ग्यः कोटिशतायुतम् ।
विशालास्तु सहस्राणां पञ्चविंशं रणे त्वरन् ॥ १३ ॥
अयुते द्वे जघानाजौ पुत्राभ्यां सहितः कविः ।
दशलक्षं तथा प्राज्ञः पञ्चलक्षं सुमन्त्रकः ॥ १४ ॥
जिनं प्राह हसन् कल्किस्तिष्ठाग्रे मम दुर्मते ! ।
दैवं मां विद्धि सर्वत्र शुभाशुभफलप्रदम् ॥ १५ ॥
मद्बाणजालभिन्नाङ्गो निःषङ्गो यास्यसि क्षयम् ।
न यावत् पश्य तावत् त्वं बन्धूनां ललितं मुखम् ॥१६॥
कल्केरितीरितं श्रुत्वा जिनः प्राह हसन् बली ।
दैवं त्वदृश्यं शास्त्रे ते बधोऽयमुररीकृतः ।
प्रत्यक्षवादिनो बौद्धा वयं यूयं वृथाश्रमाः ॥ १७ ॥
यदि वा दैवरूपस्त्वं तथाप्यग्रे स्थिता वयम् ।
यदि भेत्तासि बाणौघैस्तदा बौद्धैः किमत्र ते ॥ १८ ॥
सोपालम्भं त्वया ख्यातं त्वय्येवास्तु स्थिरो भव ।
इति क्रोधाद् बाणजालैः कल्किं घोरैः समावृणोत् ॥१९॥
स तु बाणमयं वर्षं क्षयं निन्येऽर्कवद्धिमम् ॥ २० ॥

ब्राह्मं वायव्यमाग्नेयं पार्जन्यं चान्यदायुधम् ।
कल्केर्दर्शनमात्रेण निष्फलान्यभवत् क्षणात् ॥ २१ ॥
यथोषरे वीजमुप्तं दानमश्रोत्रिये यथा ।
यथा विष्णौ सतां द्वेषात् भक्तिर्येन कृताप्यहो ॥ २२ ॥
कल्किस्तु तं वृषारूढ़मवप्लुत्य कचेऽग्रहीत् ।
ततस्तौ पेततुर्भूमौ ताम्रचूड़ाविव क्रुधा ॥ २३ ॥
पतित्वा स कल्किकचं जग्राह तत्करं करे ॥ २४ ॥
ततः समुत्थितौ व्यग्रौ यथा चानूरकेशवौ ।
धृतहस्तौ धृतकचौ ऋक्षाविव महाबलौ ।
युयुधाते महावीरौ जिनकल्की निरायुधौ ॥ २५ ॥
ततः कल्की महायोगी पदाघातेन तत्कटिम् ।
विभज्य पातयामास तालं मत्तगजो यथा ॥ २६ ॥
जिनं निपपतितं दृष्ट्वा बौद्धा हाहेति चुक्रुशुः ।
कल्केः सेनागणा विप्रा जहृषुर्निहतारयः ॥ २७ ॥
जिने निपतिते भ्राता तस्य शुद्धोदनो बली ।
पादचारी गदापाणिः कल्किं हन्तुं द्रुतं ययौ ॥ २८ ॥
कविस्तु तं बाणवर्षैः परिवार्य्य समन्ततः ।
जगर्ज परवीरघ्नो गजमावृत्य सिंहवत् ॥ २९ ॥
गदाहस्तं तमालोक्य पत्तिं स धर्म्मवित् कविः ।
पदातिगो गदापाणिस्तस्थौ शुद्धोदनाग्रतः ॥ ३० ॥
स तु शुद्धोदनस्तेन युयुधे भीमविक्रमः ।
गजः प्रतिगजेनेव दन्ताभ्यां सगदावुभौ ॥ ३१ ॥
युयुधाते महावीरौ गदायुद्धविशारदौ ।
कृतप्रतिकृतौ मत्तौ नदन्तौ भैरवान् रवान् ॥ ३२ ॥

कविस्तु गदया गुर्व्वा शुद्धोदनगदां नदन् ।
करादपास्याशु तया स्वया वक्षस्यताड़यत् ॥ ३३ ॥
गदाघातेन निहतो वीर: शुद्धोदनो भुवि ।
पतित्वा सहसोत्थाय तं जघ्ने गदया पुन: ॥ ३४ ॥
संताड़ितेन तेनापि शिरसा स्तम्भित: कवि: ।
न पपात स्थितस्तत्र स्थाणुवद्विह्वलेन्द्रिय: ॥ ३५ ॥
शुद्धोदनस्तमालोक्य महासारं रथावृतै: ।
प्राव्रतं तरसा मायादेवीमानेतुमाययौ ॥ ३६ ॥
यस्या दर्शनमात्रेण देवासुरनरादय: ।
नि:सारा: प्रतिमाकारा भवन्ति भुवनाश्रया: ॥ ३७ ॥
बौद्धा शौद्धोदनाद्यग्रे कृत्वा तामग्रत: पुन: ।
योद्धुं समागता म्लेच्छकोटिलक्षशतैर्वृता: ॥ ३८ ॥
सिंहध्वजोत्थितरथां फेरुकाकगणावृताम् ।
सर्वास्त्रशस्त्रजननीं षड़्वर्गपरिसेविताम् ॥ ३९ ॥
नानारूपां बलवतीं त्रिगुणव्यक्तिलक्षिताम् ।
मायां निरीक्ष्य पुरत: कल्किसेना समापतत् ॥ ४० ॥
नि:सारा: प्रतिमाकारा: समस्ता: शस्त्रपाणय: ॥ ४१ ॥
कल्किस्तानालोक्य निजान् भ्रातृज्ञातिसुहृज्जनान् ।
मायया जायया जीर्णान् विभुरासीत् तदग्रत: ॥ ४२ ॥
तामालोक्य वरारोहां श्रीरूपां हरिरीश्वर: ।
सा प्रियेव तमालोक्य प्रविष्टा तस्य विग्रहे ॥ ४३ ॥
तामनालोक्य ते बौद्धा मातरं कतिधा वरा: ।
रुरुदु: संवशो दीना: हीनस्वबलपौरुषा: ॥ ४४ ॥
विस्मयाविष्टमनस: क्व गतेयमथाब्रुवन् ।

कल्किः समालोकनेन समुत्थाप्य निजान् जनान् ॥४५॥
निशातमसिमादाय म्लेच्छान् हन्तुं मनो दधे ।
सन्नद्धं तुरगारूढं दृढहस्तधृतत्सरुम् ॥ ४६ ॥
धनुर्निषङ्गमनिशं बाणजालप्रकाशितम् ।
धृतहस्ततनुत्राणगोधाङ्गुलिविराजितम् ॥ ४७ ॥
मेघोपर्य्युप्ततारामं दंशनस्वर्णविन्दुकम् ।
किरीटकोटिविन्यस्तमणिराजिविराजितम् ॥ ४८ ॥
कामिनीनयनानन्दसन्दोहरसमन्दिरम् ।
विपक्षपक्षविक्षेपक्षिप्तरुक्षकटाक्षकम् ॥ ४९ ॥
निजभक्तजनोल्लाससंवासचरणाम्बुजम् ।
निरीक्ष्य कल्किं ते बौद्धास्तत्रसु धर्म्मनिन्दकाः ॥ ५० ॥
जहृषुः सुरसङ्घाः खे यागाहुतिहुताशनाः ॥ ५१ ॥

सुबलमिलनहर्षः शत्रुनाशैकतर्षः
समरवरविलासः साधुसत्कारकाशः ।
स्वजनदुरितहर्त्ता जीवजातस्य भर्त्ता
रचयतु कुशलं वः कामपूरावतारः ॥ ५२ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये द्वितीयांशे
बौद्धयुद्धो नाम सप्तमोऽध्यायः ।
समाप्तोऽयं द्वितीयांशः ।

तृतीयांशः ।

प्रथमोऽध्यायः ।

सूत उवाच । ततः कल्किर्म्लेच्छगणान् करवालेन कालितान् ।
बाणैः संताड़ितानन्यान् अनयद् यमसद्मनि ॥ १ ॥

विशाखयूपोऽपि तथा कविप्राज्ञसुमन्त्रका: ।
गार्ग्यभार्ग्यविशालाद्या म्लेच्छान् निन्युर्यमक्षयम् ॥ २ ॥
कपोतरोमा काकाक्ष: काककृष्णादयोऽपरे ।
बौद्धा: शौद्धोदना याता युयुधु: कल्किसैनिकै: ॥ ३ ॥
तेषां युद्धमभूद् घोरं भयदं सर्वदेहिनाम् ।
भूतेशानन्दजनकं रुधिरारुणकर्दमम् ॥ ४ ॥
गजाश्वरथसंघानां पततां रुधिरस्रवै: ।
स्रवन्ती केशशैवाला वाजिग्राहा सुगाहिका ॥ ५ ॥
धनुस्तरङ्गा दुष्पारा गजरोध: प्रवाहिणी ।
शिर:कूर्म्मा रथतरि: पाणिमीनासृगापगा ॥ ६ ॥
प्रवृत्ता तत्र बहुधा हर्षयन्ती मनस्विनाम् ।
दुन्दुभेयरवा फेरुशकुनानन्ददायिनी ॥ ७ ॥
गजैर्गजा नरैरश्वा: खरैरुष्ट्रा रथै रथा: ।
निपेतुर्बाणभिन्नाङ्गा: छिन्नबाह्वङ्घ्रिकन्धरा: ॥ ८ ॥
भस्मना गुण्ठितमुखा रक्तवस्त्रा निवारिता: ।
विकीर्णकेशा: परितो यान्ति सन्न्यासिनो यथा ॥ ९ ॥
व्यग्रा: केऽपि पलायन्ते याचन्त्यन्ये जलं पुन: ।
कल्किसेनाशुगक्षुण्णा म्लेच्छा नो शर्म्म लेभिरे ॥ १० ॥
तेषां स्त्रियो रथारूढ़ा गजारूढ़ा विहङ्गमै: ।
समारूढ़ा हयारूढ़ा: खरोष्ट्रवृषवाहना: ॥ ११ ॥
योद्धुं समाययुस्त्यक्त्वा पत्यापत्य सुखाश्रयान् ।
रूपवत्यो युवत्योऽतिबलवत्य: पतिव्रता: ॥ १२ ॥
नानाभरणभूषाढ्या: सन्नद्धा विशदप्रभा: ।
खड्गशक्तिधनुर्बाणवलयात्तकराम्बुजा: ॥ १३ ॥

स्वैरिण्योऽप्यतिकामिन्यो पुंश्चल्यश्च पतिव्रताः ।
ययुर्योद्धुं कल्किसैन्यैः पतीनां निधनातुराः ॥ १४ ॥
शृङ्गस्मकाष्ठचित्राणां प्रभुताम्नायशासनात् ।
साक्षात् पतीनां निधनं किं युवत्योऽपि सेहिरे ॥ १५ ॥
ताः स्त्रियः स्वपतीन् बाणभिन्नान् व्याकुलितेन्द्रियान् ।
कृत्वा पश्चाद् युयुधिरे कल्किसैन्यैर्धृतायुधाः ॥ १६ ॥
ताः स्त्रीरुदीक्ष्य ते सर्वे विस्मयस्मितमानसाः ।
कल्किमागत्य ते योधाः कथयामासुरादरात् ॥ १७ ॥
स्त्रीणामेव युयुत्सूनां कथाः श्रुत्वा महामतिः ।
कल्किः समुदितः प्रायात् स्वसैन्यैः सानुगो रथैः ॥ १८ ॥
ताः समालोक्य पद्मेशः सर्वशस्त्रास्त्रधारिणीः ।
नानावाहनसंरूढ़ाः कृतव्यूहा उवाच सः ॥ १९ ॥
कल्किरुवाच । रे स्त्रियः ! शृणुतास्माकं वचनं पथ्यमुत्तमम् ।
स्त्रिया युद्धेन किं पुंसां व्यवहारोऽत्र विद्यते ॥ २० ॥
मुखेषु चन्द्रविम्बेषु राजितालकपङ्क्तिषु ।
प्रहरिष्यन्ति के तत्र नयनानन्ददायिषु ॥ २१ ॥
विभ्रान्ततारभ्रमरं नवकोकनदप्रभम् ।
दीर्घापाङ्गेक्षणं यत्र तत्र कः प्रहरिष्यति ॥ २२ ॥
वक्षोजशम्भू सत्तारहारव्यालविभूषितौ ।
कन्दर्पदर्पदलनौ तत्र कः प्रहरिष्यति ॥ २३ ॥
लोललीलालकव्रातचकोराक्रान्तचन्द्रिकम् ।
मुखचन्द्रं चिह्नहीनं कस्तं हन्तुमिहार्हति ॥ २४ ॥
स्तनभारभराक्रान्तनितान्तक्षीणमध्यमम् ।
तनुलोमलताबन्धं कः पुमान् प्रहरिष्यति ॥ २५ ॥

नेत्रानन्देन नेत्रेण समाहृतमनिन्दितम् ।
जघनं सुघनं रम्यं बाणैः कः प्रहरिष्यति ॥ २६ ॥
इति कल्केर्वचः श्रुत्वा प्रहस्य प्राहुरादृताः ।
अस्माकं त्वं पतीन् हंसि तेन नष्टा वयं विभो ! ।
हन्तुं गतानामस्त्राणि कराण्येवागतान्युत ॥ २७ ॥
खड्गशक्तिधनुर्बाणशूलतोमरयष्टयः ।
ताः प्राहुः पुरतो मूर्त्ताः कार्त्तस्वरविभूषणाः ॥ २८ ॥
अस्त्राण्यूचुः । यमासाद्य वयं नार्य्यो हिंसयामः स्वतेजसा ।
तमात्मानं सर्वमयं जानीत कृतनिश्चयाः ॥ २९ ॥
तमीशमात्मना नार्य्यः ! चरामो यदनुज्ञया ।
यत् कृता नामरूपादिभेदेन विदिता वयम् ॥ ३० ॥
रूपगन्धरसस्पर्शशब्दाद्या भूतपञ्चकाः ।
चरन्ति यदधिष्ठानात् सोऽयं कल्किः परात्मकः ॥ ३१ ॥
कालस्वभावसंस्कारनामाद्या प्रकृतिः परा ।
यस्येच्छया सृजत्यण्डं महाहङ्कारकादिकान् ॥ ३२ ॥
यन्मायया जगद्यात्रा सर्गस्थित्यन्तसंज्ञिता ।
य एवाद्यः स एवान्ते तस्यायः सोऽयमीश्वरः ॥ ३३ ॥
असौ पतिर्मे भार्य्याहमस्य पुत्राप्तबान्धवाः ।
स्वप्नोपमास्तु तन्निष्ठा विविधाश्चैन्द्रजालवत् ॥ ३४ ॥
स्नेहमोहनिबन्धानां यातायातदृशां मतम् ।
न कल्किसेविनां रागद्वेषविद्वेषकारिणाम् ॥ ३५ ॥
कुतः कालः कुतो मृत्युः क्व यमः क्वास्ति देवता ।
स एव कल्किर्भगवान् मायया बहुलीकृतः ॥ ३६ ॥
न शस्त्राणि वयं नार्य्यः संप्रहार्य्या न च क्वचित् ।

शस्त्रप्रहर्त्तृभेदोऽयमविवेकः परात्मनः ॥ ३७ ॥
कल्किदासस्यापि वयं हन्तुं नार्हाः कथाद्भुतम् ।
हनिष्यामो दैत्यपतेः प्रह्लादस्य यथा हरिम् ॥ ३८ ॥
इत्यस्त्राणां वचः श्रुत्वा स्त्रियो विस्मितमानसाः ।
स्नेहमोहविनिर्मुक्तास्तं कल्किं शरणं ययुः ॥ ३९ ॥
ताः समालोक्य पद्मेशः प्रणता ज्ञाननिष्ठया ।
प्रोवाच प्रहसन् भक्तियोगं कल्मषनाशनम् ॥ ४० ॥
कर्म्मयोगञ्चात्मनिष्ठं ज्ञानयोगं भिदाश्रयम् ।
नैष्कर्म्म्यलक्षणं तासां कथयामास माधवः ॥ ४१ ॥
ताः स्त्रियः कल्किगदितज्ञानेन विजितेन्द्रियाः ।
भक्त्या परमवापुस्तत् योगिनां दुर्लभं पदम् ॥ ४२ ॥

दत्त्वा मोक्षं म्लेच्छबौद्धप्रियाणां
कृत्वा युद्धं भैरवं भीमकर्म्मा ।
हत्वा बौद्धान् म्लेच्छसंघांश्च कल्कि-
स्तेषां ज्योतिः स्थानमापूर्य्य रेजे ॥ ४३ ॥

ये शृण्वन्ति वदन्ति बौद्धनिधनं म्लेच्छक्षयं सादरात्
लोकाः शोकहरं सदा शुभकरं भक्तिप्रदं माधवे ।
तेषामेव पुनर्न जन्ममरणं सर्व्वार्थसम्पत्करं
मायामोहविनाशनं प्रतिदिनं संसारतापच्छिदम् ॥ ४४ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
म्लेच्छनिधनं नाम प्रथमोऽध्यायः ।

द्वितीयोऽध्यायः ।

सूत उवाच ।

ततो बौद्धान् म्लेच्छगणान् विजित्य सह सैनिकैः ।
धनान्यादाय रत्नानि कीकटात् पुनराव्रजत् ॥ १ ॥
कल्किः परमतेजस्वी धर्म्माणां परिरक्षकः ।
चक्रतीर्थं समागत्य स्नानं विधिवदाचरत् ॥ २ ॥
भ्रातृभिर्लोकपालाभैर्बहुभिः स्वजनैर्वृतः ।
समायातान् मुनींस्तत्र ददृशे दीनमानसान् ॥ ३ ॥
समुद्विग्नागतांस्तत्र परिपाहि जगत्पते ! ।
इत्युक्तवन्तो बहुधा ये तानाह हरिः परः ॥ ४ ॥
बालखिल्यादिकानल्पकायान् चीरजटाधरान् ।
विनयावनतः कल्किस्तानाह कृपणान् भयात् ॥ ५ ॥
कस्माद् यूयं समायाताः केन वा भीषिता बत ।
तमहं निहनिष्यामि यदि वा स्यात् पुरन्दरः ॥ ६ ॥
इत्याश्रुत्य कल्किवाक्यं तेनोल्लासितमानसाः ।
जगदुः पुण्डरीकाक्षं निकुम्भदुहितुः कथाः ॥ ७ ॥
मुनय ऊचुः । शृणु विष्णुयशः पुत्त्र ! कुम्भकर्णात्मजात्मजा ।
कुथोदरीति विख्याता गगनार्द्धसमुत्थिता ॥ ८ ॥
कालकञ्जस्य महिषी विकञ्जजननी च सा ।
हिमालये शिरः कृत्वा पादौ च निषधाचले ।
शेते स्तनं पाययन्ती विकञ्जं प्रस्नुतस्तनी ॥ ९ ॥
तस्या निश्वासवातेन विवशा वयमागताः ।
दैवेनैव समानीताः सम्प्राप्तास्त्वत्पदास्पदम् ।
मुनयो रक्षणीयास्ते रक्षःसु च विपत्सु च ॥ १० ॥

इति तेषां वचः श्रुत्वा कल्किः परपुरञ्जयः ।
सेनागणैः परिवृतो जगाम हिमवद्गिरिम् ॥ ११ ॥
उपत्यकां समासाद्य निशामेकां निनाय सः ।
प्रातर्जिगमिषुः सैन्यैर्ददृशे क्षीरनिम्नगाम् ॥ १२ ॥
शङ्खेन्दुधवलाकारां फेनिलां वहतीं द्रुतम् ।
चलन्तीं वीक्ष्य ते सर्वे स्तम्भिता विस्मयान्विताः ॥ १३ ॥
सेनागणगजाश्वादिरथयोधैः समावृतः ।
कल्किस्तु भगवांस्तत्र ज्ञातार्थोऽपि मुनीश्वरान् ॥ १४ ॥
पप्रच्छ का नदी चेयं कथं दुग्धवहाभवत् ।
ते कल्केस्तु वचः श्रुत्वा मुनयः प्राहुरादरात् ॥ १५ ॥
शृणु कल्के ! पयस्वत्याः प्रभवं हिमवद्गिरौ ।
समायाता कुथोदर्य्याः स्तनप्रस्रवनादिह ॥ १६ ॥
घटिकासप्तकैः चान्या पयो यास्यति वेगितम् ।
हीनसारा तटाकारा भविष्यति महामते ! ॥ १७ ॥
इति श्रुत्वा मुनीनान्तु वचनं सैनिकैः सह ।
अहो ! किमस्या राक्षस्याः स्तनादेका त्वियं नदी ॥१८॥
एकं स्तनं पाययति विकञ्जं पुत्रमादरात् ।
न जानेऽस्याः शरीरस्य प्रमाणं कति वा भवेत् ॥ १९ ॥
बलं वाऽस्या निशाचर्य्या इत्यूचुर्विस्मयान्विताः ।
कल्किः परात्मा सन्नह्य सेनाभिः सहसा ययौ ॥ २० ॥
मुनिदर्शितमार्गेण यत्रास्ते सा निशाचरी ।
पुत्रं स्तनं पाययन्ती गिरिमूर्ध्नि घनोपमा ॥ २१ ॥
श्वासवातातिवातेन दूरक्षिप्तवनद्विपाः ।
यस्याः कर्णबिलावासं प्रसुप्ताः सिंहसङ्कुलाः ॥ २२ ॥

पुत्त्रपौत्त्रपरिवृता गिरिगह्वरविभ्रमा: ।
केशमूलमुपालम्ब्य हरिणा शेरते चिरम् ॥ २३ ॥
यूका इव न च व्यग्रा लुब्धजातङ्कया भृशम् ।
तामालोक्य गिरेर्मूर्द्ध्नि गिरिवत् परमाद्भुताम् ।
कल्कि: कमलपत्राक्ष: सर्वांस्तानाह सैनिकान् ॥ २४ ॥
भयोद्विग्नान् बुद्धिहीनान् त्यक्तोद्यमपरिच्छदान् ॥ २५ ॥
कल्किरुवाच । गिरिदुर्गे वह्निदुर्गं कृत्वा तिष्ठन्तु मामका: ।
गजाश्वरथयोधा ये समायान्तु मया सह ॥ २६ ॥
अहं स्वल्पेन सैन्येन याम्यस्या: सम्मुखं शनै: ।
प्रहर्त्तुं बाणसन्दोहै: खड्गशक्तिपरश्वधै: ॥ २७ ॥
इत्युक्त्वा स्थाप्य पश्चात् तान् बाणैस्तां समहनद् बली ।
सा क्रुधोत्थाय सहसा ननर्द परमाद्भुतम् ॥ २८ ॥
तेन नादेन महता वित्रस्ताश्चाभवन् जना: ।
निपेतु: सैनिका: सर्वे मूर्च्छिता धरणीतले ॥ २९ ॥
सा रथांश्च गजांश्चापि विवृतास्या भयानका ।
जघास प्रश्वासवातै: समानीय कृशोदरी ॥ ३० ॥
सेनागणास्तदुदरं प्रविष्टा: कल्किना सह ।
यथर्क्षमुखवातेन प्रविशन्ति पिपीलिका: ॥ ३१ ॥
तद् दृष्ट्वा देवगन्धर्वा हाहाकारं प्रचक्रिरे ।
तत्रस्था मुनय: शेपुर्जेपुश्चान्ये महर्षय: ॥ ३२ ॥
निपेतुरन्ये दु:खार्त्ता ब्राह्मणा ब्रह्मवादिन: ।
रुरुदु: शिष्टयोधा ये जहृषुस्तन्निशाचरा: ॥ ३३ ॥
जगतां कदनं दृष्ट्वा सस्मारात्मानमात्मना ।
कल्कि: कमलपत्राक्ष: सुरारातिनिसूदन: ॥ ३४ ॥

वाणाग्निं चेलचर्म्माभ्यां कर्म्मनैर्याणदारुभिः ।
प्रज्वाल्योदरमध्येन करवालं समाददे ॥ ३५ ॥
तेन खड्गेन महता दार्ढ्यं निर्भिद्य बन्धुभिः ।
बलिभिर्भ्रातृभिर्वाहैर्वृतः शस्त्रास्त्रपाणिभिः ॥ ३६ ॥
वहिर्बभूव सर्वेशः कल्किः कल्कविनाशनः ।
सहस्राक्षो यथा वृत्रकुक्षिं दम्भोलिनेमिना ॥ ३७ ॥
योनिरन्ध्राद् गजरथास्तुरगाश्वाभवन् बहिः ।
नासिकाकर्णविवरात् केऽपि तस्याः विनिर्गताः ॥ ३८ ॥
ते निर्गतास्ततस्तस्याः सैनिका रुधिरोक्षिताः ।
तां विव्यधुर्निक्षिपन्तीं तरसा चरणौ करौ ॥ ३९ ॥
ममार सा भिन्नदेहा भिन्नकुक्षिशिरोधरा ।
नादयन्तीं दिशो द्योः खं चूर्णयन्ती च पर्वतान् ॥ ४० ॥
विकञ्जोऽपि तथा वीक्ष्य मातरं कातरोऽभवत् ।
स विकञ्जः क्रुधा धावन् सेनामध्ये निरायुधः ॥ ४१ ॥
गजमालाकुलो वक्षोवाजिराजिविभूषणः ।
महासर्पकृतोष्णीषः केशरिमुद्रिताङ्गुलिः ॥ ४२ ॥
ममर्द कल्किसेनां तां मातुर्व्यसनकर्षितः ।
स कल्किस्तं ब्रह्ममस्त्रं रामदत्तं जिघांसया ॥ ४३ ॥
धनुषा पञ्चवर्षीयं राक्षसं शस्त्रमाददे ।
तेनास्त्रेण शिरस्तस्य छित्वा भूमावपातयत् ॥ ४४ ॥
रुधिराक्तं धातुचित्रं गिरिशृङ्गमिवाद्भुतम् ।
सपुत्रां राक्षसीं हत्वा मुनीनां वचनाद्विभुः ॥ ४५ ॥
गङ्गातीरे हरिद्वारे निवासं समकल्पयत् ।
देवानां कुसुमासारैर्मुनिस्तोत्रैः सुपूजितः ॥ ४६ ॥

निनाय तां निशां तत्र कल्किः परिजनावृतः ।
प्रातर्ददर्श गङ्गायास्तीरे मुनिगणान् बहून् ।
तस्याः स्नानव्याजविष्णोरात्मनो दर्शनाकुलान् ॥ ४७ ॥
हरिद्वारे गङ्गातटनिकटपिण्डारकवने
वसन्तं श्रीमन्तं निजगणवृतं तं मुनिगणाः ।
स्तवैः स्तुत्वा स्तुत्वा विधिवदुदितैर्जह्नुतनयां
प्रपश्यन्तं कल्किं मुनिजनगणा द्रष्टुमगमन् ॥ ४८ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे कुथोदरी-
बधानन्तरं मुनिदर्शनं नाम द्वितीयोऽध्यायः ।

तृतीयोऽध्यायः ।

सूत उवाच। सुखागतान् मुनीन् दृष्ट्वा कल्किः परमधर्म्मवित्।
पूजयित्वा च विधिवत् सुखासीनानुवाच तान् ॥ १ ॥
कल्किरुवाच । के यूयं सूर्य्यसङ्काशा मम भाग्यादुपस्थिताः ।
तीर्थाटनोत्सुका लोकत्रयाणामुपकारकाः ॥ २ ॥
वयं लोके पुण्यवन्तो भाग्यवन्तो यशस्विनः ।
यतः कृपाकटाक्षेण युष्माभिरवलोकिताः ॥ ३ ॥
ततस्ते वामदेवोऽत्रिर्वशिष्ठो गालवो भृगुः ।
पराशरो नारदोऽश्वत्थामा रामः कृपस्त्रितः ॥ ४ ॥
दुर्वासा देवलः कण्वो वेदप्रमितिरङ्गिराः ।
एते चान्ये च बहवो मुनयः संशितव्रताः ॥ ५ ॥
कृत्वाग्रे मरुदेवापी चन्द्रसूर्य्यकुलोद्भवौ ।
राजानौ तौ महावीर्य्यौ तपस्याभिरतौ चिरम् ॥ ६ ॥
ऊचुः प्रहृष्टमनसः कल्किं कल्कविनाशनम् ।

महोदधेस्तीरगतं विष्णुं सुरगणा यथा ॥ ७ ॥

मुनय ऊचुः । जयाशेषजगन्नाथ ! विदिताखिलमानस ! ।
सृष्टिस्थितिलयाध्यक्ष ! परमात्मन् ! प्रसीद नः ॥ ८ ॥
कालकर्म्मगुणावास ! प्रसारितनिजक्रिय ! ।
ब्रह्मादिनुतपादाब्ज ! पद्मानाथ ! प्रसीद नः ॥ ९ ॥
इति तेषां वचः श्रुत्वा कल्किः प्राह जगत्पतिः ।
कावेतौ भवतामग्रे महासत्त्वौ तपस्विनौ ॥ १० ॥
कथमत्रागतौ स्तुत्वा गङ्गां मुदितमानसौ ।
का वा स्तुतिस्तु जाह्नव्या युवयोर्नामनी च के ॥ ११ ॥
तयोर्मरुः प्रमुदितः कृताञ्जलिपुटः कृती ।
आदावुवाच विनयी निजवंशानुकीर्त्तनम् ॥ १२ ॥

मरुरुवाच। सर्वं वेत्सि परात्मापि अन्तर्यामिन्! हृदि स्थितः।
तवाज्ञया सर्वमेतत् कथयामि शृणु प्रभो ! ॥ १३ ॥
तव नाभेरभूद् ब्रह्मा मरीचिस्तत्सुतोऽभवत्।
ततो मनुस्तत्सुतोऽभूदिक्ष्वाकुः सत्यविक्रमः ॥ १४ ॥
युवनाश्व इति ख्यातो मान्धाता तत्सुतोऽभवत् ।
पुरुकुत्सस्तत्सुतोऽभूदनरण्यो महामतिः ॥ १५ ॥
त्रसदस्युः पिता तस्मात् हर्य्यश्वस्त्र्यरुणस्ततः ।
त्रिशङ्कुस्तत्सुतो धीमान् हरिश्चन्द्रः प्रतापवान् ॥१६॥
हरितस्तत्सुतस्तस्मात् भरुकस्तत्सुतो वृकः ।
तत्सुतः सगरस्तस्मादसमञ्जास्ततोऽंशुमान् ॥ १७ ॥
ततो दिलीपस्तत्पुत्रो भगीरथ इति स्मृतः ।
येनानीता जाह्नवीयं ख्याता भागीरथी भुवि ।
स्तुता नुता पूजितेयं तव पादसमुद्भवा ॥ १८ ॥

भगीरथात् सुतस्तस्मान्नाभस्तस्मादभूद् बली ।
सिन्धुद्वीपसुतस्तस्मात् अयुतायुस्ततोऽभवत् ॥ १९ ॥
ऋतुपर्णस्तत्सुतोऽभूत् सुदासस्तत्सुतोऽभवत् ।
सौदासस्तत्सुतो धीमानश्मकस्तत्सुतो मतः ॥ २० ॥
मूलकात् स दशरथस्तस्मादैड़विड़स्ततः ।
राजा विश्वसहस्तस्मात् खट्टाङ्गो दीर्घबाहुकः ॥ २१ ॥
ततो रघुरजस्तस्मात् सुतो दशरथः कृती ।
तस्माद्रामो हरिः साक्षादाविर्भूतो जगत्पतिः ॥ २२ ॥
रामावतारमाकर्ण्य कल्किः परमहर्षितः ।
मरुं प्राह विस्तरेण श्रीरामचरितं वद ॥ २३ ॥
मरुरुवाच । सीतापतेः कर्म्म वक्तुं कः समर्थोऽस्ति भूतले ।
शेषः सहस्रवदनैरपि लालायितो भवेत् ॥ २४ ॥
तथापि शेमुषी मेऽस्ति वर्णयामि तवाज्ञया ।
रामस्य चरितं पुण्यं पापतापप्रमोचनम् ॥ २५ ॥
अजादिविबुधार्थितोऽजनि चतुर्भिरंशैः कुले
रवेरजसुतादजो जगति यातुधानक्षयः ।
शिशुः कुशिकजाध्वरक्षयकरक्षयो यो बलाद्
बलीललितकन्धरो जयति जानकीवल्लभः ॥ २६ ॥
मुनेरनु सहानुजो निखिलशस्त्रविद्यातिगो
ययावतिवनप्रभो जनकराजराजत्सभाम् ।
विधाय जनमोहनद्युतिमतीव कामद्रुहः
प्रचण्डकरचण्डिमा भवनभञ्जने जन्मनः ॥ २७ ॥
तमःप्रतिमतेजसं दशरथात्मजं सानुजं
मुनेरनु ययाविधेः शशिवदादिदेवं परम् ।

निरीक्ष्य जनको मुदा क्षितिसुतापतिं सम्मतं
निजोचितपणक्षमं मनसि भर्त्सयन्नाययौ ॥ २८ ॥
स भूपपरिपूजितो जनकजेक्षितैरर्च्चितः
करालकठिनं धनुः करसरोरुहे संहितम्।
विभज्य बलवद् दृढ़ं जय रघूद्वहेत्युच्चकै-
र्ध्वनिं त्रिजतीगतं परिविधाय राजो बभौ ॥ २९ ॥
ततो जनकभूपतिर्दशरथात्मजेभ्यो ददौ
चतस्र उषतीर्मुदा वरचतुर्भ्य उद्वाहने।
स्वलङ्कृतनिजात्मजाः पथि ततो बलं भार्गव-
श्चकार उररी निजं रघुपतौ महोग्रं त्यजन् ॥ ३० ॥
ततः स्वपुरमागतो दशरथस्तु सीतापतिं
नृपं सचिवसंयुतो निजविचित्रसिंहासने।
विधातुममलप्रभं परिजनैः क्रियाकारिभिः
समुद्यतमतिं तदा द्रुतमवारयत् केकयी ॥ ३१ ॥
ततो गुरुनिदेशतो जनकराजकन्यायुतः
प्रयाणमकरोत् सुधीर्यदनुगः सुमित्रासुतः।
वनं निजगणं त्यजन् गुहगृहे वसन्नादरात्
विसृज्य नृपलाञ्छनं रघुपतिर्जटाचीरभृत् ॥ ३२ ॥
प्रियानुजयुतस्ततो मुनिमतो वने पूजितः
स पञ्चवटिकाश्रमे भरतमातुरं सङ्गतम्।
निवार्य्य मरणं पितुः समवधार्य्य दुःखातुर-
स्तपोवनगतोऽवसद्रघुपतिस्ततस्ताः समाः ॥ ३३ ॥
दशाननसहोदरां विषमबाणवेधातुरां
समीक्ष्य वररूपिणीं प्रहसतीं सतीं सुन्दरीम्।

निजाश्रयमभीप्सतीं जनकजापतिर्लक्ष्मणात्
करालकरबालतः समकरोद्विरूपां ततः ॥ ३४ ॥
समाप्य पथि दानवं खरशरैः शनैर्नाशयन्
चतुर्दशसहस्रकं समहनत् खरं सानुगम् ।
दशाननवशानुगं कनकचारुचञ्चन्मृगं
प्रियाप्रियकरो वने समवधीद् बलाद्राक्षसम् ॥ ३५ ॥
ततो दशमुखस्त्वरंस्तमभिवीक्ष्य रामं रुषा
व्रजन्तमनुलक्ष्मणं जनकजां जहाराश्रमे ।
ततो रघुपतिः प्रियां दलकुटीरसंस्थापितां
न वीक्ष्य तु विमूर्च्छितो बहु विलप्य सीतेति ताम् ॥३६॥
वने निजगणाश्रमे नगतले जले पल्वले
विचित्य पतितं खगं पथि ददर्श सौमित्रिणा ।
जटायुवचनात् ततो दशमुखाहृतां जानकीं
विविच्य कृतवान् मृते पितरि वह्निकृत्यं प्रभुः ॥ ३७ ॥
प्रियाविरहकातरोऽनुजपुरःसरो राघवो
धनुर्धरधुरन्धरो हरिबलं नवालापिनम् ।
ददर्श ऋषभाचलाद्द्रविजबालिराजानुज-
प्रियं पवननन्दनं परिणतं हितं प्रेषितम् ॥ ३८ ॥
ततस्तदुदितं मतं पवनपुत्त्रसुग्रीवयो-
स्तृणाधिपतिभेदनं निजनृपासनस्थापितम् ।
विविच्य व्यवसायकैर्निजसखाप्रियं बालिनं
निहत्य हरिभूपतिं निजसखं स रामोऽकरोत् ॥ ३९ ॥
अथोत्तरमिमां हरिर्जनकजां समन्वेषयन्
जटायुसहजोदितैर्जलनिधिं तरन् वायुजः ।

दशाननपुरं विशन् जनकजां समानन्दयन्
अशोकवनिकाश्रमे रघुपतिं पुनः प्राययौ ॥ ४० ॥
ततो हनुमता बलादमितरक्षसां नाशनं
ज्वलज्ज्वलनसंकुलज्वलितदग्धलङ्कापुरम्।
विविच्य रघुनायको जलनिधिं रुषा शोषयन्
बबन्ध हरियूथपैः परिवृतो नगैरीश्वरः ॥
बभञ्ज पुरपत्तनं विविधसर्गदुर्गक्षमं
निशाचरपतेः क्रुधा रघुपतिः क्षती सन्नतिः ॥ ४१ ॥
ततोऽनुजयुतो युधि प्रबलचण्डकोदण्डभृत्
शरैः खरतरैः क्रुधा गजरथाश्वहंसाकुले।
करालकरवालतः प्रबलकालजिह्वाग्रतो
निहत्य वरराक्षसान् नरपतिर्बभौ सानुगः ॥ ४२ ॥
ततोऽतिबलवानरैर्गिरिमहीरुहोद्यत्करैः
करालतरताड़नैर्जनकजा रुषा नाशितान्।
निजघ्नुरमराईनानतिबलान् दशास्यानुगान्
नलाङ्गदहरीश्वराऽऽशुगसुतर्क्षराजादयः ॥ ४३ ॥
ततोऽतिबललक्ष्मणस्त्रिदशनाथशत्रुं रणे
जघान घनघोषणानुगगणैरसृक्प्रासनैः।
प्रहस्तविकटादिकानपि निशाचरान् सङ्गतान्।
निकुम्भमकराक्षकान् निशितखड्गपातैः क्रुधा ॥ ४४ ॥
ततो दशमुखो रणे गजरथाश्वपत्तीश्वरै-
रलङ्घ्यगणकोटिभिः परिवृतो युयोधायुधैः।
कपीश्वरचमूपतेः पतिमनन्तदिव्यायुधं
रघूद्वहमनिन्दितं सपदि सङ्गतो दुर्जयः ॥ ४५ ॥

दशाननमरिं ततो विधिवरस्मयावर्द्धितं
महाबलपराक्रमं गिरिमिवाचलं संयुगे ।
जघान रघुनायको निशितशायकैस्तद्धतं
निशाचरचमूपतिं प्रबलकुम्भकर्णं ततः ॥ ४६ ॥
तयोः खरतरैः शरैर्गगनमच्छमाच्छादितं
बभौ घनघटासमं मुखरमत्तड़िद्वङ्क्षिभिः ।
धनुर्गुणमहाशनिध्वनिभिरावृतं भूतलं
भयङ्करनिरन्तरं रघुपतेश्च रक्षःपतेः ॥ ४७ ॥
ततो धरणिजारुषा विविधरामबाणौजसा
पपात भुवि रावणस्त्रिदशनाथविद्रावणः ।
ततोऽतिकुतुकी हरिर्ज्वलनरक्षितां जानकीं
समर्प्य रघुपुङ्गवे निजपुरीं ययौ हर्षितः ॥ ४८ ॥
पुरन्दरकथादरः सपदि तत्र रक्षःपतिं
विभीषणमभीषणं समकरोत्ततो राघवः ॥ ४९ ॥
हरीश्वरगणावृतोऽवनिसुतायुतः सानुजो
रथे शिवसखेरिते सुविमले लसत्पुष्पके ।
मुनीश्वरगणार्च्चितो रघुपतिस्त्वयोध्यां ययौ
विविच्य मुनिलाञ्छनं गुहगृहेऽतिसख्यं स्मरन् ॥ ५० ॥
ततो निजगणावृतो भरतमातुरं सान्त्वयन्
स्वमातृगणवाक्यतः पितृनिजासने भूपतिः ।
वशिष्ठमुनिपुङ्गवैः कृतनिजाभिषेको विभुः
समस्तजनपालकः सुरपतिर्यथा संबभौ ॥ ५१ ॥
नरा बहुधनाकरा द्विजवरालापस्तत्पराः
स्वधर्म्मकृतनिश्चया स्वजनसङ्गता निर्भयाः ।

घनाः सुबहुवर्षिणो वसुमती सदा हर्षिता
भवत्यतिबले नृपे रघुपतावभूत् सज्जगत् ॥ ५२ ॥
गतायुतसमाः प्रियैर्निजगुणैः प्रजा रञ्जयन्
निजां रघुपतिः प्रियां निजमनोभवैर्मोहयन् ।
मुनीन्द्रगणसंयुतोऽप्ययजदादिदेवान्मखै-
र्धनैर्विपुलदक्षिणैरतुलवाजिमेधैस्त्रिभिः ॥ ५३ ॥
ततः किमपि कारणं मनसि भावयन् भूपति-
र्जहौ जनकजां वने रघुवरस्तदा निर्घृणः ।
ततो निजमतं स्मरन् समनयत् प्रचेतःसुतो
निजाश्रममुदारधीरघुपतेः प्रियां दुःखिताम् ॥ ५४ ॥
ततः कुशलवौ सुतौ प्रसुषुवे धरित्रीसुता
महाबलपराक्रमौ रघुपतेर्यशोगायनौ ।
स तामपि सुतान्वितां मुनिवरस्तु रामान्तिके
समर्पयदनिन्दितां सुरवरैः सदा वन्दिताम् ॥ ५५ ॥
ततो रघुपतिस्तु तां सुतयुतां रुदन्तीं पुरो
जगाद दहने पुनः प्रविश शोधनायात्मनः ।
इतीरितमवेक्ष्य सा रघुपतेः पदाब्जे नता
विवेश जननीयुता मणिगणोज्ज्वलं भूतलम् ॥ ५६ ॥
निरीक्ष्य रघुनायको जनकजाप्रयाणं स्मरन्
वशिष्ठगुरुयोगतोऽनुजयुतोऽगमत् स्वं पदम् ।
पुरःस्थितजनैः स्वकैः पशुभिरीश्वरः संस्पृशन्
मुदा सरयुजीवनं रथवरैः परीतो विभुः ॥ ५७ ॥
ये शृण्वन्ति रघूद्वहस्य चरितं कर्णामृतं सादरात्
संसारार्णवशोषणञ्च पठतामामोददं मोक्षदम् ।

रोगाणामिह शान्तये धनजनस्वर्गादिसम्पत्तये
वंशानामपि वृद्धये प्रभवति श्रीशः परेशः प्रभुः ॥ ५८ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे सूर्य्यवंशानु-
वर्णने श्रीरामचन्द्रचरितं नाम पञ्चमोऽध्यायः ।

चतुर्थोऽध्यायः ।

रामात् कुशोऽभूदतिथिस्ततोऽभून्निषधान्नभः ।
तस्मादभूत् पुण्डरीकः क्षेमधन्वाऽभवत् ततः ॥ १ ॥
देवानीकस्ततो हीनः पारिपात्रोऽथ हीनतः ।
बलाहकस्ततोऽर्कश्च रजनाभस्ततोऽभवत् ॥ २ ॥
खगणाद्विधृतस्तस्माद्धिरण्यनाभसंज्ञितः ।
ततः पुष्याद् ध्रुवस्तस्मात् स्यन्दनोऽथाग्निवर्णकः ॥ ३ ॥
तस्मात् शीघ्रोऽभवत् पुत्रः पिता मेऽतुलविक्रमः ।
तस्मान्मरुं मां केऽपीह वुधश्चापि सुमित्रकम् ॥ ४ ॥
कलापग्राममासाद्य विद्धि सत्तपसि स्थितम् ।
तवावतारं विज्ञाय व्यासात् सत्यवतीसुतात् ॥ ५ ॥
प्रतीक्ष्य कालं लक्षाब्दं कलेः प्राप्तस्तवान्तिकम् ।
जन्मकोव्यङ्कसां राशेर्नाशनं धर्म्मशासनम् ।
यशःकीर्त्तिकरं सर्वकामपूरं परात्मनः ॥ ६ ॥
कल्किरुवाच । ज्ञातस्तवान्वयं त्वाञ्च सूर्य्यवंशसमुद्भवम् ।
द्वितीयः कोऽपरः श्रीमान् महापुरुषलक्षणः ॥ ७ ॥
इति कल्किवचः श्रुत्वा देवापिर्मधुराक्षराम् ।
वाणीं विनयसम्पन्नः प्रवक्तुमुपचक्रमे ॥ ८ ॥
देवापिरुवाच । प्रलयान्ते नाभिपद्मात् तवाभूच्चतुराननः ।

तदीयतनयादत्रेश्चन्द्रस्तस्मात्ततो बुधः ॥ ९ ॥
तस्मात् पुरूरवा जज्ञे ययातिर्नाहुषस्ततः ।
देवयान्यां ययातिस्तु यदुं तुर्वसुमेव च ॥ १० ॥
शर्मिष्ठायां तथा द्रुह्युञ्चानुं पुरुञ्च सत्पते ! ।
जनयामास भूतादिर्भूतानीव सिसृक्षया ॥ ११ ॥
पूरोर्जन्मेजयस्तस्मात् प्रचिन्वानभवत् ततः ।
प्रवीरस्तन्मनस्युर्वै तस्माच्चाभयदोऽभवत् ॥ १२ ॥
उरुक्षयाच्च त्र्यरुणिस्ततोऽभूत् पुष्करारुणिः ।
बृहत्क्षेत्रादभूद्धस्ती यन्नाम्ना हस्तिनापुरम् ॥ १३ ॥
अजमीढोऽहिमीढश्च पुरुमीढस्तु तत्सुताः ।
अजमीढादभूदृक्षस्तस्मात् संवरणात् कुरुः ॥ १४ ॥
कुरोः परिक्षित् सुधनुर्जह्नुर्निषध एव च ।
सुहोत्रोऽभूत् सुधनुषश्च्यवनाच्च ततः कृती ॥ १५ ॥
ततो बृहद्रथस्तस्मात् कुशाग्रादृषभोऽभवत् ।
ततः सत्यजितः पुत्रः पुष्पवान्नहुषस्ततः ॥ १६ ॥
बृहद्रथान्यभार्य्यायां जरासन्धः परन्तपः ।
सहदेवस्ततस्तस्मात् सोमापिर्यत् श्रुतश्रवाः ॥ १७ ॥
सुरथाद्विदूरथतस्तस्मात् सार्वभौमोऽभवत् ततः ।
जयसेनाद्रथानीकोऽभूद् युतायुश्च कोपनः ॥ १८ ॥
तस्माद्देवातिथिस्तस्मादृक्षस्तस्माद्दिलीपकः ।
तस्मात् प्रतीपकस्तस्य देवापिरहमीश्वर ! ॥१९॥
राज्यं शान्तनवे दत्त्वा तपस्येकधिया चिरम् ।
कलापग्राममासाद्य त्वां दिदृक्षुरिहागतः ॥ २० ॥
मरुणाऽनेन मुनिभिरेभिः प्राप्य पदाम्बुजम् ।

तव, कालकरास्वाद् यास्याम्यात्मवतां पदम् ॥ २१ ॥
तयोरेवं वच श्रुत्वा कल्किः कमललोचनः ।
प्रहस्य मरुदेवापी समाश्वास्य समब्रवीत् ॥ २२ ॥
कल्किरुवाच । युवां परमधर्म्मज्ञौ राजानौ विदिताबुभौ ।
मदादेशकरौ भूत्वा निजराज्यं भरिष्यथः ॥ २३ ॥
मरो ! त्वामभिषेक्ष्यामि निजायोध्यापुरेऽधुना ।
हत्वा म्लेच्छानधर्मिष्ठान् प्रजाभूतविहिंसकान् ॥ २४ ॥
देवापे ! तव राज्ये त्वां हस्तिनापुरपत्तने ।
अभिषेक्ष्यामि राजर्षे ! हत्वा पुक्कसकान् रणे ॥ २५ ॥
मथुरायामहं स्थित्वा हरिष्यामि तु वो भयम् ।
शय्याकर्णानुष्ट्रमुखान् एकजङ्घान् विलोदरान् ॥ २६ ॥
हत्वा कृतं युगं कृत्वा पालयिष्याम्यहं प्रजाः ।
तपोवेशं व्रतं त्यक्त्वा समारुह्य रथोत्तमम् ॥ २७ ॥
युवां शस्त्रास्त्रकुशलौ सेनागणपरिच्छदौ ।
भूत्वा महारथौ लोके मया सह चरिष्यथः ॥ २८ ॥
विशाखयूपभूपालस्तनयां विनयान्विताम् ।
विवाहे रुचिरापाङ्गीं सुन्दरीं त्वां प्रदास्यति ॥ २९ ॥
सा वो भूपाल ! लोकानां स्वस्तये कुरु मे वचः ।
रुचिराश्वसुतां शान्तां देवापे ! त्वं समुद्वह ॥ ३० ॥
इत्याश्वासकथाः कल्केः श्रुत्वा तौ मुनिभिः सह ।
विस्मयाविष्टहृदयौ मेनाते हरिमीश्वरम् ॥ ३१ ॥
इति ब्रुवत्यभयदे आकाशात् सूर्य्यसन्निभौ ।
रथौ नानामणिव्रातघटितौ कामगौ पुरः ।
समायातौ ज्वलद्दिव्यशस्त्रास्त्रैः परिवारितौ ॥ ३२ ॥

दृष्टास्ते सदोमध्ये विश्वकर्म्मविनिर्म्मितौ ।
भूपा मुनिगणाः सभ्याः सहर्षाः किमितीरिताः ॥३३॥
कल्किरुवाच । युवामादित्यसोमेन्द्रयमवैश्रवणाङ्गजौ ।
राजानौ लोकरक्षार्थमाविर्भूतौ विदन्त्यमी ॥ ३४ ॥
कालेनाच्छादिताकारौ मम सङ्गादिहोदितौ ।
युवां रथावारुहतां शक्रदत्तं ममाज्ञया ॥ ३५ ॥
एवं वदति विश्वेशे पद्मानाथे सनातने ।
देवा ववर्षुः कुसुमैस्तुष्टुवुर्मुनयोऽग्रतः ॥ ३६ ॥
गङ्गावारिपरिक्लिन्नशिरोभूतिपरागवान् ।
शनैः पर्वतजासङ्गशिववत् पवनो ववौ ॥ ३७ ॥
तत्रायातः प्रमुदिततनुस्तप्तचामीकराभो
धर्म्मावासः सुरुचिरजटाचीरभृद्दण्डहस्तः ।
लोकातीतो निजतनुमरुन्नाशिताऽधर्म्मसङ्ग-
स्तेजोराशिः सनकसदृशो मस्करी पुष्कराक्षः ॥ ३८ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
चन्द्रवंशानुकीर्त्तनं नाम चतुर्थोऽध्यायः ।

पञ्चमोऽध्यायः ।

शुक उवाच । अथ कल्किः समालोक्य सदसाम्पतिभिः सह
समुत्थाय ववन्दे तं पाद्यार्घ्याचमनादिभिः ॥ १ ॥
वृद्धं संवेश्य तं भिक्षुं सर्वाश्रमनमस्कृतम् ।
पप्रच्छ को भवानत्र ? मम भाग्यादिहागतः ॥ २ ॥
प्रायशो मानवा लोके लोकानां पारणेच्छया ।
चरन्ति सर्वसुहृदः पूर्णा विगतकल्मषाः ॥ ३ ॥

भस्कर्य्युवाच। अहं ज्ञतयुगं श्रीश! तवादेशकरं परम्।
तवाविर्भावविभवमीक्षणार्थमिहागतम्॥ ४॥
निरुपाधिर्भवान् कालः सोपाधित्वमुपागतः।
क्षणदण्डलवाद्यङ्गैर्मायया रचितं त्वया॥ ५॥
पक्षाहोरात्रमासर्त्तु संवत्सरयुगादयः।
तवेच्छया चरन्त्येते मनवश्च चतुर्दश॥ ६॥
स्वायम्भुवस्तु प्रथमस्ततः स्वारोचिषो मनुः।
तृतीय उत्तमस्तस्माच्चतुर्थस्तामसः स्मृतः॥ ७॥
पञ्चमो रैवतः षष्ठश्चाक्षुषः परिकीर्त्तितः।
वैवस्वतः सप्तमो वै ततः सावर्णिरष्टमः॥ ८॥
नवमो दक्षसावर्णिर्ब्रह्मसावर्णिकस्ततः।
दशमो धर्म्मसावर्णिरेकादशः स उच्यते॥ ९॥
रुद्रसावर्णिकस्तत्र मनुर्वै द्वादशः स्मृतः।
त्रयोदशमनुर्वेदसावर्णिर्लोकविश्रुतः॥ १०॥
चतुर्दशेन्द्रसावर्णिरेते तव विभूतयः।
यान्त्यायान्ति प्रकाशन्ते नामरूपादिभेदतः॥ ११॥
द्वादशाब्दसहस्रेण देवानाञ्च चतुर्युगम्।
चत्वारि त्रीणि द्वे चैकं सहस्रगणितं मतम्॥ १२॥
तावत् शतानि चत्वारि त्रीणि द्वे चैकमेव हि।
सन्ध्याक्रमेण तेषान्तु सन्ध्यांशोऽपि तथाविधः॥ १२॥
एकसप्ततिकं तत्र युगं भुङ्क्ते मनुर्भुवि।
मनूनामपि सर्वेषामेवं परिणतिर्भवेत्।
दिवा प्रजापतेस्तत्तु निशा सा परिकीर्त्तिता॥ १४॥
अहोरात्रञ्च पक्षस्ते माससंवत्सरर्त्तवः।

तदुपाधिकृतः कालो ब्रह्मणो जन्ममृत्युकृत् ॥ १५ ॥
शतसंवत्सरे ब्रह्मा लयं प्राप्नोति हि त्वयि ।
लयान्ते त्वन्नाभिमध्यादुत्थितः सृजति प्रभुः ॥ १६ ॥
तत्र कृतयुगन्तेऽहं कालं सद्धर्मपालकम् ।
कृतकृत्याः प्रजा यत्र तन्नाम्ना मां कृतं विदुः ॥ १७ ॥
इति तद्वच आश्रुत्य कल्किर्निजजनावृतः ।
प्रहर्षमतुलं लब्ध्वा श्रुत्वा तद्वचनामृतम् ॥ १८ ॥
अवहित्थामुपालक्ष्य युगस्याह जनान् हितान् ।
योद्धुकामः कलेः पूर्य्यां हृष्टो विशसने प्रभुः ॥ १९ ॥

गजरथतुरगान्नरांश्च योधान्
कनकविचित्रविभूषणाचिताङ्गान् ।
धृतविविधवरास्त्रशस्त्रपूगान्
युधिनिपुणान् गणयध्वमानयध्वम् ॥ २० ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
कृतयुगागमनं नाम पञ्चमोऽध्यायः ।

षष्ठोऽध्यायः ।

सूत उवाच । इति तौ मरुदेवापी श्रुत्वा कल्केर्वचः पुरः ।
कृतोद्वाहौ रथारूढौ समायातौ महाभुजौ ॥ १ ॥
नानायुधधरैः सैन्यैरावृतौ शूरमानिनौ ।
बद्धगोधाङ्गुलित्राणौ दंशितौ बद्धहस्तकौ ॥ २ ॥
कार्ष्णायसशिरस्त्राणौ धनुर्द्धरधुरन्धरौ ।
अक्षौहिणीभिः षड्भिस्तु कम्पयन्तौ भुवं भरैः ॥ ३ ॥
विशाखयूपभूपस्तु गजलक्षैः समावृतः ।

अश्वैः सहस्रनियुतैः रथैः सप्तसहस्रकैः ॥ ४ ॥
पदातिभिर्द्विलक्षैश्च सन्नद्धैर्धृतकार्मुकैः ।
वातोद्धतोत्तरोष्णीषैः सर्वतः परिवारितः ॥ ५ ॥
रुधिराश्वसहस्राणां पञ्चाशद्भिर्महारथैः ।
गजैर्दशशतैर्मत्तैर्नवलक्षैर्वृतो बभौ ॥ ६ ॥
अक्षौहिणीभिर्दशभिः कल्किः परपुरञ्जयः ।
समावृतस्तथा देवैरेवमिन्द्रो दिवि स्वराट् ॥ ७ ॥
भ्रातृपुत्रसुहृद्भिश्च मुदितः सैनिकैर्वृतः ।
ययौ दिग्विजयाकाङ्क्षी जगतामीश्वरः प्रभुः ॥ ८ ॥
काले तस्मिन् द्विजो भूत्वा धर्म्मः परिजनैः सह ।
समाजगाम कलिना बलिनापि निराकृतः ॥ ९ ॥
ऋतं प्रसादमभयं सुखं मुदमुथ स्वयम् ।
योगमर्थं ततोऽदर्पं स्मृतिं क्षेमं प्रतिश्रयम् ॥ १० ॥
नरनारायणौ चोभौ हरेरंशौ तपोव्रतौ ।
धर्म्मस्त्वेतान् समादाय पुत्रान् स्त्रीश्चागतस्त्वरन् ॥ ११ ॥
श्रद्धा मैत्री दया शान्तिस्तुष्टिः पुष्टिः क्रियोन्नतिः ।
बुद्धिर्मेधा तितिक्षा च ह्रीर्मूर्त्तिर्धर्म्मपालकाः ॥ १२ ॥
एतास्तेन सहायाता निजबन्धुगणैः सह ।
कल्किमालोकितं तत्र निजकार्य्यं निवेदितुम् ॥ १३ ॥
कल्किर्द्विजं समासाद्य पूजयित्वा यथाविधि ।
प्रोवाच विनयापन्नः कस्त्वं ? कस्मादिहागतः ? ॥१४॥
स्त्रीभिः पुत्रैश्च सहितः क्षीणपुण्य इव ग्रहः ।
कस्य वा ? विषयाद्राज्ञस्तत्त्वं वद तत्वतः ॥ १५ ॥
पुत्राः स्त्रियश्च ते दीनाः हीनस्वबलपौरुषाः ।

वैष्णवाः साधवो यद्वत् पाषण्डैश्च तिरस्कृताः ॥ १६ ॥
कल्केरिति वचः श्रुत्वा धर्म्मः शर्म्म निजं स्मरन् ।
प्रोवाच कमलानाथमनाथस्त्वतिकातरः ॥ १७ ॥
पुत्रैः स्त्रीभिर्निजजनैः कृताञ्जलिपुटैर्हरिम् ।
स्तुत्वा नत्वा पूजयित्वा मुदितं तं दयापरम् ॥ १८ ॥
धर्म्म उवाच । शृणु कल्के ! समाख्यानं धर्म्मोऽहं ब्रह्मरूपिणः ।
तव वक्षःस्थलाज्जातः कामदः सर्वदेहिनाम् ॥ १९ ॥
देवानामग्रणीर्हव्यकव्यानां कामधुग् विभुः ।
तवाज्ञया चराम्येव साधुकीर्त्तिकृदन्वहम् ॥ २० ॥
सोऽहं कालेन बलिना कलिनापि निराकृतः ।
शककाम्बोजशबरैः सर्वैरावासवासिना ॥ २१ ॥
अधुना तेऽखिलाधार ! पादमूलमुपागताः ।
यथा संसारकालाग्निसन्तप्ताः साधवोऽर्दिताः ॥ २२ ॥
इति वाग्भिरपूर्वाभिर्धर्म्मेण परितोषितः ।
कल्किः कल्कहरः श्रीमानाह संहर्षयन् शनैः ॥ २३ ॥
धर्म्म ! कृतयुगं पश्य मरुं चन्द्रांशुवंशजम् ।
मां जानासि यथा जातं धातृप्रार्थितविग्रहम् ॥ २४ ॥
कीटकैर्बौद्धदलनमिति मत्वा सुखी भव ।
अवैष्णवानामन्येषां तवोपद्रवकारिणाम् ।
जिघांसुर्यामि सेनाभिश्चर गां त्वं विनिर्भयः ॥ २५ ॥
का भीतिस्ते ? क्व मोहोऽस्ति ? यज्ञदानतपोव्रतैः ।
सहितैः सञ्चर विभो ! मयि सत्ये व्युपस्थिते ॥ १६ ॥
अहं यामि त्वयागच्छ स्वपुत्रैर्बान्धवैः सह ।
दिशां जयार्थं त्वं शत्रुनिग्रहार्थं जगत्प्रिय ! ॥ २७ ॥

इति कल्के र्वच: श्रुत्वा धर्म्म: परमहर्षित:।
गन्तुं कृतमतिस्तेन आधिपत्यममुं स्मरन् ॥ २८ ॥
सिद्धाश्रमे निजजनानवस्थाप्य स्त्रियश्च ता: ॥ २९ ॥
सन्नद्ध: साधुसत्कारैर्वेदब्रह्ममहारथ:।
नानाशास्त्रान्वेषणेषु सङ्कल्पवरकार्मुक: ॥ ३० ॥
सप्तस्वराश्वो भूदेवसारथिर्वह्निराश्रय:।
क्रियाभेदबलोपेत: प्रययौ धर्म्मनायक: ॥ ३१ ॥
यज्ञदानतप:पात्रैर्यमैश्च नियमैर्वृत:।
खशकाम्बोजकान् सर्वान् शवरान् वर्वरानपि ॥ ३२ ॥
जेतुं कल्कि र्ययौ यत्र कलेरावासमीप्सितम्।
भूतवासबलोपेतं सारमेयवराकुलम् ॥ ३३ ॥
गोमांसपूतिगन्धाढ्यं काकोलूकशिवावृतम्।
स्त्रीणां दुर्द्यूतकलहविवादव्यसनाश्रयम् ॥ ३४ ॥
घोरं जगद्भयकरं कामिनीस्वामिनं गृहम्।
कलि: श्रुत्वोद्यमं कल्के: पुत्रपौत्रवृत: क्रुधा ॥ ३५ ॥
पुराद्विशसनान् प्रायात् पेचकाच्चरथोपरि।
धर्म: कलिं समालोक्य ऋषिभि: परिवारित: ॥ ३६ ॥
युयुधे तेन सहसा कल्किवाक्यप्रचोदित:।
ऋतेन दम्भ: संग्रामे प्रसादो लोभमाह्वयत् ॥ ३७ ॥
समयादभयं क्रोधो भयं सुखमुपाययौ।
निरयो मुदमासाद्य युयुधे विविधायुधै: ॥ ३८ ॥
आधिर्योगेन च व्याधि: क्षेमेण च बलीयसा।
प्रश्रयेण तथा ग्लानिर्जरास्मृतिमुपाह्वयत् ॥ ३९ ॥
एवं वृत्तो महाघोरो युद्ध: परमदारुण:।

तं द्रष्टुमागता देवा ब्रह्माद्याः खे विभूतिभिः ॥ ४० ॥
मरुः खशैश्च काम्बोजैर्युयुधे भीमविक्रमैः ।
देवापिः समरे चोनैर्बर्बरैस्तद्गणैरपि ॥ ४१ ॥
विशाखयूपभूपालः पुलिन्दैः श्वपचैः सह ।
युयुधे विविधैः शस्त्रैरस्त्रैर्दिव्यैर्महाप्रभैः ॥ ४२ ॥
कल्किः कोकविकोकाभ्यां वाहिनीभिर्वरायुधैः ।
तौ तु कोकविकोकौ च ब्रह्मणो वरदर्पितौ ॥ ४३ ॥
भ्रातरौ दानवश्रेष्ठौ मत्तौ युद्धविशारदौ ।
एकरूपौ महासत्त्वौ देवानां भयवर्द्धनौ ॥ ४४ ॥
पदातिकौ गदाहस्तौ वज्राङ्गौ जयिनौ दिशाम् ।
शुम्भेः परिवृतौ मृत्युजितावेकत्र योधनात् ॥ ४५ ॥
ताभ्यां स युयुधे कल्किः सेनागणसमन्वितः ।
शुभानां कल्किसैन्यानां समरस्तुमुलोऽभवत् ॥ ॥ ४६ ॥
क्ष्वेषितैर्बृंहितैर्दन्तशब्दैष्टङ्कारनादितैः ।
शूरोत्क्रुष्टैर्बाहुवेगैः संशब्दैस्तलताड़नैः ॥ ४७ ॥
सम्पूरिता दिशः सर्वा लोका नो शर्म लेभिरे ।
देवाश्च भयसंत्रस्ता दिवि व्यस्तपथा ययुः ॥ ४८ ॥

पाशैर्दण्डैः खड्गशक्त्यृष्टिशूलै-
र्गदाघातैर्बाणपातैश्च घोरैः ।
युद्धे शूराश्छिन्नबाह्वङ्घ्रिमध्याः
पेतुः संख्ये शतशः कोटिशश्च ॥ ४९ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
कल्किसेनासंग्रामो नाम षष्ठोऽध्यायः ।

सप्तमोऽध्यायः ।

सूत उवाच । एवं प्रवृत्ते संग्रामे धर्म्मः परमकोपनः ।
कृतेन सहितो घोरं युयुधे कलिना सह ॥ १ ॥
कलिर्दमितबाणौघैर्धर्म्मस्यापि कृतस्य च ।
पराभूतः पुरीं प्रायात् त्यक्त्वा गर्दभवाहनम् ॥ २ ॥
विच्छिन्नपेचकरथः स्रवद्रक्ताङ्गसञ्चयः ।
कुत्सुगन्धः करालास्यः स्त्रीस्वामिकमगाद् गृहम् ॥ ३ ॥
दम्भः सम्भोगरहितोद्धृतबाणगणाहतः ।
व्याकुलः स्वकुलाङ्गारो निःसारः प्राविशद् गृहम् ॥ ४ ॥
लोभः प्रसादाभिहतो गदया भिन्नमस्तकः ।
सारमेयरथं छिन्नं त्यक्त्वागाद्रुधिरं वमन् ॥ ५ ॥
अभयेन जितः क्रोधः कषायीकृतलोचनः ।
गन्धाखुवाहं विच्छिन्नं त्यक्त्वा विशसनं गतः ॥ ६ ॥
भयं सुखतलाघाताद्गतासुर्न्यपतद् भुवि ।
निरयो मुदमुष्टिभ्यां पीड़ितो यममाययौ ॥ ७ ॥
आधिव्याध्यादयः सर्वे त्यक्त्वा वाहमुपाद्रुवन् ।
नानादेशान् भयोद्विग्ना कृतबाणप्रपीड़िताः ॥ ८ ॥
धर्म्मः कृतेन सहितो गत्वा विशसनं कलेः ।
नगरं बाणदहनैर्ददाह कलिना सह ॥ ९ ॥
कलिर्विप्लुष्टसर्वाङ्गो मृतदारो मृतप्रजः ।
जगामैको रुदन् दीनो वर्षान्तरमलक्षितः ॥ १० ॥
मरुस्तु शककाम्बोजान् जघ्ने दिव्यास्त्रतेजसा ।
देवापिः शबरांश्चोलान् बर्बरांस्तद्गणानपि ॥ ११ ॥
दिव्यास्त्रशस्त्रसम्पातैरर्दयामास वीर्य्यवान् ।

विशाखयूपभूपालः पुलिन्दान् पुक्कसानपि ॥ १२ ॥
जघान विमलप्रज्ञः खड्गपातेन भूरिणा ।
नानास्त्रशस्त्रवर्षैस्ते योधा नेशुरनेकधा ॥ १३ ॥
कल्किः कोकविकोकाभ्यां गदापाणिर्युधां पतिः ।
युयुधे विन्यासविज्ञो लोकानां जनयन् भयम् ॥ १४ ॥
वृकासुरस्य पुत्रौ तौ नप्तारौ शकुनेर्हरिः ।
तयोः कल्किः स युयुधे मधुकैटभयोर्यथा ॥ १५ ॥
तयोर्गदाप्रहारेण चूर्णिताङ्गस्य तत्पतेः ।
करात् च्युतापतद् भूमौ दृष्ट्वोचुरित्यहो जनाः ॥ १६ ॥
ततः पुनः क्रुधा विष्णुर्जगज्जिष्णुर्महाभुजः ।
भल्लकेन शिरस्तस्य विकोकस्याच्छिनत् प्रभुः ॥ १७ ॥
मृतो विकोकः कोकस्य दर्शनादुत्थितो बली ।
तद् दृष्ट्वा विस्मिता देवाः कल्किश्च परवीरहा ॥ १८ ॥
प्रतिकर्तुर्गदापाणेः कोकस्याप्यच्छिनच्छिरः ।
मृतः कोको विकोकस्य दृष्टिपातात् समुत्थितः ॥ १९ ॥
पुनस्तौ मिलितौ तेन युयुधाते महाबलौ ।
कामरूपधरौ वीरौ कालमृत्यू इवापरौ ॥ २० ॥
खड्गचर्मधरौ कल्किं प्रहरन्तौ पुनः पुनः ।
कल्किः क्रुधा तयोस्तद्वद् बाणेन शिरसी हृते ॥ २१ ॥
पुनर्लग्ने समालोक्य हरिश्चिन्तापरोऽभवत् ।
विसत्त्वमथालोक्य तुरगस्तावताड़यत् ॥ २२ ॥
कालकल्पौ दुराधर्षौ तुरगेणार्दितौ भृशम् ।
कल्किं स्तं जघ्नतुर्बाणैरमर्षाताम्रलोचनौ ॥ २३ ॥
तयोर्भुजान्तरं सोऽश्वः क्रुधा समदशद् भृशम् ।

तौ तु प्रभिन्नास्थिभुजौ विशस्ताङ्गदकार्मुकौ।
पुच्छं जगृहतुः सप्तेर्गोपुच्छं बालकाविव॥ २४॥
धृतपुच्छौ तु तौ ज्ञात्वा सप्तिः परमकोपनः।
पश्चात् पद्भ्यां दृढ़ं जघ्ने तयोर्वक्षसि वज्रवत्॥ २५॥
त्यक्तपुच्छौ मूर्च्छितौ तौ तत्क्षणात् पुनरुत्थितौ।
पुरतः कल्किमालोक्य बभाषाते स्फुटाक्षरौ॥ २६॥
ततो ब्रह्मा तमभ्येत्य कृताञ्जलिपुटः शनैः।
प्रोवाच कल्किं नैवामू शस्त्रास्त्रैर्वधमर्हतः॥ २७॥
कराघातादेककाले उभयोर्निर्मितो वधः।
उभयोर्दर्शनादेव नोभयोर्मरणं क्वचित्।
विदित्वेति कुरुष्वात्मन्! युगपच्चानयोर्बधम्॥ २८॥
इति ब्रह्मवचः श्रुत्वा त्यक्तशस्त्रास्त्रवाहनः।
तयोः प्रहरतोः स्वैरं कल्किर्दानवयोः क्रुधा।
मुष्टिभ्यां वज्रकल्पाभ्यां बभञ्ज शिरसी तयोः॥ २९॥
तौ तत्र भग्नमस्तिष्कौ भग्नशृङ्गावगाविव।
पेततुर्दिवि देवानां भयदौ भुवि बाधकौ॥ ३०॥
तद्दृष्ट्वा महदाश्चर्यं गन्धर्वाप्सरसां गणाः।
ननृतुर्जगुस्तुष्टुवुश्च मुनयः सिद्धचारणाः।
देवाश्च कुसुमासारैर्ववर्षुर्हर्षमानसाः॥ ३१॥
दिवि दुन्दुभयो नेदुः प्रसन्नाश्चाभवन् दिशः।
तयोर्बधप्रमुदितः कविर्दशसहस्रकान्।
साश्वान् महारथान् साक्षादहनद्दिव्यसायकैः॥ ३२॥
प्राज्ञः शतसहस्राणां योधानां रणमूर्द्धनि।
चयं निन्ये सुमन्त्रस्तु रथिनां पञ्चविंशतिं॥ ३३॥

एवमन्ये गार्ग्यभर्ग्यविशालाद्या महारथान् ।
निजघ्नुः समरे क्रुद्धा निषादान् म्लेच्छवर्व्वरान् ॥ ३४ ॥
एवं विजित्य तान् सर्वान् कल्किर्भूपगणैः सह ।
शय्याकर्णैश्च भल्लाटनगरं जेतुमाययौ ॥ ३५ ॥
नानावाद्यैर्लोकसङ्घैर्वरास्त्रैः नानावस्त्रैर्भूषणैर्भूषिताङ्गैः ।
नानावाहैश्चामरैर्वीज्यमानैः यातो योद्धुं कल्किरत्युग्रसेनः॥३६॥
इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे कोक-
विकोकादीनां वधो नाम सप्तमोऽध्यायः ।

अष्टमोऽध्यायः ।

सूत उवाच । सेनागणैः परिवृतः कल्किर्नारायणः प्रभुः ।
भल्लाटनगरं प्रायात् खड्गधृक् सप्तिवाहनः ॥ १ ॥
स भल्लाटेश्वरो योगी ज्ञात्वा विष्णुं जगत्पतिम् ।
निजसेनागणैः पूर्णो योद्धुकामो हरिं ययौ ॥ २ ॥
स हर्षोत्पुलकः श्रीमान्! दीर्घाङ्गः कृष्णभावनः ।
शशिध्वजो महातेजा गजायुतबलः सुधी ॥ ३ ॥
तस्य पत्नी महादेवी विष्णुव्रतपरायणा ।
सुशान्ता स्वामिनं प्राह कल्किना योद्धुमुद्यतम् ॥ ४ ॥
नाथ! कान्तं जगन्नाथं सर्व्वान्तर्यामिनं प्रभुम् ।
कल्किं नारायणं साक्षात् कथं त्वं प्रहरिष्यसि ॥ ५ ॥
शशिध्वज उवाच। सुशान्ते! परमो धर्म्मः प्रजापतिविनिर्मितः।
युद्धे प्रहारः सर्वत्र गुरौ शिष्ये हरेरिव ॥ ६ ॥
जीवतो राजभोगः स्यात् मृतः स्वर्गे प्रमोदते ।
युद्धे जयो वा मृत्युर्वा क्षत्त्रियाणां सुखावहः ॥ ७ ॥

सुशान्तोवाच। देवत्वं भूपतित्वं वा विषयाविष्टकामिनाम्।
उन्मदानां भवेद्देव न हरेः पादसेविनाम्॥ ८॥
त्वं सेवकः स चापीशस्त्वं निष्कामः स चाप्रदः।
युवयोर्युद्धमिलनं कथं मोहाद् भविष्यति॥ ९॥
शशिध्वज उवाच। द्वन्द्वातीते यदि द्वन्द्वमीश्वरे सेवके तथा।
देहावेशाल्लीलयैव सा सेवा स्यात्तया मम॥ १०॥
देहावेशादीश्वरस्य कामाद्या दैहिका गुणाः।
मायाङ्गा यदि जायन्ते विषयाश्च न किं तथा॥ ११॥
ब्रह्मतो ब्रह्मतेशस्य शरीरित्वे शरीरिता।
सेवकस्याभेददृशस्त्वेवं जन्मलयोदयाः॥ १२॥
सेव्यसेवकता विष्णोर्माया सेवेति कीर्त्तिता।
द्वैताद्वैतस्य चेष्टैषा त्रिवर्गजनिका सताम्॥ १३॥
अतोऽहं कल्किना योद्धुं यामि कान्ते! त्वसेनया।
त्वं तं पूजय कान्तेऽद्य! कमलापतिमीश्वरम्॥ १४॥
कृतार्थोऽहं त्वया विष्णुसेवासम्मिलितात्मना।
स्वामिन्निह परत्रापि वैष्णवी प्रथिता गतिः॥१५॥
इति तस्या वल्गुवाग्भिः प्रणतायाः शशिध्वजः।
आत्मानं वैष्णवं मेने साश्रुनेत्रो हरिं स्मरन्॥ १६॥
तामालिङ्ग्य प्रमुदितः शूरैर्बहुभिरावृतः।
वदन्नाम स्मरन् रूपं वैष्णवैर्योद्धुमाययौ॥ १७॥
गत्वा तु कल्किसेनायां विद्राव्य महतीं चमूम्।
शय्याकर्णगणैर्वीरैः सन्नद्धैरुद्यतायुधैः॥ १८॥
शशिध्वजसुतः श्रीमान्! सूर्य्यकेतुर्महाबलः।
मरुभूपेन युयुधे वैष्णवो धन्विनां वरः॥ १९॥

तस्यानुजो बृहत्केतुः कान्तः कोकिलनिस्वनः।
देवापिना स युयुधे गदायुद्धविशारदः॥ २०॥
विशाखयूपभूपस्तु शशिध्वजनृपेण च।
युयुधे विविधैः शस्त्रैः करिभिः परिवारितः॥ २१॥
रुधिराश्वो धनुर्धारी लघुहस्तः प्रतापवान्।
रजस्यानेन युयुधे भर्ग्यः शान्तेन धन्विना॥ २२॥
शूलैः प्रासैर्गदाघातैर्बाणशक्त्यृष्टितोमरैः।
भल्लैः खड्गैर्भूषण्डीभिः कुन्तैः समभवद्रणः॥ २३॥
पताकाभिर्ध्वजैश्चिह्नैस्तोमरैश्छत्रचामरैः।
प्रोद्भूतधूलिपटलैरन्धकारो महानभूत्॥ २४॥
गगनेऽनुघना देवाः के वा वासं न चक्रिरे।
गन्धर्वैः साधुसन्दर्भैर्गायनैरमृतायनैः॥ २५॥
द्रष्टुं समागताः सर्वे लोकाः समरमद्भुतम्।
शङ्खदुन्दुभिसन्नादैरास्फोटैर्बृंहितैरपि॥ २६॥
क्ष्वेषितैर्योधनोत्क्रुष्टैर्लोका मूका इवाभवन्।
रथिनो रथिभिः शाकं पदाताश्च पदातिभिः॥ २७॥
हया हयैरिभाश्चेभैः समरोऽमरदानवैः।
यथाभवत् स तु घनो यमराष्ट्रविवर्द्धनः॥ २८॥
शशिध्वजचमूनाथैः कल्किसेनाधिपः सह।
निपेतुः सैनिका भूमौ छिन्नबाह्वङ्घ्रिकन्धराः॥ २९॥
धावन्तोऽतिब्रुवन्तश्च विकुर्वन्तोऽसृगुक्षिताः।
उपर्युपरि सञ्छन्ना गजाश्वरथमर्दिताः॥ ३०॥
निपेतुः प्रधने वीराः कोटिकोटिसहस्रशः।
भूते सानन्दसन्दोहाः स्रवन्तो रुधिरोदकम्॥ ३१॥

उष्णीषहंसा: सञ्छिन्नगजरोधो रथप्लवा:।
करोरुमीनाभरणमसिकाञ्चनवालुका: ॥ ३२ ॥
एवं प्रवृत्ता: संग्रामे नद्य: सद्योऽतिदारुणा:।
सूर्य्यकेतुस्तु मरुणा सहितो युयुधे बली ॥ ३३ ॥
कालकल्पो दुराधर्षो मरुं बाणैरताड़यत्।
मरुस्तु तत्र दशभिर्मार्गणैरदरद् भृशम् ॥ ३४ ॥
मरुबाणाहतो वीर: सूर्य्यकेतुरमर्षित:।
जघान तुरगान् कोपात् पदोद्घातेन तद्रथम् ॥ ३५ ॥
चूर्णयित्वाऽथ तेनापि तस्य वक्षस्यताड़यत्।
गदाघातेन तेनापि मरुर्मूर्च्छामवाप ह॥ ३६ ॥
सारथिस्तमपोवाह रथेनान्येन धर्म्मवित्।
बृहत्केतुश्च देवापिं बाणै: प्राच्छादयद् बली ॥ ३७ ॥
धनुर्विकृष्य तरसा नीहारेण यथा रविम्।
स तु बाणमयं वर्षं परिवार्य्य निजायुधै: ॥ ३८ ॥
बृहत्केतुं दृढ़ं जघ्ने कङ्कपत्रै: शिलाशितै:।
भिन्नं शूलमथालोक्य धनुर्गृह्य पतत्त्रिभि: ॥ ३९ ॥
शितधारै: स्वर्णपुङ्खैर्गाङ्गपत्रैरयोमुखै:।
देवापिमाशुगैर्जघ्ने बृहत्केतु: ससैनिकम् ॥ ४० ॥
देवापिस्तद्धनुर्दिव्यं चिच्छेद निशितै: शरै:।
छिन्नधन्वा बृहत्केतु: खड्गपाणिर्जिघांसया ॥ ४१ ॥
देवापे: सारथिं शाश्वं जघ्ने शूरो महामृधे।
स देवापिर्धनुस्त्यक्त्वा तलेनाहत्य तं रिपुम् ॥ ४२ ॥
भुजयोरन्तरानीय निष्पिपेष स निर्दय:।
तं द्वाष्टवर्षं निष्क्रान्तं मूर्च्छितं शत्रुणार्दितम् ॥ ४३ ॥

अनुजं वीक्ष्य देवापि मूर्ध्नि सूर्य्यध्वजोऽवधीत् ।
मुष्टिना वज्रपातेन सोऽपतन्मूर्च्छितो भुवि ।
मूर्च्छितस्य रिपुः क्रोधात् सेनागणमताड़यत् ॥ ४४ ॥

शशिध्वजः सर्वजगन्निवासं
कल्किं पुरस्तादभिसूर्य्यवर्चसम् ।
श्यामं पिशङ्गाम्बरमम्बुजेक्षणं
बृहद्भुजं चारुकिरीटभूषिणम् ॥ ४५ ॥
नानामणिव्रातचिताङ्गशोभया
निरस्तलोकेक्षणहृत्तमोमयम् ।
विशाखयूपादिभिरावृतं प्रभुं
ददर्श धर्मेण कृतेन पूजितम् ॥ ४६ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे शशिध्वज-कल्किसेनयोर्युद्धं नाम अष्टमोऽध्यायः ।

नवमोऽध्यायः ।

सूत उवाच । हृदि ध्यानास्पदं रूपं कल्केर्दृष्ट्वा शशिध्वजः ।
पूर्णं खड्गधरं चारुतुरगारूढ़मब्रवीत् ॥ १ ॥
धनुर्बाणधरं चारुविभूषणवराङ्गकम् ।
पापतापविनाशार्थमुद्यतं जगतां परम् ॥ २ ॥
प्राह तं परमात्मानं हृष्टरोमा शशिध्वजः ।
एह्येहि पुण्डरीकाक्ष ! प्रहारं कुरु मे हृदि ॥ ३ ॥
अथवात्मन् ! बाणभिया तमोऽन्धे हृदि मे विश ।
निर्गुणस्य गुणज्ञत्वमद्वैतस्यास्त्रताड़नम् ॥ ४ ॥

निष्कामस्य जयोद्‌योगसहायं यस्य सैनिकम् ।
लोका: पश्यन्तु युद्धे मे द्वैरथे परमात्मन: ॥ ५ ॥
परबुद्धिर्यदि दृढ़ं प्रवृत्ता विभवे त्वयि ।
शिवविष्णोर्भेदकृते लोकं यास्यामि संयुगे ॥ ६ ॥
इति राज्ञो वच: श्रुत्वा अक्रोध: क्रुद्धवद्विभु: ।
बाणैरताड़यत् संख्ये धृतायुधमरिन्दमम् ॥ ७ ॥
शशिध्वजस्तत्प्रहारमगणय्य वरायुधै: ।
तं जघ्ने बाणवर्षेण धाराभिरिव पर्वतम् ॥ ८ ॥
तद् बाणवर्षभिन्नाङ्ग: कल्कि: परमकोपन: ।
दिव्यै: शस्त्रास्त्रसङ्घातैस्तयोर्युद्धमवर्त्तत ॥ ९ ॥
ब्रह्मास्त्रस्य च ब्रह्मास्त्रैर्वायव्यस्य च पर्वतै: ।
आग्नेयस्य च पार्ज्जन्यै: पन्नगस्य च गारुड़ै: ॥ १० ॥
एवं नानाविधैरस्त्रैरन्योऽन्यमभिजघ्नतु: ।
लोका: सपाला: संत्रस्ता युगान्तमिव मेनिरे: ॥११॥
देवा बाणाग्निसंत्रस्ता अगमन् खगमा: किल ।
ततोऽतिवितथोद्योगौ वासुदेवशशिध्वजौ ॥ १२ ॥
निरस्त्रौ बाहुयुद्धेन युयुधाते परस्परम् ।
पदाघातैस्तलाघातैर्मुष्टिप्रहरणैस्तथा ॥ १३ ॥
नियुद्धकुशलौ वीरौ मुमुदाते परस्परम् ।
वराहोद्धृतशब्देन तं तलेनाहनद्धरि: ॥ १४ ॥
स मूर्च्छितो नृप: कोपात् समुत्थाय च तत्क्षणात् ।
मुष्टिभ्यां वज्रकल्पाभ्यामबधीत् कल्किमोजसा ।
स कल्किस्तत्प्रहारेण पपात भुवि मूर्च्छित: ॥ १५ ॥
धर्म्म: कृतश्च तं दृष्ट्वा मूर्च्छितं जगदीश्वरम् ।

समागतौ तमानेतुं कक्षे तौ जगृहे नृपः ॥ १६ ॥
कल्किं वक्षस्युपादाय लब्धार्थः प्रययौ गृहम्।
युद्धे नृपाणामन्येषां पुत्रौ दृष्ट्वा सुदुर्जयौ ॥ १७ ॥

कल्किं सुराधिपपतिं प्रधने विजित्य
धर्मं कृतञ्च निजकक्षयुगे निधाय।
हर्षोल्लसद्धृदय उत्पुलकः प्रमाथी
गत्वा गृहं हरिगृहे ददृशे सुशान्ताम् ॥ १८ ॥

दृष्ट्वा तस्याः सुललितमुखं वैष्णवीनाञ्च मध्ये
गायन्तीनां हरिगुणकथास्तामथ प्राह राजा।
देवादीनां विनयवचसा शम्भले जन्मवाना
विद्यालाभं परिणयविधिं म्लेच्छपाषण्डनाशम् ॥ १९ ॥

कल्किः स्वयं हृदि समायमिहागतोऽद्धा
मूर्च्छाछलेन तव सेवनमीक्षणार्थम्।
धर्मं कृतञ्च मम कक्षयुगे सुशान्ते!
कान्ते! विलोकय समर्च्चय संविधेहि ॥ २० ॥

इति नृपवचसा विनोदपूर्णा
हरिकृतधर्म्मयुतं प्रणम्य नाथम्।
सह निजसखिभिर्ननर्त्त रामा
हरिगुणकीर्त्तनवर्त्तना विलज्जा ॥ २१ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
धर्म्मकल्किकृतानामानयनं नाम नवमोऽध्यायः।

दशमोऽध्यायः ।

सुशान्तोवाच ।

जय हरेऽमराधीशसेवितं तव पदाम्बुजं भूरिभूषणम् ।
कुरु ममाग्रतः साधुसत्कृतं त्यज महामते! मोहमात्मनः ॥१॥
तव वपुर्जगद्रूपसम्पदा विरचितं सतां मानसे स्थितम् ।
रतिपतेर्मनोमोहदायकं कुरु विचेष्टितं कामलम्पटम् ॥ २ ॥
तव यशो जगच्छोकनाशनं मृदुकथामृतप्रीतिदायकम् ।
स्मितसुधोक्षितं चन्द्रवन्मुखं तव करोत्वलं लोकमङ्गलम् ॥३॥
मम पतिस्त्वयं सर्वदुर्जयो यदि तवाप्रियं कर्म्मणाचरेत् ।
जहि तदात्मनः शत्रुमुद्यतं कुरु कृपां न चेदीदृगीश्वरः ॥ ४ ॥
महदहं युतं पञ्चमात्रया प्रकृतिजायया निर्मितं वपुः ।
तव निरीक्षणाल्लीलया जगत् स्थितिलयोदयं ब्रह्मकल्पितम् ॥५
भूवियन्मरुद्वारितेजसां राशिभिः शरीरेन्द्रियाश्रितैः ।
त्रिगुणया स्वया मायया विभो! कुरु कृपां भवत्सेवनार्थिनाम् ६
तव गुणालयं नाम पावनं कलिमलापहं कीर्त्तयन्ति ये ।
भवभयक्षयं, तापतापिता मुहुरहो जनाः संसरन्ति नो ॥७॥
तव जन्मः सतां मानवर्द्धनं निजकुलक्षयं देवपालकम् ।
कृतयुगार्पकं धर्म्मपूरकं कलिकुलान्तकं शन्तनोतु मे ॥ ८ ॥
मम गृहं पतिपुत्रनप्तृकं गजरथैर्ध्वजैश्चामरैर्धनैः ।
मणिवरासनं सत्कृतिं विना तव पदाब्जयोः शोभयन्ति किम् ?९
तव जगद्वपुः सुन्दरस्मितं मुखमनिन्दितं सुन्दरारवम् ।
यदि न मे प्रियं वल्गु चेष्टिते परिकरोत्यहो मृत्युरस्त्विह ॥१०॥

हयचरभयहरकरहरशरणखरतरवरशरदशबलमदन ! ।
जयहतपरभरभववरनशनशशधरशतसमरसभरवदन ! ॥११॥
इति तस्याः सुशान्ताया गीतेन परितोषितः ।
उत्तस्थौ रणशय्यायाः कल्किर्युद्धस्थवीरवत् ॥ १२ ॥
सुशान्तां पुरतो दृष्ट्वा कृतं वामे तु दक्षिणे ।
धर्मं शशिध्वजं पश्चात् प्राहेति व्रीड़िताननः ॥ १३ ॥
का त्वं ? पद्मपलाशाक्षि ! मम सेवार्थमुद्यता ।
कान्ते ! शशिध्वजः शूरो मम पश्चादुपस्थितः ॥ १४ ॥
हे धर्म ! हे कृतयुग ! कथमत्रागता ? वयम् ।
रणाङ्गनं विहायास्याः शत्रोरन्तःपुरे वद ॥ १५ ॥
शत्रुपत्नाः कथं साधु ! सेवन्ते मामरिं मुदा ।
शशिध्वजः शूरमानी मूर्च्छितं हन्ति नो कथम् ? ॥१६॥
सुशान्तोवाच । पाताले दिवि भूमौ वा नरनागसुराऽसुराः ।
नारायणस्य ते कल्के ! के वा ? सेवां न कुर्वते ॥ १७ ॥
यत् सेवकानां जगतां मित्राणां दर्शनादपि ।
निवर्त्तन्ते शत्रुभावस्तस्य साक्षात् कुतो रिपुः ? ॥ १८ ॥
त्वया सार्द्धं मम पतिः शत्रुभावेन संयुगे ।
यदि योग्यस्तदानेतुं किं समर्थो ? निजालयम् ॥१९॥
तव दासो मम स्वामी अहं दासी निजा तव ।
आवयोः सम्प्रसादाय आगतोऽसि महाभुज ! ॥ २० ॥
धर्म उवाच । अहं तवैतयोर्भक्त्या नामरूपानुकीर्त्तनात् ।
कृतार्थोऽस्मि कृतार्थोऽस्मि कृतार्थोऽस्मि कलिक्षय ! ॥२१॥
कृतयुग उवाच । अधुनाहं कृतयुगं तव दासस्य दर्शनात् ।
त्वमीश्वरो जगत्पूज्यसेवकस्यास्य तेजसा ॥ २२ ॥

शशिध्वज उवाच। दण्ड्यं मां दण्डय विभो! योद्धृत्वादुद्यतायुधम्।
येन कामादिरागेण त्वय्यात्मन्यपि वैरिता ॥ २३ ॥
इति कल्किर्वचस्तेषां निशम्य हसिताननः।
त्वया जितोऽस्मीति नृपं पुनःपुनरुवाच ह ॥ २४ ॥
ततः शशिध्वजो राजा युद्धादाहूय पुत्रकान्।
सुशान्ताया मतिं बुद्धा रमां प्रादात् स कल्कये ॥ २५ ॥
तदैत्य मरुदेवापी शशिध्वजसमाहूतौ।
विशाखयूपभूपश्च रुधिराश्वश्च संयुगात् ॥ २६ ॥
शय्याकर्णनृपेणापि भल्लाटं पुरमाययुः।
सेनागणैरसंख्यातैः सा पुरी मर्द्दिताभवत् ॥ २७ ॥
गजाश्वरथसम्बाधैः पत्तिच्छत्ररथध्वजैः।
कल्किनापि रमायाश्च विवाहोत्सवसम्पदाम् ॥ २८ ॥
द्रष्टुं समीयुस्त्वरिता हर्षात् सबलवाहनाः।
शङ्खभेरीमृदङ्गानां वादित्राणाञ्च निस्वनैः ॥ २९ ॥
नृत्यगीतविधानैश्च पुरस्त्रीकृतमङ्गलैः।
विवाहो रमया कल्केरभूदतिसुखावहः ॥ ३० ॥
नृपा नानाविधैर्भोज्यैः पूजिता विविशुः सभाम्।
ब्राह्मणाः क्षत्त्रिया वैश्याः शूद्राश्चावरजातयः ॥ ३१ ॥
विचित्रभोगाभरणाः कल्किं द्रष्टुमुपाविशन्।
तस्यां सभायां शुशुभे कल्किः कमललोचनः ॥ ३२ ॥
नक्षत्रगणमध्यस्थः पूर्णः शशधरो यथा।
रेजे राजगणाधीशो लोकान् सर्वान् विमोहयन् ॥३३॥

रमापतिं कल्किमवेक्ष्य भूपः
सभागतं पद्मदलायतेक्षणम्।

जामातरं भक्तियुतेन कर्म्मणा
विबुध्य मध्ये निषसाद तत्र ह ॥ ३४ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे कल्किना रमाविवाहो नाम दशमोऽध्यायः।

एकादशोऽध्यायः।

सूत उवाच। तत्राहुस्ते सभामध्ये वैष्णवं तं शशिध्वजम्।
मुनिभिः कथिताशेषभक्तिव्यासक्तविग्रहम् ॥ १ ॥
सुश्रान्ताश्च कृतेनापि धर्मेण विधिवद् युताम्।
राजान ऊचुः। युवां नारायणस्यास्य कल्केः श्वशुरतां गतौ।
वयं नृपा इमे लोका ऋषयो ब्राह्मणाश्च ये ॥ २ ॥
प्रेक्ष्य भक्तिवितानं वा हरौ विस्मितमानसाः।
पृच्छामस्त्वामियं भक्तिः क्व लब्धा ? परमात्मनः ॥ ३ ॥
कस्य वा ? शिक्षिता राजन् ! किंवा ? नैसर्गिकी तव।
श्रोतुमिच्छामहे राजन् ! त्रिजगज्जनपावनीम्।
कथां भागवतीं त्वत्तः संसाराश्रमनाशिनीम् ॥ ४ ॥
शशिध्वज उवाच। स्त्रीपुंसोरावयोस्तत्तत् शृणुतामोघविक्रमाः !।
वृत्तं यज्जन्मकर्म्मादि स्मृतिं तद्भक्तिलक्षणम् ॥ ५ ॥
पुरा युगसहस्रान्ते गृध्रोऽहं पूतिमांसभुक्।
गृध्रीयं मे प्रियारण्ये कृतनीड़ो वनस्पतौ ॥ ६ ॥
चचार कामं सर्वत्र वनोपवनसङ्कुले।
मृतानां पूतिमांसोघैः प्राणिनां वृत्तिकल्पकौ ॥ ७ ॥
एकदा लुब्धकः क्रूरो लुलोभ पिशिताशिनौ।
आवां वीक्ष्य गृहे पुष्टं गृध्रं तत्राप्ययोजयत् ॥ ८ ॥

तं वीक्ष्य जातविश्रम्भौ क्षुधया परिपीड़ितौ ।
स्त्रीपुंसौ पतितौ तत्र मांसलोभितचेतसौ ॥ ९ ॥
वद्धावावां वीक्ष्य तदा हर्षादागत्य लुब्धक: ।
जग्राह कण्ठे तरसा चञ्चुग्राघातपीड़ित: ॥ १० ॥
आवां गृहीत्वा गण्डक्या: शिलायां सलिलान्तिके ।
मस्तिष्कं चूर्णयामास लुब्धक: पिशिताशन: ॥ ११ ॥
चक्राङ्कितशिलागङ्गामरणादपि तत्क्षणात् ।
ज्योतिर्मयविमानेन सद्यो भूत्वा चतुर्भुजौ ॥ १२ ॥
प्राप्तौ वैकुण्ठनिलयं सर्वलोकनमस्कृतम् ।
तत्र स्थित्वा युगशतं ब्रह्मणो लोकमागतौ ॥ १३ ॥
ब्रह्मलोके पञ्चशतं युगानामुपभुज्य वै ।
देवलोके कालवशाद् गतं युगचतु:शतम् ॥ १४ ॥
ततो भुवि नृपास्तावत् बद्धसूनुरहं स्मरन् ।
हरेरनुग्रहं लोके शालग्रामशिलाश्रमम् ॥ १५ ॥
जातिस्मरत्वं गण्डक्या: किं तस्या: कथयाम्यहम् ।
यज्जलस्पर्शमात्रेण माहात्म्यं महदद्भुतम् ॥ १६ ॥
चक्राङ्कितशिलास्पर्शमरणस्येदृशं फलम् ।
न जाने वासुदेवस्य सेवया किं भविष्यति ॥ १७ ॥
इत्यावां हरिपूजासु हर्षविह्वलचेतसौ ।
नृत्यन्तावनुगायन्तौ विलुठन्तौ स्थिताविह ॥ १८ ॥
कल्केर्नारायणांशस्य अवतार: कलिक्षय: ।
पुरा विदितवीर्य्यस्य पृष्टो ब्रह्ममुखात् श्रुत: ॥ १९ ॥
इति राजसभायां स: श्रावयित्वा निजा: कथा: ।
ददौ गजानामयुतमश्वानां लक्षमादरात् ॥ २० ॥

रथानां षट्सहस्रन्तु ददौ पूर्णस्य भक्तितः।
दासीनां युवतीनाञ्च रमानाथाय षट्शतम् ॥ २१ ॥
रत्नानि च महार्घाणि दत्त्वा राजा शशिध्वजः।
मेने कृतार्थमात्मानं स्वजनैर्बान्धवैः सह ॥ २२ ॥
सभासद इति श्रुत्वा पूर्वजन्मोदिताः कथाः।
विस्मयाविष्टमनसः पूर्णं तं मेनिरे नृपम् ॥ २३ ॥
कल्किं स्तुवन्तो ध्यायन्तो प्रशंसन्तो जगज्जनाः।
पुनस्तमाहूराजानं लक्षणं भक्तिभक्तयोः ॥ २४ ॥
नृपा ऊचुः। भक्तिकास्याद्भगवतः को वा? भक्तो विधानवित्।
किं करोति किमश्नाति क्व वा वसति वक्ति किम्? ॥२५॥
एतान् वर्णय राजेन्द्र! सर्वं त्वं वेत्सि सादरात्।
जातिस्मरत्वात् कृष्णस्य जगतां पावनेच्छया ॥ २६ ॥
इति तेषां वचः श्रुत्वा प्रफुल्लवदनो नृपः।
साधुवादैः समामन्त्र्य तानाह ब्रह्मचोदितम् ॥ २७ ॥
शशिध्वज उवाच। पुरा ब्रह्मसभामध्ये महर्षिगणसङ्कुले।
सनको नारदं प्राह भवद्भिर्यास्त्विहोदिताः ॥ २८ ॥
तेषामनुग्रहेणाहं तत्रोषित्वा श्रुताः कथाः।
यास्ताः संकथयामीह शृणुध्वं पापनाशनाः ॥ २९ ॥
सनक उवाच। का भक्तिः? संसृतिहरा हरौ लोकनमस्कृता।
तामादौ वर्णय मुने! नारदावहिता वयम् ॥ ३० ॥
नारद उवाच। मनःषष्ठानीन्द्रियाणि संयम्य परया धिया।
गुरावपि न्यसेद्देहं लोकतत्त्वविचक्षणः ॥ ३१ ॥
गुरौ प्रसन्ने भगवान् प्रसीदति हरिः स्वयम्।
प्रणवाग्निप्रियामध्ये सवर्णं तन्निदेशतः ॥ ३२ ॥

स्मरेदनन्यया बुध्या देशिकः सुसमाहितः।
पाद्यार्घ्याचमनीयाद्यैः स्नानवासोविभूषणैः॥ ३३॥
पूजयित्वा वासुदेवपादपद्मं समाहितः।
सर्वाङ्गसुन्दरं रम्यं स्मरेत् हृत्पद्ममध्यगम्॥ ३४॥
एवं ध्यात्वा वाक्यमनोबुद्धीन्द्रियगणैः सह।
आत्मानमर्पयेद् विद्वान् हरावेकान्तभाववित्॥ ३५॥
अङ्गानि देवास्त्वेषान्तु नामानि विदितान्युत।
विष्णोः कल्केरनन्तस्य तान्येवान्यन्न विद्यते॥ ३६॥
सेव्यः कृष्णः सेवकोऽहमन्ये तस्यात्ममूर्त्तयः।
अविद्योपाधयो ज्ञानाद् वदन्ति प्रभवादयः॥ ३७॥
भक्तस्यापि हरौ द्वैतं सेव्यसेवकवत् तदा।
नान्यद् विना तमित्येव क्व च? किञ्च न विद्यते॥३८॥
भक्तः स्मरति तं विष्णुं तन्नामानि च गायति।
तत् कर्म्माणि करोत्येव तदानन्दसुखोदयः॥ ३९॥
नृत्यत्युद्गतवद्गीति हसति प्रैति तन्मनाः।
विलुठत्यात्मविस्मृत्या न वेत्ति कियदन्तरम्॥ ४०॥
एवंविधा भगवतो भक्तिरव्यभिचारिणी।
पुनाति सहसा लोकान् सदेवासुरमानुषान्॥ ४१॥
भक्तिः सा प्रकृतिर्नित्या ब्रह्मसम्पत् प्रकाशिता।
शिवविष्णुब्रह्मरूपा वेदाद्यानां वरापि वा॥ ४२॥
भक्ताः सत्वगुणाध्यासात् रजसेन्द्रियलालसाः।
तमसा घोरसङ्कल्पा भजन्ति द्वैतदृग् जनाः॥ ४३॥
सत्वान्निर्गुणतामेति रजसा विषयस्पृहा।
तमसा नरकं यान्ति संसाराद्वैतधर्म्मिणि॥ ४४॥

उच्छिष्टमवशिष्टं वा पथ्यं पूतमभीप्सितम्।
भक्तानां भोजनं विष्णोर्नैवेद्यं सात्विकं मतम्॥ ४५॥
इन्द्रियप्रीतिजननं शुक्रशोणितवर्द्धनम्।
भोजनं राजसं शुद्धमायुरारोग्यवर्द्धनम्॥ ४६॥
अतःपरं तामसानां कट्वम्लोष्णविदाहिकम्।
पूतिपर्य्युषितं ज्ञेयं भोजनं तामसप्रियम्॥ ४७॥
सात्विकानां वने वासो ग्रामे वासस्तु राजसः।
तामसं द्यूतमद्यादिसदनं परिकीर्त्तितम्॥ ४८॥
न दाता स हरिः किञ्चित् सेवकस्तु न याचकः।
तथापि परमा प्रीतिस्तयोः किमिति शाश्वती॥ ४९॥
इत्येतत् भगवत ईश्वरस्य विष्णो-
र्गुणकथनं सनको विबुध्य भक्त्या।
सविनयवचनैः सुरर्षिवर्य्यं
परिणुत्वेन्द्रपुरं जगाम शुद्धः॥ ५०॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
नृपगणशशिध्वजसंवादे जातिस्मरत्वकथनं
नाम एकादशोऽध्यायः।

—०—

द्वादशोऽध्यायः।

शशिध्वज उवाच।

एतद् वः कथितं भूपाः! कथनीयोरुकर्म्मणः।
कथा भक्तस्य भक्तेश्च किमन्यत् कथयाम्यहम्॥ १॥
भूपा ऊचुः। त्वं राजन्! वैष्णवश्रेष्ठः सर्वसत्वहिते रतः।
तवावेशः कथं युद्धरङ्गे हिंसादिकर्म्मणि॥ २॥

प्रायशः साधवो लोके जीवानां हितकारिणः।
प्राणबुद्धिधनैर्वाग्भिः सर्वेषां विषयात्मनाम्॥ ३॥

शशिध्वज उवाच।

द्वैतप्रकाशिनी या तु प्रकृतिः कामरूपिणी।
सा सूते त्रिजगत् कृत्स्नं वेदांश्च त्रिगुणात्मिका॥ ४॥
ते वेदास्त्रिजगत् धर्म्मशासना धर्म्मनाशनाः।
भक्तिप्रवर्त्तका लोके कामिनां विषयैषिणाम्॥ ५॥
वात्स्यायनादिमुनयो मनवो वेदपारगाः।
वहन्ति बलिमीशस्य वेदवाक्यानुशासिताः॥ ६॥
वयं तदनुगाः कर्म्मधर्म्मनिष्ठा रणप्रियाः।
जिघांसन्तं जिघांसामो वेदार्थकृतनिश्चयाः॥ ७॥
अवध्यस्य वधे यावांस्तावान् बध्यस्य रक्षणे।
इत्याह भगवान् व्यासः सर्ववेदार्थतत्परः॥ ८॥
प्रायश्चित्तं न तत्रास्ति तत्राधर्मः प्रवर्त्तते।
अतोऽत्र वाहिनीं हत्वा भवतां युधि दुर्जयाम्॥ ९॥
धर्म्मं कृतञ्च कल्किन्तु समानीयागता वयम्।
एषा भक्तिर्मम मता तवाभिप्रेतमीरय॥ १०॥
अहं तदनुवक्ष्यामि वेदवाक्यानुसारतः।
यदि विष्णुः स सर्वत्र तदा किं हन्ति को हतः?॥११॥
हन्ता विष्णुर्हतो विष्णुर्बधः कस्यास्ति तत्र चेत्।
युद्धयज्ञादिषु वधे न बधो वेदशासनात्॥ १२॥
इति गायन्ति मुनयो मनवश्च चतुर्दश।
इत्थं युद्धैश्च यज्ञैश्च भजामो विष्णुमीश्वरम्॥ १३॥
अतो भागवतीं मायामाश्रित्य विधिना यजन्।

सेव्यसेवकभावेन सुखी भवति नान्यथा ॥ १४ ॥

भूपा ऊचुः । निमेर्भूपस्य भूपाल ! गुरोः शापात् मृतस्य च ।
ताहृशे भोगायतने विरागः कथमुच्यताम् ॥ १५ ॥
शिष्यशापात् वशिष्ठस्य देहावाप्तिर्मृतस्य च ।
श्रूयते किल मुक्तानां जन्म भक्तविमुक्तता ॥ १६ ॥
अतो भागवती माया दुर्बोध्या विजितात्मनाम् ।
विमोहयन्ति संसारे नानात्वादिन्द्रजालवत् ॥ १७ ॥
इति तेषां वचो भूयः श्रुत्वा राजा शशिध्वजः ।
प्रोवाच वदतां श्रेष्ठो भक्तिप्रवणया धिया ॥ १८ ॥

शशिध्वज उवाच । बहुना जन्मनामन्ते तीर्थक्षेत्रादियोगतः ।
दैवाद् भवेत् साधुसङ्गस्तस्मादीश्वरदर्शनम्॥ १९ ॥
ततः सालोक्यतामाप्य भजन्त्याहृतचेतसः ।
भुक्त्वा भोगाननुपमान् भक्तो भवति संसृतौ ॥ २० ॥
रजोजुषः कर्मपराः हरिपूजापराः सदा ।
तन्नामानि प्रगायन्ति तद्रूपस्मरणोत्सुकाः ॥ २१ ॥
अवतारानुकरणपर्वव्रतमहोत्सवाः ।
भगवद्भक्तिपूजाढ्याः परमानन्दसंप्लुताः ॥ २२ ॥
अतो मोक्षं न वाञ्छन्ति दृष्टमुक्तिफलोदयाः ।
मुक्ता लभन्ते जन्मानि हरिभावप्रकाशकाः ॥ २३ ॥
हरिरूपाः क्षेत्रतीर्थपावना धर्मतत्पराः ।
सारासारविदः सेव्यसेवका द्वैतविग्रहाः ॥ २४ ॥
यथावतारः कृष्णस्य तथा तत्सेविनामिह ।
एवं निमेर्निमिषता लीला भक्तस्य लोचने ॥ २५ ॥
मुक्तस्यापि वशिष्ठस्य शरीरभजनादरः ।

एतद् वः कथितं भूपा! माहात्म्यं भक्तिभक्तयोः॥२६॥
सद्यःपापहरं पुंसां हरिभक्तिविवर्द्धनम्।
सर्वेन्द्रियस्थदेवानामानन्दसुखसञ्चयम्।
कामरागादिदोषघ्नं मायामोहनिवारणम्॥ २७॥
नानाशास्त्रपुराणवेदविमलव्याख्यामृताम्भोनिधिं
संमथ्यातिचिरं त्रिलोकमुनयो व्यासादयो भावुकाः।
कृष्णे भावमनन्यमेवममलं हैयङ्गवीनं नवं
लब्ध्वा संसृतिनाशनं त्रिभुवने श्रीकृष्णतुल्यायते॥ २८॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
भक्तिभक्तमाहात्म्यं नाम द्वादशोऽध्यायः।

त्रयोदशोऽध्यायः।

सूत उवाच। इति भूपः सभायां सः कथयित्वा निजाः कथाः।
शशिध्वजः प्रीतमनाः प्राह कल्किं कृताञ्जलिः॥ १॥

शशिध्वज उवाच।

त्वं हि नाथ! त्रिलोकेश! एते भूपास्त्वदाश्रयाः।
मां तथा विद्धि राजानं त्वन्निदेशकरं हरे॥ २॥
तपस्तप्तुं यामि काममं हरिद्वारं मुनिप्रियम्।
एते मत्पुत्रपौत्राश्च पालनीयास्त्वदाश्रयाः॥ ३॥
ममापि कामं जानासि पुरा जाम्बवतो यथा।
निधनं द्विविदस्यापि तदा सर्वं सुरेश्वर!॥ ४॥
इत्युक्त्वा गन्तुमुद्युक्तं भार्य्यया सहितं नृपम्।
लज्जयाधोमुखं कल्किं प्राहुर्भूपाः किमित्युतः॥ ५॥

हे नाथ ! किमनेनोक्तं यत् श्रुत्वा त्वमधोमुखः ।
कथं ? तद् ब्रूहि कामं नः किं वा नः शाधि संशयात् ॥ ६॥
कल्किरुवाच । अमुं पृच्छत वो भूपा यूष्माकं संशयच्छिदम् ।
शशिध्वजं महाप्राज्ञं मद्भक्तिकृतनिश्चयम् ॥ ७ ॥
इति कल्केर्वचः श्रुत्वा ते भूपाः प्रोक्तकारिणः ।
राजानं तं पुनः प्राहुः संशयापन्नमानसाः ॥ ८ ॥
नृपा ऊचुः । किं त्वया कथितं राजन् ! शशिध्वज ! महामते ! ।
कथं कल्किस्तद्वदिदं श्रुत्वैवाभूदधोमुखः ॥ ९ ॥
शशिध्वज उवाच । पुरा रामावतारेण लक्ष्मणादिन्द्रजिद् बधम् ।
मोघज्ञालक्ष्य द्विविदो राक्षसत्वात् स दारुणात् ॥१०॥
अग्न्यागारे ब्रह्मवीरबधेनैकाह्निको ज्वरः ।
लक्ष्मणस्य शरीरेण प्रविष्टो मोहकारकः ॥ ११ ॥
तं व्याकुलमभिप्रेक्ष्य द्विविदो भिषजां वरः ।
अश्विवंशेन सञ्जातः स्वापयामास लक्ष्मणम् ॥ १२ ॥
लिखित्वा रामभद्रस्य संज्ञापत्नीमतन्द्रितः ।
लक्ष्मणं दर्शयामास ऊर्द्धस्तिष्ठन् महाभुजः ॥ १३ ॥
लक्ष्मणो वीक्ष्य तां पत्नीं विज्वरो बलवानभूत् ।
स ततो द्विविदं प्राह वरं वरय वानर ! ॥ १४ ॥
द्विविदस्तद्वचः श्रुत्वा लक्ष्मणं प्राह हृष्टवत् ।
त्वत्तो मे मरणं प्रार्थ्यं वानरत्वाच्च मोचनम् ॥ १५ ॥
पुनस्तं लक्ष्मणः प्राह मम जन्मान्तरे तव ।
मोचनं भविता कीश ! बलरामशरीरिणः ॥ १६ ॥
समुद्रस्योत्तरे तीरे द्विविदो नाम वानरः ।
ऐकाह्निकं ज्वरं हन्ति लिखनं यस्तु पश्यति ॥ १७ ॥

इति मन्त्राक्षरं द्वारि लिखित्वा तालपत्रके ।
यस्तु पश्यति तस्यापि नश्यत्यैकाह्निकज्वरः ॥ १८ ॥
इति तस्य वरं लब्ध्वा चिरायुः सुस्थवानरः ।
बलरामास्त्रभिन्नात्मा मोक्षमापाकुतोभयम् ॥ १९ ॥
तथा क्षेत्रे सूतपुत्रो निहतो लोमहर्षणः ।
बलरामास्त्रयुक्तात्मा नैमिषेऽभूत् स्ववाञ्छया ॥ २० ॥
जाम्बुवांश्च पुरा भूपा वामनत्वं गते हरौ ।
तस्याप्यूर्द्ध्वगतं पादं तत्र चक्रे प्रदक्षिणम् ॥ २१ ॥
मनोजवं तं निरीक्ष्य वामनः प्राह विस्मितः ।
मत्तो वृणु वरं काममृक्षाधीश ! महाबल !॥ २२॥
इति तं हृष्टवदनो ब्रह्मांशो जाम्बुवान् मुदा ।
प्राह भो ! चक्रदहनात् मम मृत्युर्भविष्यति ॥ २३ ॥
इत्युक्ते वामनः प्राह कृष्णजन्मनि मे तव ।
मोक्षश्चक्रेण संभिन्नशिरसः संभविष्यति ॥ २४ ॥
मम कृष्णावतारे तु सूर्य्यभक्तस्य भूपतेः ।
सत्राजितस्तु मण्यर्थे दुर्वादः समजायत ॥ २५ ॥
प्रसेनस्य तव भ्रातुर्बधस्तु मणिहेतुकः ।
सिंहात् तस्यापि मण्यर्थे बधो जाम्बवता कृतः ॥ २६ ॥
दुर्वादभयभीतस्य कृष्णस्यामिततेजसः ।
मण्यन्वेषणचित्तस्य ऋक्षेणाभूद्रणो विले ॥ २७ ॥
स निजेशं परिज्ञाय तच्चक्रग्रस्तबन्धनम् ।
मुक्तो बभूव सहसा कृष्णं पश्यन् सलक्ष्मणम् ॥ २८ ॥
नवदूर्वादलश्यामं दृष्ट्वा प्रादात् निजात्मजाम् ।
तदा जाम्बवतीं कन्यां प्रगृह्य मणिना सह ॥ २९ ॥

द्वारकां पुरमागत्य सभायां मामुपाह्वयत् ।
आहूय मह्यं प्रददौ मणिं मुनिगणार्च्चितम् ॥ ३० ॥
सोऽहं तां लज्जया तेन मणिना कन्यकां स्वकाम् ।
विवाहेन ददावस्मै लावण्याज्जगृहे मणिम् ॥ ३१ ॥
तां सत्यभामामादाय मणिं मय्यर्प्य स प्रभुः ।
द्वारकामागत्य पुनर्गजाह्वयमगाद्विभुः ॥ ३२ ॥
गते कृष्णे मां निहत्य शतधन्वाग्रहीन्मणिम् ।
अतोऽहमिह जानामि पूर्वजन्मनि यत् कृतम् ॥ ३३ ॥
मिथ्याभिशापात् कृष्णस्य नैवाभून्मोचनं मम ।
अतोऽहं कल्किरूपाय कृष्णाय परमात्मने ।
दत्त्वा रमां सत्यभामारूपिणीं यामि सद्गतिम् ॥ ३४ ॥
सुदर्शनास्त्रघातेन मरणं मम काङ्क्षितम् ।
मरणेऽभूदिति ज्ञात्वा रणे वाञ्छामि मोचनम् ॥ ३५ ॥
इत्यसौ जगतामीशः कल्किः श्वशुरघातनम् ।
श्रुत्वैवाधोमुखस्तस्थौ क्रिया धर्मभिया प्रभुः ॥ ३६ ॥
अत्याश्चर्य्यमपूर्वमुक्तमिदं श्रुत्वा नृपा विस्मिता
लोकाः संसदि हर्षिता मुनिगणाः कल्केर्गुणाकर्षिताः ।
आख्यानं परमादरेण सुखदं धन्यं यशस्यं परं
श्रीमद्भूपशशिध्वजेरितवचो मोक्षप्रदं चाभवत् ॥ ३७ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे शशिध्वजेरितचक्रमरणाख्यानं नाम त्रयोदशोऽध्यायः ।

चतुर्दशोऽध्यायः ।

सूत उवाच । ततः कल्किर्महातेजाः श्वशुरं तं शशिध्वजम् ।
समामन्त्य वचश्चित्रैः सह भूपैर्ययौ हरिः ॥ १ ॥
शशिध्वजो वरं लब्ध्वा यथाकामं महेश्वरीम् ।
स्तुत्वा मायां त्यक्तमायः सप्रियः प्रययौ वनम् ॥ २ ॥
कल्किः सेनागणैः सार्द्धं प्रययौ काञ्चनीं पुरीम् ।
गिरिदुर्गावृतां गुप्तां भोगिभिर्विषवर्षिभिः ॥ ३ ॥
विदार्य्य दुर्गं सगणः कल्किः परपुरञ्जयः ।
छित्त्वा विषायुधान् बाणैस्तां पुरीं ददृशेऽच्युतः ॥ ४ ॥
मणिकाञ्चनचित्राढ्यां नागकन्यागणावृताम् ।
हरिचन्दनवृक्षाढ्यां मनुजैः परिवर्जिताम् ॥ ५ ॥
विलोक्य कल्किः प्रहसन् प्राह भूपान् किमित्यहो ! ।
सर्पस्थेयं पुरी रम्या नराणां भयदायिनी ।
नागनारीगणाकीर्णा किं यास्यामो वदन्त्विह ॥ ६ ॥
इति कर्त्तव्यताव्यग्रं रमानाथं हरिं प्रभुम् ।
भूपांस्तदनुरूपांश्च खे वागाहाशरीरिणी ॥ ७ ॥
विलोक्य नेमां सेनाभिः प्रवेष्टुं भोस्त्वमर्हसि ।
त्वां विनान्ये मरिष्यन्ति विषकन्यादृशादपि ॥ ८ ॥
आकाशवाणीमाकर्ण्य कल्किः शुकसहायवान् ।
ययावेकः खड्गधरस्तुरगेण त्वरान्वितः ॥ ९ ॥
गत्वा तां ददृशे वीरो धीराणां धैर्य्यनाशिनीम् ।
रूपेणाबध्य लक्ष्मीशं प्राह प्रहसितानना ॥ १० ॥

विषकन्योवाच। संसारेऽस्मिन् मम नयनयोर्वीक्षणक्षीणदेहा
लोका भूपाः कति कति गता मृत्युमत्युग्रवीर्य्याः ।
साहं दीनासुरसुरनरप्रेक्षणप्रेमहीना
ते नेत्राब्जद्वयरससुधाप्लाविता त्वां नमामि ॥ ११ ॥
क्वाहं विषेक्षणा दीना क्वामृतेक्षणसङ्गमः ।
भवेऽस्मिन् भाग्यहीनायाः केनाहो! तपसा कृतः ॥१२॥
कल्किरुवाच। कासि कन्यासि सुश्रोणि! कस्मादेषा गतिस्तव।
ब्रूहि मां कर्म्मणा केन विषनेत्रं तवाभवत् ॥ १३ ॥
विषकन्योवाच । चित्रग्रीवस्य भार्य्याहं गन्धर्वस्य महामते ! ।
सुलोचनेति विख्याता पत्युरत्यन्तकामदा ॥ १४ ॥
एकदाहं विमानेन पत्या पीठेन सङ्गता ।
गन्धमादनकुञ्जेषु रेमे कामकलाकुला ॥ १५ ॥
तत्र यक्षमुनिं दृष्ट्वा विकृताकारमातुरम् ।
रूपयौवनगर्वेण कटाक्षेणाहसं मदात् ॥ १६ ॥
सोपालम्भं मुनिः श्रुत्वा वचनञ्च ममाप्रियम् ।
अशाप मां क्रुधा तत्र तेनाहं विषदर्शना ॥ १७ ॥
निक्षिप्ताहं सर्पपुरे काञ्चन्यां नागिनीगणे ।
पतिहीना दैवहीना चरामि विषवर्षिणी ॥ १८ ॥
न जाने केन तपसा भवद् दृष्टिपथं गता ।
त्यक्तशापामृताचाहं पतिलोकं व्रजाम्यतः ॥ १९ ॥
अहो ! तेषामस्तु शापः प्रसादो मा सतामिह ।
पत्युः शापादृषेर्मोक्षात् तव पादाब्जदर्शनम् ॥ २० ॥
इत्युक्त्वा सा ययौ स्वर्गं विमानेनार्कवर्चसा ।
कल्किस्तु तत् पुराधीशं नृपं चक्रे महामतिम् ॥ २१ ॥

अमर्षस्तत्सुतो धीमान् सहस्रो नाम तत्सुत: ।
सहस्रत: सुतश्चासीद्राजा विश्रुतवानसि: ॥ २२ ॥
बृहन्नलानां भूपानां सम्भूता यस्य वंशजा: ।
तं मनुं भूपशार्दूलं नानामुनिगणैर्वृत: ॥ २३ ॥
अयोध्यायां चाभिषिच्य मथुरामगमद्धरि: ।
तस्यां भूपं सूर्यकेतुमभिषिच्य महाप्रभम् ॥ २४ ॥
भूपं चक्रे ततो गत्वा देवापिं वारणावते ।
अरिस्थलं वृकस्थलं माकन्दञ्च गजाह्वयम् ॥ २५ ॥
पञ्चदेशेश्वरं कृत्वा हरि: शम्भलमाययौ ।
शौम्भं पौण्ड्रं पुलिन्दञ्च सुराष्ट्रं मगधं तथा ।
कविप्राज्ञसुमन्त्रेभ्य: प्रददौ भ्रातृवत्सल: ॥ २६ ॥
कीकटं मध्यकर्णाटमन्ध्रमोड्रं कलिङ्गकम् ।
अङ्गं वङ्गं स्वगोत्रेभ्य: प्रददौ जगदीश्वर: ॥ २७ ॥
स्वयं शम्भलमध्यस्थ: कङ्केन कलापकान् ।
देशं विशाखयूपाय प्रादात् कल्कि: प्रतापवान् ॥ २८ ॥
चोलवर्व्वरकर्वाख्यान् द्वारकादेशमध्यगान् ।
पुत्रेभ्य: प्रददौ कल्कि: कृतवर्म्मपुरस्कृतान् ॥ २९ ॥
पित्रे धनानि रत्नानि ददौ परमभक्तित: ।
प्रजा: समाश्वास्य हरि: शम्भलग्रामवासिन: ॥ ३० ॥
पद्मया रमया कल्किर्गृहस्थो मुमुदे भृशम् ।
धर्म्मश्चतुष्पादभवत् कृतपूर्णं जगत्त्रयम् ॥ ३१ ॥
देवा यथोक्तफलदाश्चरन्ति भुवि सर्वत: ।
सर्वशस्या वसुमती हृष्टपुष्टजनावृता ।
शाठ्यचौर्य्यानृतैर्हीना आधिव्याधिविवर्जिता ॥ ३२ ॥

विप्रा वेदविदः सुमङ्गलयुता नार्य्यस्तु चार्य्या व्रतैः
पूजाहोमपराः पतिव्रतधरा यागोद्यताः क्षत्त्रियाः ।
वैश्या वस्तुषु धर्म्मतो विनिमयैः श्रीविष्णुपूजापराः
शूद्रास्तु द्विजसेवनाद्धरिकथालापाः सपर्य्यापराः ॥२३॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
विषकन्यामोक्षकृतधर्म्मप्रवृत्तिकथनं
नाम चतुर्दशोऽध्यायः ।

पञ्चदशोऽध्यायः ।

शौनक उवाच । शशिध्वजो महाराजः स्तुत्वा मायां गतः कुतः ।
का वा ? मायास्तुतिः सूत वद तत्त्वविदां वर ! ।
या त्वत्कथा विष्णुकथा वक्तव्या सा विशुद्धये ॥ १ ॥
सूत उवाच । शृणुध्वं मुनयः ! सर्वे ! मार्कण्डेयाय पृच्छते ।
शुकः प्राह विशुद्धात्मा मायास्तवमनुत्तमम् ॥ २ ॥
तत् शृणुष्व प्रवक्ष्यामि यथाधीतं यथाश्रुतम् ।
सर्वकामप्रदं नृणां पापतापविनाशनम् ॥ ३ ॥
शुक उवाच । भल्लाटनगरं त्यक्त्वा विष्णुभक्तः शशिध्वजः ।
आत्मसंसारमोक्षाय मायास्तवमलं जगौ ॥ ४ ॥
शशिध्वज उवाच ।
ओं ह्रींकारां सत्त्वसारां विशुद्धां ब्रह्मादीनां मातरं वेदबोध्याम् ।
तन्वीं स्वाहां भूततन्मात्रकक्षां वन्दे वन्द्यां देवगन्धर्वसिद्धैः ॥५॥
लोकातीतां द्वैतभूतां समीडे भूतैर्भव्यां व्याससामासिकाद्यैः ।
विद्वद्गीतां कालकल्लोललोलां लीलापाङ्गक्षिप्तसंसारदुर्गाम् ॥६॥

पूर्णां प्राप्यां द्वैतलभ्यां शरण्यामाद्ये शेषे मध्यतो या विभाति ।
नानारूपैर्देवतिर्य्यङ्मनुष्यैस्तामाधारां ब्रह्मरूपां नमामि ॥७॥
यस्या भासा त्रिजगद्भाति भूतैर्न भात्येतत्तदभावे विधातुः ।
कालो दैवं कर्म्म चोपाधयो ये तस्या भासा तां विशिष्टां नमामि॥८
भूमौ गन्धो रसताप्सु, प्रतिष्ठा रूपं तेजस्येव वायौ स्पृशत्वम् ।
खे शब्दो वा यच्चिदाभास्ति नाना तामभ्येतां विश्वरूपां नमामि९
सावित्री त्वं ब्रह्मरूपा भवानी भूतेशस्य, श्रीपतेः श्रीस्वरूपा :
शची शक्रस्यापि नाकेश्वरस्य पत्नी श्रेष्ठा भासि माये ! जगत्सु ॥१०
बाल्ये बाला युवती यौवने त्वं वार्द्धक्ये या स्थविरा कालकल्पा ।
नानाकारैर्योगयोगैरुपास्या ज्ञानातीता कामरूपा विभासि११॥
वरेण्या त्वं वरदा लोकसिद्धा साध्वी धन्या लोकमान्या सुकन्या ।
चण्डी दुर्गा कालिका कालिकाख्या नानादेशे रूपवेशैर्विभासि१२

तव चरणसरोजं देवि ! देवादिवन्द्यं
यदि हृदयसरोजे भावयन्तीह भक्त्या ।
श्रुतियुगकुहरे वा संश्रुतं धर्म्मसम्पत्
जनयति जगदाद्ये ! सर्व्वसिद्धिञ्च तेषाम् ॥ १३ ॥

मायास्तवमिदं पुण्यं शुकदेवेन भाषितम् ।
मार्कण्डेयादवाप्यापि सिद्धिं लेभे शशिध्वजः ॥ १४ ॥
कोकामुखे तपस्तप्त्वा हरिं ध्यात्वा वनान्तरे ।
सुदर्शनेन निहतो वैकुण्ठं शरणं ययौ ॥ १५ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
मायास्तवो नाम पञ्चदशोऽध्यायः ।

षोड़शोऽध्यायः ।

सूत उवाच । एतद् वः कथितं विप्राः ! शशिध्वजविमोचणम् ।
कल्केः कथामप्रतिमां शृखन्तु विबुधर्षभाः ! ॥ १ ॥
वेदो धर्म्मः कृतयुगं देवा लोकाश्चराचराः ।
हृष्टाः पुष्टाः सुसन्तुष्टाः कल्कौ राजनि चाभवन् ॥ २ ॥
नानादेवादिलिङ्गेषु भूषणैर्भूषितेषु च ।
इन्द्रजालिकवद् वृत्तिकल्पकाः पूजका जनाः ॥ ३ ॥
न सन्ति मायामोहाढ्याः पाषण्डाः साधुवञ्चकाः ।
तिलकार्चितसर्वाङ्गाः कल्कौ राजनि कुत्रचित् ॥ ४ ॥
शम्भले वसतस्तस्य पद्मया रमया सह ।
प्राह विष्णुयशाः पुत्रं देवान् यष्टुं जगद्धितान् ॥ ५ ॥
तच्छ्रुत्वा प्राह पितरं कल्किः परमहर्षितः ।
विनयावनतो भूत्वा धर्म्मकामार्थसिद्धये ॥ ६ ॥
राजसूयैर्वाजपेयैरश्वमेधैर्महामखैः ।
नानायागैः कर्म्मतन्त्रैरीजे क्रतुपतिं हरिम् ॥ ७ ॥
कृपरामवशिष्ठाद्यैर्व्यासधौम्याकृतव्रणैः ।
अश्वत्थाममधुच्छन्दो मन्दपालैर्महात्मनः ॥ ८ ॥
गङ्गायमुनयोर्मध्ये स्नात्वावभृथमादरात् ।
दक्षिणाभिः समभ्यर्च्च्य ब्राह्मणान् वेदपारगान् ॥ ९ ॥
चर्व्यैश्चोष्यैश्च पेयैश्च पूगशष्कुलियावकैः ।
मधुमांसैर्मूलफलैरन्यैश्च विविधैर्द्विजान् ॥ १० ॥
भोजयामास विधिवत् सर्वकर्म्मसमृद्धिभिः ।
यत्र वह्निर्वृतः पाके वरुणो जलदो मरुत् ॥ ११ ॥

परिवेष्टा द्विजान् कामैः सदन्नाद्यैरतोषयत्।
वाद्यैर्नृत्यैश्च गीतैश्च पितृयज्ञमहोत्सवैः॥ १२॥
कल्किः कमलपत्राक्षः प्रहर्षः प्रददौ वसु।
स्त्रीबालस्थविरादिभ्यः सर्वेभ्यश्च यथोचितम्॥ १३॥
रम्भा तालधरानन्दी हुहुर्गायति नृत्यति।
दत्त्वा दानानि पात्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः स ईश्वरः॥ १४॥
उवास तीरे गङ्गायाः पितृवाक्यानुमोदितः।
सभायां विष्णुयशसः पूर्वराजकथाः प्रियाः॥ १५॥
कथयन्तो हसन्तश्च हर्षयन्तो द्विजा बुधाः।
तत्रागतस्तुम्बुरुणा नारदः सुरपूजितः॥ १६॥
तं पूजयामास मुदा पित्रा सह यथाविधि।
तौ सम्पूज्य विष्णुयशाः प्रोवाच विनयान्वितः।
नारदं वैष्णवं प्रीत्या वीणापाणिं महामुनिम्॥ १७॥

विष्णुयशा उवाच।

अहो! भाग्यमहो! भाग्यं मम जन्मशतार्जितम्।
भवद्विधानां पूर्णानां यन्मे मोक्षाय दर्शनम्॥ १८॥
अद्याग्नयश्च सुहुतास्तृप्ताश्च पितरः परम्।
देवाश्च परिसन्तुष्टास्तवावेक्षणपूजनात्॥ १९॥
यत्पूजायां भवेत् पूज्यो विष्णुर्यन्नामदर्शनम्।
पापसङ्गं स्पर्शनाच्च किमहो! साधुसङ्गमः॥ २०॥
साधूनां हृदयं धर्म्मो वाचो देवाः सनातनाः।
कर्म्मक्षयाणि कर्म्माणि यतः साधुर्हरिः स्वयम्॥ २१॥
मन्ये न भौतिको देहो वैष्णवस्य जगत्त्रये।
यथावतारे कृष्णस्य सतो दुष्टविनिग्रहे॥ २२॥

पृच्छामि त्वामतो ब्रह्मन् ! मायासंसारवारिधौ ।
नौकायां विष्णुभक्त्या च कर्णधारोऽसि पारकृत् ॥ २३ ॥
केनाहं यातनागारात् निर्वाणपदमुत्तमम् ।
लप्स्यामीह जगद्बन्धो ! कर्म्मणा शर्म्म तद्वद ॥ २४ ॥
नारद उवाच । अहो ! बलवती माया सर्वाश्चर्य्यमयी शुभा ।
पितरं मातरं विष्णुर्नैव मुञ्चति कर्हिचित् ॥ २५ ॥
पूर्णो नारायणो यस्य सुतः कल्किर्जगत्पतिः ।
तं विहाय विष्णुयशा मत्तो मुक्तिमभीप्सति ॥ २६ ॥
विविच्येत्थं ब्रह्मसुतः प्राह ब्रह्मयशःसुतम् ।
विविक्ते विष्णुयशसं ब्रह्मसम्पद्विवर्द्धनम् ॥ २७ ॥
नारद उवाच । देहावसाने जीवं सा दृष्ट्वा देहावलम्बनम् ।
मायाह कर्त्तुमिच्छन्तं यन्मे तत् शृणु मोक्षदम् ॥ २८ ॥
विन्ध्याद्रौ रमणी भूत्वा मायोवाच यथेच्छया ॥ २९ ॥
मायोवाच । अहं माया मया त्यक्तः कथं जीवितुमिच्छसि ।
जीव उवाच । नाहं जीवाम्यहं माये ! कायेऽस्मिन् जीवनाश्रये ।
अहमित्यन्यथाबुद्धिर्विना देहं कथं भवेत् ॥ ३० ॥
मायोवाच । देहबन्धे यथा श्लेषात् तथा बुद्धिः कथं तव ।
मायाधीनां विना चेष्टां विशिष्टां ते कुतो वद ॥ ३१ ॥
जीव उवाच । मां विना प्राज्ञता माये ! प्रकाशविषयस्पृहा ३२
मायोवाच । मायया जीवति नरश्चेष्टते हतचेतनः ।
निःसारः सारवद् भाति गजभुक्तकपित्थवत् ॥ ३३ ॥
जीव उवाच । मम संसर्गजाता त्वं नानानामस्वरूपिणी ।
मां विनिन्दसि किं मूढ़े ! स्वैरिणी स्वामिनं यथा ॥ ३४ ॥
ममाभावे तवाभावः प्रोद्यत्सूर्य्ये तमो यथा ।

मामावर्थ्य विभासि त्वं रविं नवघनो यथा ॥ ३५ ॥
लीलावीजकुशूलासि मम माये ! जगन्मये ! ।
नाद्यन्ते मध्यतो भासि नानात्वादिन्द्रजालवत् ॥ ३६ ॥
एवं निर्विषयं नित्यं मनोव्यापारवर्जितम् ।
अभौतिकमजीवञ्च शरीरं वीक्ष्य सात्यजत् ॥ ३७ ॥
त्यक्ता मां सा ददौ शापमिति लोके तवाप्रिय!।
न स्थितिर्भविता काष्ठकुड्योपम ! कथञ्चन ॥ ३८ ॥
सा माया तव पुत्रस्य कल्केर्विश्वात्मनः प्रभोः ।
तां विज्ञाय यथाकामं चर गां हरिभावनः ॥ ३९ ॥
निराशो निर्ममः शान्तः सर्वभोगेषु निस्पृहः ।
विष्णौ जगदिदं ज्ञात्वा विष्णुर्जगति वासकृत् ।
आत्मनात्मानमाविश्य सर्वतो विरतो भव ॥ ४० ॥
एवं तं विष्णुयशसमामन्त्र्य च मुनीश्वरौ ।
कल्किं प्रदक्षिणीकृत्य जग्मतुः कपिलाश्रमम् ॥ ४१ ॥
नारदेरितमाकर्ण्य कल्किं सुतमनुत्तमम् ।
नारायणं जगन्नाथं वनं विष्णुयशा ययौ ॥ ४२ ॥
गत्वा वदरिकारण्यं तपस्तप्त्वा सुदारुणम् ।
जीवं वृहति संयोज्य पूर्णस्तत्याज भौतिकम् ॥ ४३ ॥
मृतं स्वामिनमालिङ्ग्य सुमतिः स्नेहविक्लवा ।
विवेश दहनं साध्वी सुवेशैर्दिवि संस्तुता ॥ ४४ ॥
कल्किः श्रुत्वा मुनिमुखात् पित्रोर्निर्याणमीश्वरः ।
सवास्पनयनं स्नेहात् तयोः सम्यकरोत् क्रियाम् ॥ ४५ ॥
पद्मया रमया कल्किः शम्भले सुरवाञ्छिते ।
चकार राज्यं धर्म्मात्मा लोकवेदपुरस्कृतः ॥ ४६ ॥

महेन्द्रशिखराद्रामस्तीर्थपर्य्यटनाद्दतः।
प्रायात् कल्कि दर्शनार्थं शम्भलं तीर्थतीर्थकृत् ॥ ४७ ॥
तं दृष्ट्वा सहोत्थाय पद्मया रमया सह।
कल्किः प्रहर्षो विधिवत् पूजाञ्चक्रे विधानवित् ॥ ४८ ॥
नानारसैर्गुणमयैर्भोजयित्वा विचित्रिते।
पर्य्यङ्केऽनर्घवस्त्राढ्ये शाययित्वा मुदं ययौ ॥ ४९ ॥
तं भुक्तवन्तं विश्रान्तं पादसंवाहनैर्गुरुम्।
सन्तोष्य विनयापन्नः कल्किर्मधुरमब्रवीत् ॥ ५० ॥
तव प्रसादात् सिद्धं मे गुरो! त्रैवर्गिकञ्च यत्।
शशिध्वजसुतायास्तु शृणु राम! निवेदितम् ॥ ५१ ॥

इति पतिवचनं निशम्य रामा
निजहृदयेप्सितपुत्रलाभमिष्टम्।
व्रतजपनियमैर्यमैश्च कैर्वा
मम भवतीह मुदाह जामदग्न्यम् ॥ ५२ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे विष्णुयशसो
मोचो रामदर्शनं नाम षोड़शोऽध्यायः।

सप्तदशोऽध्यायः।

सूत उवाच। जामदग्न्यः समाकर्ण्य रमां तां पुत्रगर्द्धिनीम्।
कल्केरभिमतं बुद्ध्वाकारयद्रुक्मिणीव्रतम् ॥ १ ॥
व्रतेन तेन च रमा पुत्राढ्या सुभगा सती।
सर्वभोगेन संयुक्ता बभूव स्थिरयौवना ॥ २ ॥

शौनक उवाच ।

विधानं ब्रूहि मे सूत ! व्रतस्यास्य च यत् फलम् ।
पुरा केन कृतं धर्म्यं रुक्मिणीव्रतमुत्तमम् ॥ ३ ॥
सूत उवाच । शृणु ब्रह्मन् ! राजपुत्री शर्मिष्ठा वार्षपर्वणी ।
अवगाह्य सरोनीरं सोमं हरमपश्यत ॥ ४ ॥
सा सखीभिः परिवृता देवयान्या च सङ्गता ।
शम्भुभीत्या समुत्थाय पर्य्यधुर्वसनं श्रुतम् ॥ ५ ॥
तत्र शुक्रस्य कन्याया वस्त्रव्यत्ययमात्मनः ।
संलक्ष्य कुपिता प्राह वसनं त्यज भिक्षुकि ! ॥ ६ ॥
इति दानवकन्या सा दासीभिः परिवारिता ।
तां तस्या वाससा बद्धा कूपे क्षिप्ता गता गृहम् ॥ ७ ॥
तां मग्नां रुदतीं कूपे जलार्थी नहुषात्मजः ।
करे स्पृश्य समुद्धृत्य प्राह का? त्वं वरानने ! ॥ ८ ॥
सा शुक्रपुत्री वसनं परिधाय ह्रिया भिया ।
शर्मिष्ठायाः कृतं सर्वं प्राह राजानमीक्षती ॥ ९ ॥
ययातिस्तदभिप्रायं ज्ञात्वानुव्रज्य शोभनम् ।
आश्वास्य तां ययौ गेहं तस्याः परिणयादृतः ॥ १० ॥
सा मत्वा भवनं शुक्रं प्राह शर्मिष्ठया कृतम् ।
तच्छ्रुत्वा कुपितं विप्रं वृषपर्वाह सान्त्वयन् ॥ ११ ॥
दण्ड्य मां दण्डय विभो ! कोपो यद्यस्ति ते मयि ।
शर्मिष्ठां वाप्यपकृतां कुरु यन्मनसेप्सितम् ॥ १२ ॥
राजानं प्रणतं पादे पितुर्दृष्ट्वा रुषाब्रवीत् ।
देवयानी त्वियं कन्या मम दासी भवत्विति ॥ १३ ॥
समानीय तदा राजा दास्ये तां विनियुज्य सः ।

ययौ निजगृहं ज्ञानी दैवं परमकं स्मरन् ॥ १४ ॥
ततः शुक्रस्तमानीय ययातिं प्रतिलोमकम् ।
तस्मै ददौ तां विधिवत् देवयानीं तया सह ॥ १५ ॥
दत्त्वा प्राह नृपं विप्रोऽप्येनां राजसुतां यदि ।
शयने ह्वयसे सद्यो जरा त्वामुपभोक्ष्यति ॥ १६ ॥
शुक्रस्यैतद्वचः श्रुत्वा राजा तां वरवर्णिनीम् ।
अदृश्यां स्थापयामास देवयान्यनुगां भिया ॥ १७ ॥
सा शर्मिष्ठा राजपुत्री दुःखशोकभयाकुला ।
नित्यं दासीशताकीर्णा देवयानीन्तु सेवते ॥ १८ ॥
एकदा सा वनगता रुदती जाह्नवीतटे ।
विश्वामित्रं मुनिं सा तं ददृशे स्त्रीभिरावृतम् ॥ १९ ॥
व्रतिनं पुण्यगन्धाभिः सुरूपाभिः सुवासितम् ।
कारयन्तं व्रतं माल्यधूपदीपोपहारकैः ॥ २० ॥
निर्माायाष्टदलं पद्मं वेदिकायां सुचिह्नितम् ।
रम्भापोतैश्चतुर्भिस्तु चतुष्कोणं विराजितम् ॥ २१ ॥
वाससा निर्मितगृहे स्वर्णपट्टैर्विचित्रिते ।
निर्मितं श्रीवासुदेवं नानारत्नविघट्टितम् ॥ २२ ॥
पौरुषेण च सूक्तेन नानागन्धोदकैः शुभैः ।
पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैर्यथामन्त्रैर्द्विजेरितैः ॥ २३ ॥
स्नापयित्वा भद्रपीठे कर्णिकायां प्रपूजयेत् ।
पञ्चभिर्दशभिर्वापि षोड़शैरुपचारकैः ॥ २४ ॥
पाद्यमर्घ्यंश्रमहरं शीतलं सुमनोहरम् ।
परमानन्दजनकं गृहाण परमेश्वर ! ॥ २५ ॥
दूर्वाचन्दनगन्धाढ्यमर्घ्यं युक्तं प्रयत्नतः ।

गृहाण रुक्मिणीनाथ ! प्रसन्नस्य मम प्रभो ! ॥ २६ ॥
नानातीर्थोद्भवं वारि सुगन्धि सुमनोहरम् ।
गृहाणाचमनीयं त्वं श्रीनिवास ! श्रिया सह ॥ २७ ॥
नानाकुसुमगन्धाढ्यं सूत्रग्रथितमुत्तमम् ।
वक्षःशोभाकरं चारु माल्यं नय सुरेश्वर ! ॥ २८ ॥
तन्तुसन्तानसन्धानरचितं बन्धनं हरे ! ।
गृहाणावरणं शुद्धं निरावरण ! सप्रिय ! ॥ २९ ॥
यज्ञसूत्रमिदं देव ! प्रजापतिविनिर्मितम् ।
गृहाण वासुदेव ! त्वं रुक्मिण्या रमया सह ॥ ३० ॥
नानारत्नसमायुक्तं स्वर्णमुक्ताविघट्टितम् ।
प्रियया सह देवेश ! गृहाणाभरणं मम ॥ ३१ ॥
दधिक्षीरगुड़ान्नादिपूपलड्डुकखण्डकान् ।
गृहाण रुक्मिणीनाथ ! सनाथं कुरु मां प्रभो ! ॥३२॥
कर्पूरागुरुगन्धाढ्यं परमानन्ददायकम् ।
धूपं गृहाण वरद ! वैदर्भ्या प्रियया सह ॥ ३३ ॥
भक्तानां गेहशक्तानां संसारध्वान्तनाशनम् ।
दीपमालोकय विभो ! जगदालोकनादर ! ॥ ३४ ॥
श्यामसुन्दर ! पद्माक्ष ! पीताम्बर ! चतुर्भुज ! ।
प्रपन्नं पाहि देवेश ! रुक्मिण्या सहिताच्युत ! ॥ ३५ ॥
इति तासां व्रतं दृष्ट्वा मुनिं नत्वा सुदुःखिता ।
शर्म्मिष्ठा मिष्टवचना कृताञ्जलिरुवाच ताः ॥ ३६ ॥
शर्म्मिष्ठोवाच । राजपुत्रीं दुर्भगां मां स्वामिना परिवर्जिताम् ।
त्रातुमर्हथ हे देव्यो ! व्रतेनानेन कर्म्मणा ॥ ३७ ॥
श्रुत्वा तु ता वचस्तस्याः कारुण्याच्च कियत् कियत् ।

पूजोपकरणं दत्त्वा कारयामासुरादरात् ॥ ३८ ॥
व्रतं कृत्वा तु शर्मिष्ठा लब्ध्वा स्वामिनमीश्वरम् ।
सूत्वा पुत्रान् सुसन्तुष्टा समभूत् स्थिरयौवना ॥ ३९ ॥
सीता चाशोकवनिकामध्ये सरमया सह ।
व्रतं कृत्वा पतिं लेभे रामं राक्षसनाशनम् ॥ ४० ॥
बृहदश्वप्रसादेन कृत्वेमं द्रौपदी व्रतम् ।
पतियुक्ता दुःखमुक्ता बभूव स्थिरयौवना ॥ ४१ ॥
तथा रमा सिते पक्षे वैशाखे द्वादशी दिने ।
आमदग्न्याद् व्रतं चक्रे पूर्णं वर्षचतुष्टयम् ॥ ४२ ॥
पट्टसूत्रं करे बद्धा भोजयित्वा द्विजान् बहून् ।
भुक्त्वा हविष्यं क्षीरान्नं सुमृष्टं स्वामिना सह ॥ ४३ ॥
बुभुजे पृथिवीं सर्वामपूर्वां स्वजनैर्वृता ।
सा पुत्रौ सुषुवे साध्वी मेघमालबलाहकौ ॥ ४४ ॥
देवानामुपकर्त्तारौ यज्ञदानतपोव्रतैः ।
महोत्साहौ महावीर्य्यौ सुभगौ कल्किसम्मतौ ॥ ४५ ॥

व्रतवरमिति कृत्वा सर्वसम्पत्समृद्धा
भवति विदिततत्त्वा पूजिता पूर्णकामा ।
हरिचरणसरोजद्वन्द्वभक्त्यैकताना
व्रजति गतिमपूर्वां ब्रह्मविद्भिरगम्याम् ॥ ४६ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
रुक्मिणीव्रतं नाम सप्तदशोऽध्यायः ।

अष्टादशोऽध्यायः।

सूत उवाच। एतद् वः कथितं विप्रा! व्रतं त्रैलोक्यविश्रुतम्।
अतःपरं कल्किकृतं कर्म्म यत् शृणुत द्विजाः! ॥ १ ॥
शम्भले वसतस्तस्य सहस्रपरिवत्सराः।
व्यतीता भ्रातृपुत्रस्वज्ञातिसम्बन्धिभिः सह ॥ २ ॥
शम्भले शुशुभे श्रेणी सभापणकचत्वरैः।
पताकाध्वजचित्राद्यैर्यथेन्द्रस्यामरावती ॥ ३ ॥
यत्राष्टषष्टितीर्थानां सम्भवः शम्भलेऽभवत्।
मृतोमोक्षः क्षितौ कल्केरकल्कस्य पदाश्रयात् ॥ ४ ॥
वनोपवनसन्ताननानाकुसुमसङ्कुलैः।
शोभितं शम्भलं ग्रामं मन्ये मोक्षप्रदं भुवि ॥ ५ ॥
तत्र कल्किः पुरस्त्रीणां नयनानन्दवर्द्धनः।
पद्मया रमया कामं रराम जगतीपतिः ॥ ६ ॥
सुराधिपप्रदत्तेन कामगेन रथेन वै।
नदीपर्वतकुञ्जेषु द्वीपेषु परया मुदा ॥ ७ ॥
रममाणो विशन् पद्मारमाद्याभीरमापतिः।
दिवानिशं न बुबुधे स्त्रैणश्च कामलम्पटः ॥ ८ ॥
पद्मामुखामोदसरोजसीधुवासोपभोगी सुविलासवासः।
प्रभूतनीलेन्द्रमणिप्रकाशे गुहाविशेषे प्रविवेश कल्किः ॥ ९ ॥
पद्मा तु पद्माशतरूपरूपा रमा च पीयूषकलाविलासा।
पतिं प्रविष्टं गिरिगह्वरे ते नारीसहस्राकुलिते त्वगाताम् ॥ १० ॥
पद्मा पतिं प्रेक्ष्य गुहानिविष्टं रन्तुं मनोज्ञा प्रविवेश पश्चात्।
रमाबलायूथसमन्विता तत्पश्चाद्गता कल्किमहोग्रकामा ॥ ११ ॥

ततेन्द्रनीलोत्पलगह्वरान्ते कान्ताभिरात्मप्रतिमाभिरीशम् ।
कल्किञ्च दृष्ट्वा नवनीरदाभं ततः स्थितं प्रस्तरवन्मुमोह ॥१२॥
रमा सखीभिः प्रमदाभिरार्त्ता विलोकयन्ती दिशमाकुलाक्षी ।
पद्मापि पद्माशतशोभमाना विषण्णचित्ता न बभौ स्म चार्त्ता ॥१३॥
भूमौ लिखन्ती निजकज्जलेन कल्किं शुकं तं कुचकुङ्कुमेन ।
कस्तूरिकाभिस्तु तदग्रमग्रे निर्माय चालिङ्ग्य ननाम भावात् १४
रमा कलालापपरा स्तुवन्ती कामार्दिता तं हृदये निधाय ।
ध्यात्वा निजालङ्करणैः प्रपूज्य तस्थौ विषण्णा करुणावसन्ना १५
क्षणात् समुत्थाय रुरोद रामा कलापिनः कण्ठनिभं स्वनाथम् ।
हृदोपगूढं न पुनः प्रलभ्य कामार्दितेत्याह हरे प्रसीद ॥१६॥
पद्मापि निर्मुच्य निजाङ्गभूषाश्चकार धूलिपटले विलासम् ।
कण्ठञ्च कस्तूरिकयापि नीलं कामं निहन्तुं शिवतामुपेत्य ॥१७
कलावतीनां कलयाकलय्य क्षीणेक्षणानां हरिरार्त्तबन्धुः ।
कामप्रपूराय ससार मध्ये कल्किः प्रियाणां सुरतोत्सवाय ॥१८॥
ताः सादरेणात्मपतिं मनोज्ञाः करेणवो यूथपतिं ययेयुः ।
सानन्दभावा विषदानुवृत्ता वनेषु रामाः परिपूर्णकामाः ॥१९॥
वैभ्राजके चैत्ररथे सुपुष्पे सुनन्दने मन्दरकन्दरान्ते ।
रेमे स रामाभिरुदारतेजा रथेन भास्वत्खगमेन कल्किः ॥२०॥
पद्मामुखाब्जामृतपानमत्तो रमासमालिङ्गनवासरङ्गी ।
वराङ्गनानां कुचकुङ्कुमाक्तो रतिप्रसङ्गे विपरीतयुक्तः ।
मुखे विदष्टो रसनावशिष्टामोदः स कल्किर्न हि वेद देहम् २१
रमाः समानाः पुरुषोत्तमं तं वक्षोजमध्ये विनिधाय धीराः ।
परस्परश्लेषणजातहासा रेमुर्मुकुन्दं विलसत् शरीराः ॥ २२ ॥
ततः सरोवरं त्वरा स्त्रियो ययुः क्लमज्वराः

प्रियेण तेन कल्किना वनान्तरे विहारिणा ।
सरः प्रविश्य पद्मया विमोहरूपया तया
जलं ददुर्वराङ्गनाः करेणवो यथा गजम् ॥ २३ ॥
इति ह युवतिलीला लोकनाथः स कल्किः
प्रिययुवतिपरीतः पद्मया रामयाद्यः ॥
निजरमणविनोदैः शिक्षयन् लोकवर्गान्
जयति विबुधभर्त्ता शम्भले वासुदेवः ॥ २४ ॥
ये शृखन्ति वदन्ति भावचतुरा ध्यायन्ति सन्तः सदा
कल्केः श्रीपुरुषोत्तमस्य चरितं कर्णामृतं सादराः ।
तेषां नो सुखयत्ययं सुररिपोर्दास्याभिलाषं विना
संसारः परिमोचनञ्च परमानन्दामृताम्भोनिधेः ॥ २५ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
कल्किवर्णनं नाम अष्टादशोऽध्यायः ।

ऊनविंशोऽध्यायः ।

सूत उवाच । ततो देवगणाः सर्वे ब्रह्मणा सहिता रथैः ।
स्वैः स्वैर्गणैः परिवृताः कल्किं द्रष्टुमुपाययुः ॥ १ ॥
महर्षयः सगन्धर्वाः किन्नराश्चाप्सरोगणाः ।
समाजग्मुः प्रमुदिताः शम्भलं सुरपूजितम् ॥ २ ॥
तत्र गत्वा सभामध्ये कल्किं कमललोचनम् ।
तेजोनिधिं प्रपन्नानां जनानामभयप्रदम् ॥ ३ ॥
नीलजीमूतसङ्काशं दीर्घपीवरबाहुकम् ।
किरीटेनार्कवर्णेन स्थिरविद्युन्निभेन तम् ॥ ४ ॥

शोभमानं द्युमणिना कुण्डलेनाभिशोभिना ।
सहर्षालापविकसद्वदनं स्मितशोभिनम् ॥ ५ ॥
कृपाकटाक्षविक्षेपपरिक्षिप्तविपक्षकम् ।
तारहारोल्लसद्वक्षश्चन्द्रकान्तमणिश्रिया ॥ ६ ॥
कुमुद्वतीमोदवहं स्फुरत्शक्रायुधाम्बरम् ।
सर्वदानन्दसन्दोहरसोल्लसितविग्रहम् ॥ ७ ॥
नानामणिगणोद्योतदीपितं रूपमद्भुतम् ।
दृष्टशुर्देवगन्धर्वा ये चान्ये समुपागताः ॥ ८ ॥
भक्त्या परमया युक्ताः परमानन्दविग्रहम् ।
कल्किं कमलपत्राक्षं तुष्टुवुः परमादरात् ॥ ९ ॥

देवा ऊचुः । जयाशेषसंक्लेशकक्षप्रकीर्णानलोद्दामसङ्कीर्ण ! हेश !।
देवेश ! विश्वेश ! भूतेश ! भावः ।
तवानन्त चान्तःस्थितोऽङ्गाप्तरत्न-
प्रभाभातपादाजितानन्तशक्ते ! ॥ १० ॥
प्रकाशीकृताशेषलोकत्रयात्र
वक्षःस्थले भास्वत्कौस्तुभश्याम ! ।
मेघौघराजत्शरीरद्विजाधीशपुञ्जानन !
त्राहि विष्णो ! सदाराः वयं त्वां प्रपन्ना सशेषाः ॥११॥
यद्यस्त्यनुग्रहोऽस्माकं व्रज वैकुण्ठमीश्वर ! ।
त्यक्त्वा शासितभूतखण्डं सत्यधर्म्माविरोधतः ॥ १२ ॥
कल्किस्तेषामिति वचः श्रुत्वा परमहर्षितः ।
पात्रमित्रैः परिवृतश्चकार गमने मतिम् ॥ १३ ॥
पुत्रानाहूय चतुरो महाबलपराक्रमान् ।
राज्ये निक्षिप्य सहसा धर्मिष्ठान् प्रकृतिप्रियान् ॥ १४ ॥

ततः प्रजाः समाहूय कथयित्वा निजाः कथाः।
प्राह तान् निजनिर्याणं देवानामुपरोधतः॥ १५॥
तच्छ्रुत्वा ताः प्रजाः सर्वा रुरुदुर्विस्मयान्विताः।
तं प्राहुः प्रणताः पुत्रा तथा पितरमीश्वरम्॥ १६॥
प्रजा ऊचुः। भो नाथ! सर्वधर्मज्ञ! नास्मान् त्यक्तुमिहार्हसि।
यत्र त्वं तत्र तु वयं यामः प्रणतवत्सल!॥ १७॥
प्रिया गृहा धनान्यत्र पुत्राः प्राणास्तवानुगाः।
परत्रेह विशोकाय ज्ञात्वा त्वां यज्ञपूरुषम्॥ १८॥
इति तद्वचनं श्रुत्वा सान्त्वयित्वा सदुक्तिभिः।
प्रययौ क्लिन्नहृदयः पत्नीभ्यां सहितो वनम्॥ १९॥
हिमालयं मुनिगणैराकीर्णं जाह्नवीजलैः।
परिपूर्णं देवगणैः सेवितं मनसः प्रियम्॥ २०॥
गत्वा विष्णुः सुरगणैर्वृतश्चारुचतुर्भुजः।
उषित्वा जाह्नवीतीरे सस्माराात्मानमात्मना॥ २१॥
पूर्णज्योतिर्मयः साक्षी परमात्मा पुरातनः।
बभौ सूर्य्यसहस्राणां तेजोराशिसमद्युतिः॥ २२॥
शङ्खचक्रगदापद्मशार्ङ्गाद्यैः समभिष्टुतः।
नानालङ्करणानाञ्च समलङ्करणाकृतिः॥ २३॥
ववृषुस्तं सुराः पुष्पैः कौस्तुभामुक्तकन्धरम्।
सुगन्धिकुसुमासारैर्देवदुन्दुभिनिस्वनैः॥ २४॥
तुष्टुवुर्मुमुदुः सर्वे लोकाः सस्थाणुजङ्गमाः।
दृष्ट्वा रूपमरूपस्य निर्याणे वैष्णवं पदम्॥ २५॥
तद्दृष्ट्वा महदाश्चर्य्यं पत्युः कल्केर्महात्मनः।
रमा पद्मा च दहनं प्रविश्य तमवापतुः॥ २६॥

धर्म्मः कृतयुगं कल्केराज्ञया पृथिवीतले ।
निःसपत्नौ सुसुखिनौ भूलोकं चेरतुश्चिरम् ॥ २७ ॥
देवापिश्च मरुः कामं कल्केरादेशकारिणौ ।
प्रजाः सम्पालयन्तौ तु भुवं जुगुपतुः प्रभू ॥ २८ ॥
विशाखयूपभूपालः कल्केर्निर्याणमीदृशम् ।
श्रुत्वा स्वपुत्रं विषये नृपं कृत्वा गतो वनम् ॥ २९ ॥
अन्ये नृपतयो ये च कल्केर्विरहकर्षिताः ।
तं ध्यायन्तो जपन्तश्च विरक्ताः स्युर्नृपासने ॥ ३० ॥
इति कल्केरनन्तस्य कथां भुवनपावनीम् ।
कथयित्वा शुकः प्रायात् नरनारायणाश्रमम् ॥ ३१ ॥
मार्कण्डेयादयो ये च मुनयः प्रशमायनाः ।
श्रुत्वानुभावं कल्केस्ते तं ध्यायन्तो जगुर्यशः ॥ ३२ ॥
यस्यानुशासनात् भूमौ नाधर्मिष्ठाः प्रजा जनाः ।
नाल्पायुषो दरिद्राश्च न पाषण्डा न हैतुकाः ॥ ३३ ॥
नाधयो व्याधयः क्लेशा दैवभूतात्मसम्भवाः ।
निर्मत्सराः सदानन्दा बभूवुर्जीवजातयः ॥ ३४ ॥
इत्येतत् कथितं कल्केरवतारं महोदयम् ।
धन्यं यशस्यमायुष्यं स्वर्ग्यं स्वस्त्ययनं परम् ॥ ३५ ॥
शोकसन्तापपापघ्नं कलिव्याकुलनाशनम् ।
सुखदं मोक्षदं लोके वाञ्छितार्थफलप्रदम् ॥ ३६ ॥
तावत् शास्त्रप्रदीपानां प्रकाशो भुवि रोचते ।
भक्तिभानुपुराणाख्या यावत् लोकेऽतिकामधुक् ॥ ३७ ॥
श्रुत्वैतत् भृगुवंशजो मुनिगणैः सार्कं सहर्षो वशी
ज्ञात्वा सूतममेयबोधविदितं श्रीलोमहर्षात्मजम् ।

श्रीकल्किरवतारवाक्यममलं भक्तिप्रदं श्रीहरेः
शुश्रूषुः पुनराह साधुवचसा गङ्गास्तवं सत्व्रतः ॥ ३८ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
कल्किनिर्याणं नाम ऊनविंशोऽध्यायः ।

विंशोऽध्यायः ।

शौनक उवाच । हे सूत ! सर्वधर्मज्ञ ! यत्त्वया कथितं पुरा ।
गङ्गां स्तुत्वा समायाता मुनयः कल्किसन्निधिम् ॥ १ ॥
स्तवं तं वद गङ्गायाः सर्वपापप्रणाशनम् ।
मोक्षदं शुभदं भक्त्या शृण्वतां पठतामिह ॥ २ ॥
सूत उवाच । शृणुध्वमृषयः ! सर्वे ! गङ्गास्तवमनुत्तमम् ।
शोकमोहहरं पुंसां ऋषिभिः परिकीर्त्तितम् ॥ ३ ॥
ऋषय ऊचुः । इयं सुरतरङ्गिणी भुवनवारिधेस्तारिणी
स्तुता हरिपदाम्बुजादुपगता जगत्संसदः ।
सुमेरुशिखरामरप्रियजला मलक्षालनी
प्रसन्नवदना शुभा भवभयस्य विद्रावणी ॥ ४ ॥
भगीरथमथानुगा सुरकरीन्द्रदर्पापहा
महेशमुकुटप्रभा गिरिशिरःपताका सिता ।
सुरासुरनरोरगैरजभवाच्युतैः संस्तुता
विमुक्तिफलशालिनी कलुषनाशिनी राजते ॥ ५ ॥
पितामहकमण्डलुप्रभवमुक्तिवीजा लता
श्रुतिस्मृतिगणस्तुतद्विजकुलालवालावृता ।
सुमेरुशिखराभिदा निपतिता त्रिलोकावृता
सुधर्म्मफलशालिनी सुखपलाशिनी राजते ॥ ६ ॥

चरद्विहगमालिनी सगरवंशमुक्तिप्रदा
मुनीन्द्रवरनन्दिनी दिवि मता च मन्दाकिनी ।
सदा दुरितनाशिनी विमलवारिसन्दर्शन-
प्रणामगुणकीर्त्तनादिषु जगत्सु संराजते ॥ ७ ॥
महाभिषसुताङ्गना हिमगिरीशकूटस्तना
सफेनजलहासिनी सितमरालसञ्चारिणी ।
चलल्लहरसत्करा वरसरोजमालाधरा
रसोल्लसितगामिनी जलधिकामिनी राजते ॥ ८ ॥
क्वचिन्मुनिगणैः स्तुता क्वचिदनन्तसम्पूजिता
क्वचित् कलकलस्वना क्वचिदधीरयादोगणा ।
क्वचिद्रविकरोज्ज्वला क्वचिदुदग्रपाताकुला
क्वचिज्जनविगाहिता जयति भीष्ममाता सती ॥ ९ ॥
स एव कुशली जनः प्रणमतीह भागीरथीं
स एव तपसां निधिर्जपति जाह्नवीमादरात् ।
स एव पुरुषोत्तमः स्मरति साधु मन्दाकिनीं
स एव विजयी प्रभुः सुरतरङ्गिणीं सेवते ॥ १० ॥
तवामलजलार्चितं खगसृगालमीनक्षतं
चलल्लहरिलोलितं रुचिरतीरजम्बालितम् ।
कदा निजवपुर्मुदा सुरनरोरगैः संस्तुतो-
ऽप्यहं त्रिपथगामिनी प्रियमतीव पश्याम्यहो ! ॥ ११ ॥
त्वत्तीरे वसतिं तवामलजलस्नानं तव प्रेक्षणं
त्वन्नामस्मरणं तवोदयकथासंलापनं पावनम् ।
गङ्गे ! मे तव सेवनैकनिपुणोऽप्यानन्दितश्चादृतः
स्तुत्वा त्वोद्गतपातको भुवि कदा शान्तश्चरिष्याम्यहम् ॥१२॥

इत्येतदृषिभिः प्रोक्तं गङ्गास्तवमनुत्तमम् ।
स्वर्ग्यं यशस्यमायुष्यं पठनात् श्रवणादपि ॥ १३ ॥
सर्वपापहरं पुंसां बलमायुर्विवर्द्धनम् ।
प्रातर्मध्याह्नसायाह्ने गङ्गासान्निध्यता भवेत् ॥ १४ ॥
इत्येतत् भार्गवाख्यानं शुकदेवात् मया श्रुतम् ।
पठितं श्रावितं चात्र पुण्यं धन्यं यशस्करम् ॥ १५ ॥
अवतारं महाविष्णोः कल्केः परममद्भुतम् ।
पठतां शृण्वतां भक्त्या सर्वाशुभविनाशनम् ॥ १६ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे गङ्गास्तवो नाम विंशोऽध्यायः ।

एकविंशोऽध्यायः ।

सूत उवाच । अत्रापि शुकसंवादो मार्कण्डेयेन धीमता ।
अघस्मिंवंशकथनं कलेर्विवरणं ततः ॥ १ ॥
देवानां ब्रह्मसदनप्रयाणं गोभुवा सह ।
ब्रह्मणो वचनाद्विष्णोर्जन्म विष्णुयशोगृहे ॥ २ ॥
सुमत्यां स्वांशकैर्भ्रातृचतुर्भिः शम्भले पुरे ।
पितुः पुत्रेण संवादस्तथोपनयनं हरेः ॥ ३ ॥
पुत्रेण सह संवासो वेदाध्ययनमुत्तमम् ।
शस्त्रास्त्राणां परिज्ञानं शिवसन्दर्शनं ततः ॥ ४ ॥
कल्केस्तवं शिवपुरो वरलाभः शुकापनम् ।
शम्भलागमनं चक्रे ज्ञातिभ्यो वरकीर्त्तनम् ॥ ५ ॥
विशाखयूपभूपेन निजसर्वात्मवर्णनम् ।
महाभागात् ब्राह्मणानां शुकस्यागमनं ततः ॥ ६ ॥

कल्किना शुकसंवादः सिंहलाख्यानमुत्तमम् ।
शिवदत्तवरा पद्मा तस्या भूपस्वयंवरे ॥ ७ ॥
दर्शनात् भूपसङ्घानां स्त्रीभावपरिकीर्त्तनम् ।
तस्या विषादः कल्केस्तु विवाहार्थं समुद्यमः ॥ ८ ॥
शुकप्रस्थापनं दौत्ये तया तस्यापि दर्शनम् ।
शुकपद्मापरिचयः श्रीविष्णोः पूजनादिकम् ॥ ९ ॥
पादादिदेहध्यानञ्च केशान्तपरिवर्णितम् ।
शुकभूषणदानञ्च पुनः शुकसमागमः ॥ १० ॥
कल्केः पद्माविवाहार्थं गमनं दर्शनं तयोः ।
जलक्रीड़ाप्रसङ्गेन विवाहस्तदनन्तरम् ॥ ११ ॥
पुंस्त्वप्राप्तिश्च भूपानां कल्केर्दर्शनमात्रतः ।
अनन्तागमनं राज्ञां संवादस्तेन संसदि ॥ १२ ॥
षण्डत्वादात्मनो जन्म कर्म्म चात्र शिवस्तवः ।
मृते पितरि तद्विष्णोः क्षेत्रे मायाप्रदर्शनम् ॥ १३ ॥
अत्राख्यानमनन्तस्य ज्ञानवैराग्यवैभवम् ।
राज्ञां प्रयाणं कल्केश्च पद्मया सह शम्भले ॥ १४ ॥
विश्वकर्म्मविधानञ्च वसतिः पद्मया सह ।
ज्ञातिभ्रातृसुहृत्पुत्रैः सेनाभिर्बुद्धनिग्रहः ॥ १५ ॥
कथितश्चात्र तेषाञ्च स्त्रीणां संयोधनाश्रयः ।
ततोऽत्र बालखिल्यानां मुनीनां स्वनिवेदनम् ॥ १६ ॥
सपुत्रायाः कुथोदर्य्या वधश्चात्र प्रकीर्त्तितः ।
हरिद्वारगतस्यापि कल्केर्मुनिसमागमः ॥ १७ ॥
सूर्य्यवंशस्य कथनं सोमस्य च विधानतः ।
श्रीरामचरितं चारु सूर्य्यवंशानुवर्णने ॥ १८ ॥

देवापेश्च ! मरो: ! सङ्गो युद्धायात्र प्रकीर्त्तित: ।
महाघोरवने कोक-विकोकविनिपातनम् ॥ १९ ॥
भल्लाटगमनं तत्र शय्याकर्णादिभि: सह ।
युद्धं शशिध्वजेनात्र सुशान्ताभक्तिकीर्त्तनम् ॥ २० ॥
युद्धे कल्के रानयनं धर्म्मस्य च कृतस्य च ।
सुशान्ताया: स्तवस्तत्र रमोद्वाहस्तु कल्किना ॥ २१ ॥
सभायां पूर्वकथनं निजगृध्रत्वकारणम् ।
मोक्ष: शशिध्वजस्यात्र भक्तिप्रार्थयितुर्विभो: ॥ २२ ॥
विषकन्यामोचनञ्च नृपाणामभिषेचनम् ।
मायास्तव: शम्भलेषु नानायज्ञादिसाधनम् ॥ २३ ॥
नारदात् विष्णुयशसो मोक्षश्चात्र प्रकीर्त्तित: ।
कृतधर्म्मप्रवृत्तिश्च रुक्मिणीव्रतकीर्त्तनम् ॥ २४ ॥
ततो विहार: कल्केश्च पुत्रपौत्रादिसम्भव: ।
कथितो देवगन्धर्व्वगणागमनमत्र हि ॥ २५ ॥
ततो वैकुण्ठगमनं विष्णो: कल्केरिहोदितम् ।
शुकप्रस्थानमुचितं कथयित्वा कथा: शुभा: ॥ २६ ॥
गङ्गास्तोत्रमिह प्रोक्तं पुराणे मुनिसम्मतम् ।
जगतामानन्दकरं पुराणं पञ्चलक्षणम् ॥ २७ ॥
सकल्कसिद्धिदं श्लोकै: षट्सहस्रं शताधिकम् ।
सर्वशास्त्रार्थतत्वानां सारं श्रुतिमनोहरम् ॥ २८ ॥
चतुर्वर्गप्रदं कल्किपुराणं परिकीर्त्तितम् ।
प्रलयान्ते हरिमुखात् नि:सृतं लोकविस्तृतम् ॥ २९ ॥
अहो ! व्यासेन कथितं द्विजरूपेण भूतले ।
विष्णो: कल्केर्भगवत: प्रभावं परमाद्भुतम् ॥ ३० ॥

ये भक्त्यात्र पुराणसारममलं श्रीविष्णुभावाप्लुतं
शृण्वन्तीह वदन्ति साधुसदसि चेत्रे सुतीर्थाश्रमे ।
दत्वा गां तुरगं गजं गजवरं स्वर्णं द्विजायादरात्
वस्त्रालङ्करणैः प्रपूज्य विधिवत् मुक्तास्त एवोत्तमाः ॥२१॥
श्रुत्वा विधानं विधिवत् ब्राह्मणो वेदपारगः ।
क्षत्रियो भूपतिर्वैश्यो धनी शूद्रो महान् भवेत् ॥ ३२ ॥
पुत्रार्थी लभते पुत्रं धनार्थी लभते धनम् ।
विद्यार्थी लभते विद्यां पठनात् श्रवणादपि ॥ ३३ ॥
इत्येतत् पुण्यमाख्यानं लोमहर्षणजो मुनिः ।
श्रावयित्वा मुनीन् भक्त्या ययौ तीर्थाटनादृतः ॥ ३४ ॥
शौनको मुनिभिः सार्द्धं सूतमामन्त्र्य धर्म्मवित् ।
पुण्यारण्ये हरिं ध्यात्वा ब्रह्म प्राप स योगवित् ॥ ३५ ॥
लोमहर्षणजं सर्व-पुराणज्ञं यतव्रतम् ।
व्यासशिष्यं मुनिवरं तं सूतं प्रणमाम्यहम् ॥ ३६ ॥
आलोक्य सर्वशास्त्राणि विचार्य्य च पुनः पुनः ।
इदमेव सुनिष्पन्नं ध्येयो नारायणः सदा ॥ ३७ ॥
वेदे रामायणे चैव पुराणे भारते तथा ।
आदावन्ते च मध्ये च हरिः सर्वत्र गीयते ॥ ३८ ॥

सजलजलददेहो वातवेगैकवाहः
करधृतकरवालः सर्वलोकैकपालः ।
कलिकुलबलहन्ता सत्यधर्म्मप्रणेता
कलयतु कुशलं वः कल्किरूपः स भूपः ॥ ४९ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
एकविंशोऽध्यायः ।

समाप्तम् ।

बृहदारण्यक सटीक सभाष्य १०
सुश्रुत (वैद्यक) ४
शार्ङ्गधर (वैद्यक) १
वेतालपञ्चविंशतिः(सरलगद्य)॥।
पातञ्जलदर्शन(सभाष्यसटीक) २
आत्मतत्त्वविवेक(बौद्धाधिकार) २
मुक्तिकोपनिषत् /
उपमानचिन्तामणि /
काव्यदीपिका अलङ्कार सटीक॥
पूर्णप्रज्ञ दर्शनम् सभाष्य ॥।
चन्द्रशेखरचम्पूकाव्य २
मदनपालनिघण्टुः (वैद्यक) ॥
सामवेदस्य आरण्यसंहिता
सायणाचार्य्यकृत भाष्यसंहिता १
विद्धशालभञ्जिकानाटिका सटीक१
लिङ्गानुशासन सटीक ।
कुवलयानन्द अलङ्कार सटीक २
प्रियदर्शिका नाटिका सटीक ॥
सारस्वत व्याकरण सटीक
र्वार्द्धम् १
वासवदत्ता गद्यकाव्य सटीक १
पुष्पवाणविलास काव्य सटीक ॥
सप्तशतकम्, पदारविन्द-
शतकम्, स्तुतिशतकम्, मन्दस्मित-
शतकम्, कटाक्षशतकम् (काव्य) १
मनुसंहिता टीका सहित २
नैषधचरितम् काव्य सटीक ५
चन्द्रालोक प्राचीन अलङ्कार ।
वीरमित्रोदय (स्मृतिशास्त्र) ५
भावप्रकाश (वैद्यक) ५
प्रबोधचन्द्रोदय नाटक सटीक १

८६ अनर्घराघव नाटक सटीक २
८७ अनर्घराघव नाटक मूलमात्र १
८८ दैवतताण्ड्यविंशब्राह्मणसभाष्य२
८९ मीमांसापरिभाषा ।०
९० अर्थसंग्रह(लौगाक्षिमीमांसा) ।
९१ रघुवंश काव्य सटीक १॥
९२ मेघदूत काव्य सटीक ।/
९३ गद्यकथासरित्सागर (सम्पूर्ण)३
९४ साङ्ख्यतत्त्वकौमुदी सटीक २
९५ न्यायदर्शन सभाष्य सवृत्ति २॥
९६ सटीक वाल्मीकिरामायण
बालकाण्डम् १
९७ साहित्यदर्पणसटीकअलङ्कार१॥
९८ साहित्यदर्पणम् (मूलमात्र) ॥।
९९ संस्कृतशिक्षामञ्जरीप्रथमभागः/
१००संस्कृतशिक्षामञ्जरीद्वितीयभागः।०
१०१ संस्कृतशिक्षामञ्जरीतृतीयभागः॥
१०२ चतुर्थभागः कादम्बरीकथासारः।०
१०३ अमरकोष ॥
१०४ वेदान्तसूत्र सभाष्य सटीक १०
१०५ वेदान्तपरिभाषा ॥
१०६ वेदान्तसारसटीक ॥
१०७ माधवनिदान सटीक (वैद्यक) १॥
१०८ कामन्दकी नीतिसार ॥।
१०९ मल्लिकामारुत नाटकसटीक २
११० अत्रि, विष्णु, हारीत, याज्ञवल्क्य, उशना, अङ्गिरा, यम, आपस्तम्ब, संवर्त, कात्यायन, बृहस्पति, पराशर, व्यास, शङ्ख, लिखित, दक्ष, गौतम, शातातप, वशिष्ठ प्रणीत संहिता (धर्मशास्त्र) १०

१११ मत्स्यपुराणम् ६
११२ चरकसंहिता(वैद्यक) सम्पूर्ण ६
११३रसेन्द्रचिन्तामणितथारसरत्नाकर६
११४ भगवद्गीता शाङ्करभाष्य आनन्द-
गिरिकृतटीका तथा सुबोधिनीसमेत४
११५ शब्दशक्तिप्रकाशिका (न्याय) ॥।
११६ मालतीमाधव नाटक सटीक॥०
११७ भट्टिकाव्य टीकाद्वयसहित २
११८ काव्यप्रकाश अलङ्कार सटीक ४
११९ शाण्डिल्यसूत्र सभाष्य ॥०
१२० लघुकौमुदीव्याकरणम् ॥०
१२१ महानाटकम्(हनुमन्नाटकम्) ॥
१२२ दशरूपकम् (अलङ्कार) १
१२३ चम्पू रामायण सटीक १
१२४ (चम्पूरामायणम्) भोजचम्पू ॥
१२५ मार्कण्डेयपुराणम् ३
१२६ गोलाध्यायः भास्कराचार्य्यकृत॥
१२७गणिताध्यायःभास्कराचार्य्यकृत१
१२८ पञ्चदशी (सटीक) वेदान्त १॥
१२९ पातञ्जलदर्शनस्य भोजवृत्तिः १
१३० शकुन्तलानाटक सटीक १
१३१ शब्दरूपादर्शः ॥०
१३२ वाराही संहिता (ज्योतिष) २
१३३ तर्कामृत (जगदीशकृत)न्याय ।०
१३४ द्वात्रिंशत्पुत्तलिकासिंहासन १
१३५ उत्तररामचरित नाटकसटीक १
१३६ शङ्करविजय १॥०
१३७ मृच्छकटिक नाटक सटीक १॥

१३८ काव्यादर्श सटीक (अलङ्का
१३९ अष्टाङ्गहृदय(वाग्भट)वैद्य
१४० शुक्रनीति सटीक
१४१ गीतगोविन्द काव्य सटीक
१४२ अग्निपुराणम्
१४३ विष्णुपुराणम् सटीक
१४४मीमांसादर्शनशबरभाष्यसहि
१४५ अध्यात्मरामायणम् सटी
१४६ महानिर्वाणतन्त्रम् सटीक
१४७ मीमांसादर्शनस्य अधिकर
माला माधवाचार्य्य विरचिता
१४८ श्रुतबोधः (छन्दोग्रन्थ)सटी
१४९ बालरामायणनाटक सटी
१५० लिङ्गपुराणम्
१५१ चण्डकौशिकनाटक सटीक
१५२ चैतन्यचन्द्रोदयनाटक सटी
१५३ कलापव्याकरणं वा कातन्
१५४ कुसुमाञ्जलि सटीक (न्याय)
१५५ संगीतपारिजात
१५६ सांख्यसार
१५७ नागानन्द नाटक सटीक
१५८ नागानन्द नाटक मूल
१५९ ब्रह्मवैवर्त्त पुराण सम्पूर्ण
१६० वैशेषिकदर्शनम् सभाष्य
१६१ कल्किपुराणम्
१६२ चाणक्यशतकम् सटीक
१६३ श्रीहर्षचरितबाणभट्टकृतग
१६४ कर्पूरमञ्जरी नाटिका सटी

कलिकाता संस्कृतविद्यामन्दिरे बि. ए. उपाधिधारिणः
श्रीजीवानन्दविद्यासागर भट्टाचार्य्यस्य प्रकाशात् लभ्यानि ।

